

Latvijas Universitātes
Sociālo zinātņu fakultātes
Politikas zinātnes nodaļa

Politikas zinātnes bakalaura studiju programmas
3. kursa studentes
Viktorijas Kotovas
vk09198

BAKALaura DARBS

GLOBALIZĀCIJA ĶĪNĀ: EKONOMISKAIS, SOCIĀLAIS UN POLITISKAIS ASPEKTS

Vadītājs: Toms Rostoks, Dr. sc. pol.,
LU Sociālo zinātņu fakultātes
Politikas zinātnes studiju nodaļas docents

Rīga, 2012.

Satura rādītājs

Apzīmējumu saraksts	3
Ievads	4
1. Globalizācijas jēdziens	8
1.1. Ekonomiskā globalizācija	11
1.2. Sociālā globalizācija	16
1.3. Politiskā globalizācija	22
2. Ķīnas globalizācija ekonomiskajā jomā	28
3. Ķīnas globalizācija sociālajā jomā	43
4. Ķīnas globalizācija politiskajā jomā	57
Secinājumi	70
Izmantotās literatūras saraksts	74
Pielikumi	84
1.pielikums. Ķīnas eksports un imports periodā no 2002. gada līdz 2011. gadam	84
2.pielikums. Ārvalstu tūristu skaits Ķīnā periodā no 1995. gada līdz 2010. gadam	86
3.pielikums. Ķīniešu tūristu skaits periodā no 1995. gada līdz 2010. gadam	87
Anotācija	88
Annotation	89

Apzīmējumu saraksts

ANO – Apvienoto Nāciju Organizācija

PTO – Pasaules Tirdzniecības Organizācija

ES – Eiropas Savienība

APEC – Āzijas un Klusā okeāna ekonomiskā sadarbība

UNESCO – Apvienoto Nāciju Izglītības, zinātnes un kultūras organizācija

NVO – Nevalstiskā organizācija

PSRS - Padomju Sociālistisko Republiku Savienība

ASV – Amerikas Savienotās Valstis

KFC – Kentucky Fried Chicken

Ievads

Pēdējo divdesmit gadu laikā jēdziens „globalizācija” piesaistīja daudz uzmanības un kļuva par vienu no visplašāk izmantotajiem jēdzieniem. Šis jēdziens arvien biežāk parādas ne tikai akadēmiskajā vidē, bet arī tiek apspriests politiskajās un biznesa aprindās, plašsaziņas līdzekļos un iedzīvotāju vidū. Globalizācijas jēdziens ir veicinājis dažādas domstarpības un pretrunas, sākot ar globalizācijas definīciju un beidzot ar diskusijām, vai globalizācija ir realitāte vai tomēr – mīts. Ļoti bieži diskusijas par globalizāciju iekļauj arī vērtējošus spriedumus, un šajā plašajā viedokļu spektrā var sastapt gan globalizācijas piekritējus, gan oponentus. Globalizācijas piekritēji redz globalizāciju kā izaugsmes un uzplaukuma laikmeta sākumu, kāmēr oponentiem globalizācija asociējas ar procesu, kas noved pie lielo Rietumu uzņēmumu globālās dominēšanas, līdztekus nodarot kaitējumu darbinieku tiesībām, nabadzīgām valstīm un ekoloģiskai sistēmai.¹

Globalizācija ir sarežģīts process, kas darbojas vairākās dimensijās un kas atšķirīgi skar valstis un indivīdus. Tiek uzskatīts, ka Ķīna ir valsts, kas ir veiksmīgi iesaistījusies globalizācijas procesā un turpmāka uzmanība darbā tiks pievērsta tieši Ķīnas gadījumam. Kad 1970. gadu beigās Dens Sjaopins (Deng Xiaoping) uzsāka reformas, neviens negaidīja, ka Ķīna tik ātri globalizēsies un piedzīvos tik dramatiskas pārmaiņas, proti, no pašpaļāvības un aizdomu politikas Ķīna nonāca pie atvērtības un integrācijas politikas.² Aplūkojot Ķīnas gadījumu, uzmanība, pirmkārt, tiks pievērsta globalizācijai ekonomiskajā jomā, jo tieši ekonomiskā globalizācija tiek uzskatīta par kopējo globalizācijas procesu dzinējspēku.³ Līdz ar ekonomiskajām reformām Ķīna sāka piesaistīt ārvalstu tiešās investīcijas un aktīvāk iesaistīties starptautiskajā tirdzniecībā. Līdz ar iestāšanos Pasauls Tirdzniecības Organizācijā, Ķīnas ekonomika kļuva vēl atvērtāka pārējai pasaulei, jo tika būtiski samazinātas tarifu un netarifu barjeras, kas savukārt veicināja brīvāku preču un pakalpojumu plūsmu.⁴ Tomēr, neskatoties uz visām ekonomiskās globalizācijas priekšrocībām, Ķīnā joprojām pastāv nozīmīgas barjeras lielākai globalizācijai šajā jomā. Viens no tādiem ierobežojošajiem faktoriem ir pastāvošie aizliegumi vai ierobežojumi ārvalstu tiešajām

¹ Jurgen Osterhammel and Niels P. Petersson. *Globalization: a short history*. Princeton University Press, 2005, p. 6.

² Yongnian Zheng. *Globalization and State Transformation in China*. Cambridge University Press, 2004, p. 1.

³ Kristīne Rudzīte. Globālās Dienaskārtības Jautājumi. Grām: *Globālā dienaskārtība*. Stratēģiskās analīzes komisija. Rīga: Zinātne, 2006, 38.-39. lpp.

⁴ The Chinese Economy [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 4. martā]. Pieejams: http://www.economywatch.com/world_economy/china/?page=full

investīcijām, piemēram, tādās nozarēs, kā enerģētika, lauksaimniecība, ķīmiskās vielas, eksprespiegādes vai telekomunikācijas.⁵

Protams, fakts, ka kopš ekonomiskajām reformām Ķīna ir kļuvusi daudz atvērtāka ārējai pasaulei, ir nenoliedzams, un šīs pārmaiņas ir skārušas arī sociālo sfēru, piemēram, staptautiskais tūrisms, kas līdz 1980. gadiem nebija iedomājams, mūsdienās kļuva par ierastu lietu Ķīnas sabiedrībā. Pakāpeniski tika pārvarēta arī kultūras barjera starp Ķīnu un pārējām valstīm, un Ķīnas iedzīvotāji sāka akceptēt ārvalstu preces.⁶ Tajā pašā laikā globalizācijas process skāra arī politisko jomu. Palielinoties savstarpējai atkarībai starp sabiedrībām, parādījās arī lielāka nepieciešamība ar kolektīviem spēkiem risināt problēmas, kurām piemīt transnacionālais raksturs, piemēram, ierobežot starptautisko terorismu, cīnīties ar klimata pārmaiņām vai novērst starptautiskos konfliktus, kas savukārt palīdzētu uzturēt kārtību starptautiskajā sistēmā.⁷

Mūsdienās ir acīmredzami, ka Ķīna ir veikusi nozīmīgus soļus arī politiskās globalizācijas virzienā. Ķīna ir uzņēmusies noteiktu atbildības daļu par starptautiskā miera un drošības uzturēšanu,⁸ un arvien biežāk tiek paziņots par to, ka viens no Ķīnas ārpolitikas mērķiem ir veidot mierīgu starptautisko vidi un veicināt attīstību. Viens no ievērojamākajiem Ķīnas ieguldījumiem starptautiskajā mierā un drošībā ir līdzdalība Apvienoto Nāciju Organizācijas (ANO) miera uzturēšanas misijās. Piemēram, 2010. gada decembrī Ķīna ir nosūtījusi vairāk personāla miera uzturēšanai, nekā jebkurš cits ANO Drošības Padomes pastāvīgais loceklis, proti, šajā laika periodā 1 955 Ķīnas militārās personas darbojās deviņās ANO misijās.⁹ Ir būtiski palielinājusies arī Ķīnas dalība starptautiskajās organizācijās, piemēram, 1977. gadā Ķīna bija 21 starptautisko starpvaldību organizāciju loceklis,¹⁰ savukārt 2009. gadā Ķīnas dalība starptautiskajās starpvaldību organizācijās ir palielinājusies līdz 52 organizācijām.¹¹

⁵ Restrictions on Foreign Investment [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 11. aprīlī]. Pieejams: <https://www.uschina.org/info/members-survey/foreign-investment-restrictions.html>

⁶ The Influence of Cultural Globalization [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 6. martā]. Pieejams: <http://www.docin.com/p-33835765.html>

⁷ YU Keping. *Globalization and Changes in China's Governance*. Koninklijke Brill NV, 2008, p. 5.

⁸ Turpat, 20.

⁹ China supports in UN peacekeeping operations [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 11. aprīlī]. Pieejams: http://www.chinadaily.com.cn/china/2011-03/31/content_12257975.htm

¹⁰ Ann Kent. *Beyond Compliance: China, International Organizations, and Global Security*. NUS Press, 2009, p.51.

¹¹ Nina Hachigian, Winny Chen and Christopher Beddor. *China's New Engagement in the International System: In the ring, but punching below its weight*. Center for American Progress, 2009, p. 11.

Globalizācija ir multidimensionāls process, tāpēc nav iespējams izdarīt pareizus secinājumus par globalizācijas tendencēm, aplūkojot tikai kādu vienu no jomām, piemēram, ekonomisko. Ir jāatzīmē arī tas, ka globalizācija nav vienmērīgs process. Daudzi skeptiķi pieļauj kļūdu, uzskatot, „ka visiem reģioniem un valstīm ir jābūt vienādi iesaistītiem pasaules procesos”¹², tomēr globalizācija ir ļoti asimetrisks process. Šī asimetrija izpaužas arī atšķirīgās sfērās, jo globalizācija skar dažādas jomas ar atšķirīgu intensitāti un ātrumu, piemēram, ekonomiskā globalizācija var būt daudz intensīvāka nekā sociālā.¹³ Līdz ar to tika izvirzīts sekjošs pētnieciskais jautājums – Vai ekonomiskā, sociālā un politiskā globalizācija Ķīnā notiek paralēli vai vienā no jomām Ķīna ir vairāk globalizēta, nekā citās?

Darba mērķis ir izpētīt Ķīnas globalizācijas pakāpi ekonomiskajā, sociālajā un politiskajā jomā, un noskaidrot vai globalizācijas process ir skāris visas trīs jomas vienmērīgi vai vienā no tām Ķīna ir globalizēta vairāk. Darbs sastāv no teorētiskās un empīriskās daļas. Teorētiskajā daļā uzmanība, pirmkārt, tiks pievērsta globalizācijas jēdzienam, un, lai labāk izprastu globalizācijas procesu, tiks aplūkotas dažādu autoru piedāvātās definīcijas. Teorētiskajā daļā tiks aplūkoti arī dažādi indikatori, kuru mērķis ir izmērīt globalizāciju ekonomiskajā, sociālajā un politiskajā jomā. Lai izvēlētos atbilstošus ekonomiskās globalizācijas indikatorus, par pamatu tiks izvēlēta Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas izdotā grāmata „Measuring Globalization: OECD Handbook on Economic Globalization Indicators”. Lai izvēlētos indikatorus globalizācijas mērīšanai sociālajā jomā, galvenokārt tiks aplūkoti indikatori, kurus piedāvā „KOF Index of Globalization” un Manfrēda Stīgera grāmata „Globalizācija: ļoti saistošs ievads”. Tālāk tiks meklēti indikatori, kas ļaus izmērīt globalizāciju politiskajā jomā, un šim mērķim galvenokārt tiks pētītas tādas grāmatas, kā „The Globalization Reader” un „The Globalization of World Politics”.

Darba empīriskajā daļā, izmantojot izvēlētos indikatorus, tiks pētīta Ķīnas globalizācija ekonomiskajā, sociālajā un politiskajā jomā. Aplūkojot Ķīnas globalizāciju ekonomiskajā jomā, tiks pievērsta uzmanība arī 1978. gada ekonomisko reformu būtībai. Lai atrastu nepieciešamos datus Ķīnas ekonomiskās globalizācijas pētīšanai, tiks izmantotas grāmatas, pētnieciskie darbi, informācija plašsaziņas līdzekļos un Ķīnas oficiālā statistika, piemēram, ikgadējs „Statistiskais

¹² Anthony McGrew. Globalization and Global Politics. In: *The Globalization of World Politics: An Introduction to International Relations*. 4th edition. Eds. John Baylis and Steve Smith. Oxford University Press, 2008, p. 22.

¹³ Turpat, p. 21.

ziņojums par Ķīnas Tautas Republikas ekonomisko un sociālo attīstību”. Pētot Ķīnas globalizāciju sociālajā jomā, galvenais uzdevums ir noskaidrot, kā globalizācijas process ir ietekmējis Ķīnas sabiedrību, proti, aplūkot ķīniešu mijiedarbību ar pārējo pasauli un kādā mērā globalizācija ir ietekmējusi Ķīnas kultūru. Šim mērķim tiks izmantota arī starptautisko organizāciju oficiālā statistika, piemēram, Apvienoto Nāciju Organizācijas un Pasaules Tūrisma Organizācijas statistika. Pētot Ķīnas globalizāciju politiskajā jomā, tiks pievērsta uzmanība Ķīnas ārpolitikai arī pirms 1978. gada reformām, un tiks noskaidrots kādās pārmaiņas notika šajā jomā līdz ar Ķīnas „atvērto durvju” politiku. Darba nobeigumā tiks apkopoti visi iegūtie rezultāti un tiks sniegta atbilde uz darba pētniecisko jautājumu.

1. Globalizācijas jēdziens

Neskatoties uz to, ka plašu izplatību globalizācijas koncepts ieguva 1990. gados, šo jēdzienu sāka izmantot jau 1960. gados. Mūsdienu diskusijās attiecībā uz globalizāciju ir iespējams uzsvērt trīs svarīgākās skolas, proti, hiperglobālistus, skeptiķus un transformacionālistus. Hiperglobālisti uzskata, ka pieaugošā mijiedarbība starp dažādām nācijvalstīm, „kā arī brīvāka un ātrāka kapitāla, preču, pakalpojumu, cilvēku, tehnoloģiju, informācijas un ideju kustība neizbēgami sniedzās ārpus nacionālajām robežām un tādejādi neizbēgami noved pie cilvēka darbības konverģences un pie nācijvalsts lomas samazināšanos.”¹⁴ Savukārt skeptiķi uztver globalizāciju kā mītu, jo lielākā daļa no zemeslodes un pasaules iedzīvotājiem pilnīgi vai zināmās robežās atrodas ārpus procesa, kas asociējas ar globalizāciju. Tajā pašā laikā skeptiķi uzskata, ka pastāv vairākas barjeras, kas ierobežo vai pat novērš globālās plūsmas, un īpaši svarīgas ir tās, kuras veido pašas valstis.¹⁵ Trešā grupa debatēs, proti, transformacionālisti aplūko globalizāciju kā dzinējspēku straujām ekonomiskajām, sociālajām un politiskajām pārmaiņām, taču tajā pašā laikā transformacionālisti noraida globālās konverģences tēzi. Viņi uzskata, ka globalizācijas rezultāts būs globālā stratifikācija, jo atsevišķas valstis un sabiedrības piedalās globālajā kārtībā uz citu valstu rēķina un globalizācijas procesā izspiedīs mazāk konkurētspējīgas ekonomikas. Viņi arī uzskata, ka nacionālās valdības loma ir tālu no samazināšanos, un nācijvalstis joprojām saglabā legālo leģitimitāti savā teritorijā.¹⁶

Mūsdienās pastāv vairāki pierādījumi tam, ka globalizācija ir reālā parādība. Viens no visbiežāk sastopamiem skeptiķu argumentiem ir tas, ka liela pasaules daļa atrodas ārpus šī procesa, kas norāda uz to, ka globalizācija ir mīts. Tomēr globalizācija ir ļoti nevienmērīgs process, tāpēc skeptiķu pieņēmums, ka visām valstīm un reģioniem ir jābūt vienādi iesaistītām šajā procesā ir aplams.¹⁷ Globalizācijai pastāv vairāki materiālie aspekti, kas palīdz identificēt šo parādību, piemēram, cilvēku, kapitāla vai preču plūsmas visā pasaulē. Globālo plūsmu pieaugošā intensitāte un mērogi noved pie tā, ka valstis un sabiedrības arvien vairāk iesaistās pasaules

¹⁴ Joshua Ka-ho Mok and Janice Currie. Reflections on the Impact of Globalization on Educational Restructuring in Hong Kong. In: *Globalization and Education: the quest for quality education in Hong Kong*. Eds. Joshua Ka-ho Mok and David Kin-keung Chan. Hong Kong University Press, 2002, p. 261.

¹⁵ George Ritzer. *Globalization: A Basic Text*. Blackwell Publishing, 2010, p. 34.

¹⁶ Turpat, 261-262.

¹⁷ Anthony McGrew. Globalization and Global Politics. In: *The Globalization of World Politics: An Introduction to International Relations*. 4th edition. Eds. John Baylis and Steve Smith. Oxford University Press, 2008, p. 22.

sistēmās un savstarpējās mijiedarbības tīklos. Rezultātā lēmumiem un notikumiem attālinātajās pasaules daļās var būt būtiska ietekme uz citiem pasaules reģioniem, tāpat vietējie notikumi var izsaukt nozīmīgas globālās sekas.¹⁸ Nepastāv viens vienots viedoklis attiecībā uz globalizācijas procesu, un akadēmiskajā literatūrā var atrast vairākas globalizācijas definīcijas. Tāpēc, lai labāk izprastu globalizācijas konceptu, turpmākā uzmanība tiks pievērsta dažādu autoru piedāvātajām definīcijām.

Džordžs Modelskis (George Modelski) aplūko globalizāciju kā „konceptu, kas ietver vēsturisko sistēmiskās savstarpējās atkarības paplašināšanās un padziļināšanās procesu starp nācijām, civilizācijām un politiskām kopienām. Viņa uztverē tas ir process, kas definē mūsdienu stāvokli un kas galu galā izsauks dziļus politiskus jautājumus par to, vai tiešām šis process nozīmē globālās kopienas parādīšanos.”¹⁹ Savukārt Jans Arts Šolte (Jan Aart Scholte) pievērš uzmanību mūsdienu sociālo attiecību telpiskai formai, tapēc viņa definīcija fokusējas uz starptautiskajām plūsmām un sociālajām attiecībām, kuras pārsniedz robežas un teritoriālo telpu. Viņš raksta, ka „globalizācija attiecas uz „pārrobežu apmaiņu bez distancēm” parādīšanos un sekojoši uz relatīvu sociālās dzīves deterritorializāciju.”²⁰

Entonijs Gidenss (Anthony Giddens) definēja globalizāciju „kā sociālo attiecību visaptverošu intensifikāciju, kas tādā mērā savieno visas vietas pasaulē, ka notikumi, kas risinās tūkstošiem kilometru tālu, kļūst par vietēja mēroga notikumiem, un otrādi.”²¹ Viņš atzīmē to, ka visā pasaulē veidojas sistēmas un infrastruktūras, kuras tagad savieno dažādu kopienu un majsaimniecību, kas dzīvo atšķirīgās pasaules daļās, dzīves un perspektīvas.²²

Deivids Helds (David Held), Entonijs Makgru (Anthony McGrew) un viņu kolēģi izvirzīja atšķirīgu definīciju: „Globalizāciju var aplūkot kā procesu (vai procesu kopumu), kas ietver sociālo attiecību un darījumu telpisko transformāciju – to var novērtēt pēc plašuma, intensitātes, ātruma un ietekmes – un kurā jebkurai aktivitātei, mijiedarbībai un varas izpausmei veidojas

¹⁸David Held and Anthony McGrew. The Great Globalization Debate: An Introduction. In: *The Global Transformation Reader: An Introduction to the Globalization Debate*, 2nd edition. Eds. David Held and Anthony McGrew. Blackwell Publishing, 2003, p. 3.

¹⁹George Modelski. Globalization. In: *The Global Transformation Reader: An Introduction to the Globalization Debate*. 2nd edition. Eds. David Held and Anthony McGrew. Blackwell Publishing, 2003, p. 51.

²⁰Turpat., 52.

²¹Manfrēds Stīgers. *Globalizācija: ļoti saistošs ievads*. Literatūras un filozofijas portāls ¼ Satori, 2008, 26. lpp.

²²George Modelski. Globalization. In: *The Global Transformation Reader: An Introduction to the Globalization Debate*. 2nd edition. Eds. David Held and Anthony McGrew. Blackwell Publishing, 2003, p. 51.

starpkontinentāli vai starpreģionāli tīkli un plūsmas.”²³ Šai definīcijai ir vairākas priekšrocības, piemēram, šī definīcija neatspoguļo globalizāciju kā tikai telpisko procesu un tajā pašā laikā tā piedāvā metodoloģiju, lai salīdzinātu globalizācijas atšķirīgās vēsturiskās formas, kā arī pievērs uzmanību globalizācijas transformējošam spēkam.²⁴

Manfrēds Stīgers uzskata, ka globalizācija attiecas uz sociālu procesu kopumu, kas pārveido pašreizējo sociālo stāvokli par globalitāti. Stīgers apgalvo, ka mēs pakāpeniski virzāmies pretim jaunam globalitātes stāvoklim, taču pagaidām šo stāvokli mēs neesam sasnieguši. Stīgers piedāvā sekojošo globalizācijas definīciju: „Globalizācija ir daudzdimensionāls sociālo procesu kopums, kuri rada, pavairo, paplašina un intensificē savstarpējo sociālo atkarību un informācijas apmaiņu visā pasaulē, vienlaikus nostiprinot cilvēkos izpratni par pieaugošajām likumsakarībām starp tuvajiem un tālajiem notikumiem.”²⁵

Aplūkojot dažādu autoru definīcijas, var secināt, ka globalizācija ir jēdziens, kas attiecas uz mūsdienu stāvokli. Par vienu no nozīmīgākajiem faktoriem, kas virza globalizācijas procesu, var uzskatīt tehnoloģiju attīstību, kas ļāva preču, kapitāla, ideju un cilvēku plūsmām pārvietoties daudz ātrāk pāri nācijvalstu robežām. Ir jāsecina, ka globalizācija ir process, kas transformē globālo telpu, palielinot savstarpējo atkarību starp valstīm un sabiedrībām, kā rezultātā lēmumi un notikumi vienā pasaules daļā var izsaukt nozīmīgas sekas citos pasaules reģionos. Līdztekus šis process transformēja laika un telpas uztveri, piemēram, būtiski ir samazinājusies robežu un attālumu nozīme. Stīgera definīcija norāda uz to, ka ir notikušas pārmaiņas arī cilvēku apziņā, kas tagad labāk izprot pieaugošo savstarpējo atkarību starp sabiedrībām.²⁶

Globalizācija ir nevienmērīgs process, kas atšķirīgi skar valstis un indivīdus. Tajā pašā laikā tas ir daudzdimensionāls process, kuru var novērot ekonomiskajā, sociālajā un politiskajā jomā, kaut arī šīs jomas var būt globalizētas atšķirīgā pakāpē, piemēram, ekonomiskajā vai politiskajā jomā valsts var būt vairāk globalizēta, nekā sociālajā. Pastāv vairāki faktori, kas ļauj identificēt globalizācijas procesu, un nākamajās nodaļās tiks atrasti indikatori, kas ļaus izmērīt šo procesu ekonomiskajā, sociālajā un politiskajā jomā.

²³ Manfrēds Stīgers. *Globalizācija: ļoti saistošs ievads*. Literatūras un filozofijas portāls ¼ Satori, 2008, 27. lpp.

²⁴ George Modelski. Globalization. In: *The Global Transformation Reader: An Introduction to the Globalization Debate*. 2nd edition. Eds. David Held and Anthony McGrew. Blackwell Publishing, 2003, p. 51.

²⁵ Manfrēds Stīgers. *Globalizācija: ļoti saistošs ievads*. Literatūras un filozofijas portāls ¼ Satori, 2008, 24, 29. lpp.

²⁶ Turpat, 29.

1.1. Ekonomiskā globalizācija

Ekonomiskā globalizācija raksturo procesu, „kurā pamatā ir vienotā tirgus veidošanās pakalpojumiem, precēm un ražošanas faktoriem, iekļaujot kapitālu, darbaspēku, tehnoloģijas un dabas resursus, un kas aptver visas valstis un ekonomiskos reģionus.”²⁷ Šī procesa gaitā nacionālie un starptautiskie tirgi pakāpeniski apvienojās vienā kompleksā. No teorētiskā skatupunkta, ekonomiskā globalizācija nozīmē to, ka visiem ieinteresētajiem uzņēmumiem un aktieriem, neatkarīgi no izcelsmes valsts un reģiona, ir neierobežota pieeja šiem tirgiem. Līdztekus šo tirgu vidū palielinās atgriezeniskā saite.²⁸ Ekonomiskās globalizācijas procesā ir būtiski samazinājušies attālumi un nacionālās robežas, jo ir tikuši atcelti vairāki šķēršļi, kas ierobežoja pieeju tirgum. Trīs faktori ir ieguldījuši nozīmīgāko lomu ekonomiskās globalizācijas veicināšanā, proti, kapitāla plūsmu liberalizācija un ierobežojumu atcelšana; tirgu atvēršana tirdzniecībai un investīcijām, kas savukārt palielināja starptautisko sāncensību, un informācijas un komunikācijas tehnoloģiju attīstība un izmantošana ekonomikā.²⁹

Noteicošais faktors šajās pārmaiņās bija tirgus spēki un noteikta valsts politika.³⁰ Globalizācija ir ilgtermiņa process, kurā liela loma pieder uzņēmējiem, kas, meklējot izdevīgākus piegādes avotus un plašākas iespējas, lai pārdotu savu produkciju, sāka pārsniegt nacionālās robežas.³¹ Līdztekus valdības caur starptautiskajām organizācijām paplašināja ekonomiskās globalizācijas procesu un tirgu atvēršanu, piemēram, sākotnēji caur Vispārējo vienošanos par tarifiem un tirdzniecību (General Agreement on Tariffs and Trade) un vēlāk caur Pasaules Tirdzniecības Organizāciju (World Trade Organization) regulāri tika samazinātas tarifu barjeras, savukārt Starptautiskais Valūtas Fonds (International Monetary Fund) nodrošināja starptautiskās valūtas sistēmas vienmērīgu funkcionēšanu.³²

²⁷ Pawel Bozyk. *Globalization and the Transformation of Foreign Economic Policy*. Ashgate Publishing, 2006, p. 1.

²⁸ Turpat, p. 1.

²⁹ OECD. *Measuring Globalization: OECD Handbook on Economic Globalization Indicators*. Organization for Economic Co-operation and Development. OECD Publishing, 2005, pp. 11, 16.

³⁰ Turpat, 16.

³¹ Pawel Bozyk. *Globalization and the Transformation of Foreign Economic Policy*. Ashgate Publishing, 2006, p. 1.

³² OECD. *Measuring Globalization: OECD Handbook on Economic Globalization Indicators*. Organization for Economic Co-operation and Development. OECD Publishing, 2005, p. 16.

Viens no ekonomiskās globalizācijas pamatelementiem ir ārvalstu tiešās investīcijas, kas nodibina tiešas, stabilas un ilglaicīgas saites starp ekonomikām.³³ „Ārvalstu tiešās investīcijas ir investīciju kategorija, kas atspoguļo noteiktas valsts rezidenta (tiešā investora) mērķi nodibināt ilgstošu līdzdalību uzņēmumā (tiešo investīciju uzņēmumā), kas atrodas citā valstī. Ilgstoša līdzdalība nozīmē to, ka starp tiešo investoru un tiešo investīciju uzņēmumu tiek nodibinātas ilglaicīgas attiecības, kā rezultātā investors iegūst iespēju nozīmīgi ietekmēt uzņēmuma pārvaldi. Ja ārvalstu investors, ieguldot līdzekļus tiešo investīciju uzņēmumā, saņem 10% un vairāk no uzņēmuma akcijām, tad šādas investīcijas var uzskatīt par tiešajām investīcijām, savukārt investīcijas, kas nodrošina investoram mazāk nekā 10% no uzņēmuma akcijām, tiek dēvētas par portfeļinvestīcijām.”³⁴

Straujš ārvalstu tiešo investīciju pieaugums un izplatīšanās pēdējo divdesmit gadu laikā liecina par nozīmīgu privāto darījumu skaita un apjoma palielinājumu. Ir iespējams novērot arī to, ka ir pieaudzis valstu un sektoru skaits, kuros tiek ieguldītas ārvalstu tiešās investīcijas. Lielie transnacionālie uzņēmumi parasti ir svarīgākie spēlētāji pārrobežu darījumos. Tiek uzskatīts, ka ārvalstu tiešās investīcijas ir spējīgas veicināt vietējo uzņēmumu attīstību, tajā pašā laikā uzlabojot saņēmēja ekonomikas konkurētspēju. Tas ir saistīts ar to, ka ārvalstu tiešās investīcijas nodrošina tehnoloģiju pārvietošanos starp valstīm, kas savukārt palīdz saņēmēja ekonomikai izplatīt savas preces daudz plašāk starptautiskajos tirgos. Ārvalstu tiešās investīcijas darbojas kā papildus kapitāla avots un vienlaicīgi veicina starptautiskās tirdzniecības attīstību.³⁵

Ārvalstu tiešās investīcijas var tikt izmantotas kā indikators ekonomiskās globalizācijas novērtēšanai, jo tās palīdz izmērīt pārrobežu investīcijas, kas nodibina stabilas un ilgstošas saiknes starp ekonomikām. Tādā veidā, aplūkojot saņemto ārvalstu tiešo investīciju apjomu, ir iespējams noteikt ekonomiskās globalizācijas pakāpi, kā arī saprast, kādā mērā valsts ir pievilcīga globālajā tirgū. Savukārt ieguldīto ārvalstu tiešo investīciju apjoms identificē konkrētās valsts investoru iekļūšanu citos tirgos. Ņemot vērā to, ka ārvalstu tiešās investīcijas ir papildus kapitāla

³³ Turpat, 32.

³⁴ Viktorija Kotova. Kurss darbs par Krievijas un Ķīnas ekonomisko savstarpējo atkarību, 15.-16. lpp. (Glossary of Foreign Direct Investment Terms and Definitions [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 5. aprīlī]. Pieejams: <http://www.oecd.org/dataoecd/56/1/2487495.pdf>)

³⁵ OECD. *Measuring Globalization: OECD Handbook on Economic Globalization Indicators*. Organization for Economic Co-operation and Development. OECD Publishing, 2005, p. 32.

avots, visticamāk tām ir ietekme uz vietējo ekonomiku.³⁶ Globalizācija ir noteiktas ekonomiskās attīstības stadijas rezultāts, tādā veidā, virzoties globalizācijas virzienā, valsts attīstās, balstoties uz četriem svarīgiem posmiem. Sākumā valsts importē vairāk nekā eksportē, kā rezultātā rodas tirdzniecības deficīts.³⁷ Lai aizvietotu importu, valstij ir jāattīsta sava ražošana, un šajā stadijā ārvalstu tiešās investīcijas var spēlēt noteicošu lomu. Kā jau tika minēts, ārvalstu tiešās investīcijas darbojas kā papildus kapitāla avots un tajā pašā laikā tās var stimulēt tehnoloģiju ieplūšanu valstī, kas savukārt var veicināt vietējās ražošanas attīstību. Tāpēc otrajā stadijā valsts attīsta savu ražošanu, kā rezultātā samazinās importa apjoms un attiecīgi arī tirdzniecības deficīts. Nākamajā stadijā valsts palielina savu eksportu, vēlāk eksports pārsniedz importa apjomus, kas veido tirdzniecības bilances pārpalikumu, kā arī ir iespējams novērot strauju ražošanas pieaugumu. Šī procesa pēdējā stadijā izdevīga tirdzniecības pozīcija kopā ar uzkrātiem kapitāla resursiem ļauj valstij kļūt par ārvalstu investoru.³⁸ Tādā veidā ieguldītās ārvalstu tiešās investīcijas liecina par lielāku valsts iesaistīšanos ekonomiskās globalizācijas procesā.

Ārvalstu tiešās investīcijas ir viens no svarīgākajiem ekonomiskās globalizācijas komponentiem, tomēr, neskatoties uz to, ka daudzas valstis ir atcēlušas lielāko ierobežojumu daļu ārvalstu tiešajām investīcijām, joprojām vairākās valstīs ir saglabājušās noteikas barjeras, kas neļauj ārvalstu investoriem ieguldīt kapitālu atsevišķos sektoros. Šiem ierobežojumiem var būt vairāki iemesli, kas ir atkarīgi no konkrētās valsts, tomēr bieži tādi ierobežojumi var būt saistīti ar nacionālās drošības apsvērumiem. Pakalpojumu sektorā ierobežojumus ārvalstu tiešajām investīcijām var novērot daudz biežāk nekā ražošanas vai dabas resursu sektorā, piemēram, tādas nozares kā elektroenerģija, banku nozare vai telekomunikācijas tiek uztvertas kā stratēģiskās vai jūtīgas.³⁹ Lai identificētu valsts iesaistīšanās pakāpi ekonomiskās globalizācijas procesā, ir jāpievērš uzmanība arī ierobežojumiem ārvalstu tiešajām investīcijām.

Vēl viens nozīmīgākais ekonomiskās globalizācijas aspekts ir starptautiskā tirdzniecība. „Ir valstis, kas ir veikušas lielus ieguldījumus tirdzniecības barjeru samazināšanā, lai to ekonomikas kļūtu atvērtākas ārvalstu sāncensībai, kas savukārt ir veicinājusi to ekonomiku starptautisko

³⁶ Turpat, 34-35.

³⁷ Robert Taylor. Globalization Strategies of Chinese Companies: Current Developments and Future Prospects [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 6. aprīlī]. Pieejams: <http://web.cenet.org.cn/upfile/67878.pdf>

³⁸ Robert Taylor. Globalization Strategies of Chinese Companies: Current Developments and Future Prospects [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 6. aprīlī]. Pieejams: <http://web.cenet.org.cn/upfile/67878.pdf>

³⁹ United Nations Conference on Trade and Development. Measuring Restrictions on FDI in Services in Developing Countries and Transition Economies.. United Nations Publication, 2006, p. 1.

integrāciju.⁴⁰ Tādejādi, lai izmērītu ekonomisko globalizāciju, par vēl vienu indikatoru var uzskatīt starptautisko tirdzniecību. Samazinot gan tarifu, gan netarifu barjeras tirdzniecībai, valsts veicina brīvu preču plūsmu, tāpēc ar tirdzniecības liberalizāciju importa apjoms valstī var būtiski pieaugt. Analizējot ekonomisko globalizāciju, ir jāaplūko gan importa, gan eksporta apjoms. Valsts eksports parāda, kādā mērā vietējie ražotāji ir atkarīgi no ārvalstu tirgiem, kā arī to tirdzniecības orientāciju. Ir iespējams analizēt ne tikai eksporta un importa apjomu, bet arī to pieaugumu noteiktā laika periodā.⁴¹

Tirdzniecības barjeras ir viens no faktoriem, kas ierobežo ekonomisko globalizāciju. Valstis var dažādos veidos aizsargāt vietējo ražošanu no ārvalstu sāncensības, piemēram, ieviešot ne tikai tarifu, bet arī netarifu barjeras. Lai noteiktu, kādā mērā valsts ir atvērta starptautiskajai tirdzniecībai, ir jāaplūko kādas tirdzniecības barjeras pastāv šajā valstī. Par vienu no svarīgākajiem mehānismiem tirdzniecības barjeru samazināšanai tiek uzskatīta Pasaules Tirdzniecības Organizācija, kas nodrošināja valstīm iespēju iesaistīties forumos, kuru mērķis ir panākt vienošanos par barjeru samazināšanu.⁴² Tomēr vairākas valstis joprojām saglabā nozīmīgas barjeras, kas ierobežo starptautisko tirdzniecību, tāpēc, lai novērtētu valsts iesaistīšanos ekonomiskajā globalizācijā, ir jānosaka pastāvošās tirdzniecības barjeras.

Globalizācijas pētnieki piedāvā arī citus ekonomiskās globalizācijas indikatorus. Piemēram, „KOF Index of Globalization” izmanto tādu indikatoru, kā portfeļinvestīcijas. Kā zināms, portfeļinvestīcijas ir investīcijas, kas veido mazāk nekā 10% no kopuzņēmuma akcijām, līdz ar to šis investīciju veids nevar nodibināt ciešu un ilglaicīgu saikni starp valstu ekonomikām.⁴³ Netiks izmantots arī tāds indikators, kā darbinieku plūsma, jo Ķīnas gadījumā šie dati ir ļoti ierobežoti, kas neļauj aplūkot darbinieku plūsmu tendences ilgākā laika periodā.

Apkopojot iepriekšēikto, var secināt, ka ekonomiskā globalizācija ir ilgtermiņa process, kura rezultātā pakāpeniski veidojas vienotais tirgus. Kapitāla plūsmu un starptautiskās tirdzniecības liberalizācija ir būtiski samazinājusi šķēršļus, kas iepriekš ierobežoja pieeju tirgum. Pastāv

⁴⁰ OECD. *Measuring Globalization: OECD Handbook on Economic Globalization Indicators*. Organization for Economic Co-operation and Development. OECD Publishing, 2005, p. 176.

⁴¹ Turpat, 177.

⁴² Alex Dreher, Noel Gaston and Pim Martens. *Measuring Globalization: gauging its consequences*. New York, Springer, 2008, p. 43.

⁴³ Glossary of Foreign Direct Investment Terms and Definitions [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 5. Aprīlī]. Pieejams: <http://www.oecd.org/dataoecd/56/1/2487495.pdf>

vairāki aspekti, kas ļauj identificēt globalizāciju ekonomiskajā jomā, un, lai izmērītu ekonomisko globalizāciju Ķīnā, tiks aplūkotas gan saņemtās, gan ieguldītās ārvalstu tiešās investīcijas, jo tās nodibina ilglaicīgas un stabilas saites starp ekonomikām. Uzmanība tiks pievērsta arī pastāvošajiem ierobežojumiem ārvalstu tiešajām investīcijām. Vēl viens ekonomiskās globalizācijas indikators ir starptautiskā tirdzniecība, proti, tiks noteikts importa un eksporta apjoms, kā arī tiks aplūkotas pastāvošās tirdzniecības barjeras.

1.2. Sociālā globalizācija

Līdz ar globalizācijas intensifikāciju pasaule kļūst arvien vairāk savstarpēji saistīta, kas savukārt pārveido arī cilvēku ikdienas dzīvi. Cilvēku dzīvi nozīmīgā pakāpē ir ietekmējuši tādi faktori, kā tehnoloģijas, patēriņa preces, citu sabiedrību dzīves veidi, vīzijas un idejas. Šajā ziņā globalizācija ir arī sociālais process, kurā cilvēki no atšķirīgām kultūrām iesaistās arvien intensīvākā mijiedarbībā visās dzīves sfērās. Šī integrācija lielā mērā ietekmē cilvēku uzskatus, kultūras vērtības un dzīves veidu. Tādas globālās tendences, kā, piemēram, sadarbība ražošanā vai tirdzniecībā, ļauj indivīdiem un sabiedrībām uzzināt vairāk par citu kultūru, kā rezultātā šīs atšķirības kļūst pieņemamas, nevis svešas. Caur globālajiem darba un informācijas tīkliem cilvēku kopienas dalās ar savu pieredzi, kas savukārt sekmē lielāku savstarpēju kultūras izpratni.⁴⁴ Sociālo globalizāciju ir iespējams iedalīt divās kategorijās, proti, pirmajā kategorijā tiks atrasti indikatori, kas identificēs tiešo mijiedarbību starp cilvēkiem no atšķirīgām valstīm⁴⁵ un otrajā kategorijā tiks aplūkota globalizācijas ietekme uz kultūru.

Globalizācijas procesā pakāpeniski samazinās nacionālo robežu nozīme, kas veicina ne tikai preču un kapitāla mobilitāti, bet arī brīvāku cilvēku pārvietošanos.⁴⁶ Pirmais indikators, kas tiks izmantots, lai noteiktu ķīniešu tiešo mijiedarbību ar ārvalstniekiem, ir ārzemnieku skaits, kas dzīvo Ķīnā. Ir jāpievērš uzmanība šim indikatoram tādēļ, ka migrācija nozīmīgi ietekmē ne tikai atsevišķu cilvēku, bet veselas sabiedrības dzīvi. Heids (Heid) un Hofmans (Hoffman) norādīja uz to, ka „migrācija grauj cilvēka un sabiedrības holistisko raksturu.”⁴⁷ Tādejādi migrācija spēlē nozīmīgu lomu mūsdienu sociālo pārmaiņu veicināšanā. Migrācija ir globālo pārmaiņu rezultāts, kur līdztekus ir nozīmīgs signāls tālākām pārmaiņām migrantu uzņemošās sabiedrībās, piemēram, tas būtiski ietekmē sociālās attiecības un kultūru. „Migrācija nenovēršami sekmē lielāku

⁴⁴ Dogu Ergil. Social and Cultural impacts of globalization [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 6. aprīlī]. Pieejams: <http://www.todayszaman.com/columnist-204938-social-and-cultural-impacts-of-globalization.html>

⁴⁵ 2011 KOF Index of Globalization [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 6. aprīlī]. Pieejams: http://globalization.kof.ethz.ch/static/pdf/method_2011.pdf

⁴⁶ Population, Migration and Globalization [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 7. aprīlī]. Pieejams: <http://www.worldwatch.org/node/559>

⁴⁷ Valerie M. Inchley. Globalization, migration nad mission in the Nepali context [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 7. aprīlī]. Pieejams: <http://ojs.globalmissiology.org/index.php/english/article/viewFile/306/857>

etnokulturālo daudzveidību nācijvalsts robežās, pārveido identitāti un nojauc tradicionālās robežas.”⁴⁸

Globalizācija ir ietekmējusi daudzas iedzīvotāju dzīves sfēras, un viena no šīm sfērām ir izglītība. Līdz ar tehnoloģiju un komunikāciju attīstību ir pieaugusi arī starptautisko studentu mobilitāte. Tāpēc par vēl vienu sociālās globalizācijas izpausmi var uzskatīt starptautisko izglītību, kas veicina transnacionālās un transkultūrālās attiecības. Runājot par sociālo globalizāciju, Voters (Waters) raksta, ka „attiecības starp cilvēkiem no atšķirīgām pasaules daļām tiks dibinātas tikpat viegli kā starp cilvēkiem no tuvākām vietām,”⁴⁹ savukārt ir pamats uzskatīt, ka universitātes, kas pieņem starptautiskos studentus, ir viens no faktoriem, kas nojauc robežas starp cilvēkiem, kuri nāk no atšķirīgām sabiedrībām.⁵⁰ Ārvalstu studenti var kļūt par jaunu ideju, vērtību un zināšanu avotu, kā arī sekmēt dziļāku izpratni par citu cilvēku kultūru un valodu.

„Ir acīmredzami, ka globalizācija ir izmainījusi mijiedarbības dabu un biežumu starp dažādu nacionalitāšu cilvēkiem.”⁵¹ Tādā veidā mūsdienās arvien lielāka mūsu mijiedarbības daļa, tieši vai netieši, iekļauj cilvēkus no citām valstīm. Sociologi pievērš uzmanību tam, ka globalizācija ir paplašinājusi starptautiskā tūrisma iespējas, gan palielinot cilvēku interesi par citām valstīm, gan atvieglojot cilvēku kustību pāri starptautiskajām robežām. Augsts starptautiskā tūrisma līmenis nenovēršami palielina tiešās mijiedarbības biežumu starp cilvēkiem no atšķirīgām valstīm.⁵²

Starptautiskajam tūrismam ir nozīmīga ietekme gan uz cilvēkiem, kas apmeklē citas valstis, gan uz tūristus uzņemošajām valstīm, piemēram, starptautiskais tūrisms var ietekmēt vietējo kultūru. Tāpat starptautiskajam tūrismam ir ietekme uz valodu, jo tūrisms sekmē valodu izplatību pāri nacionālajām robežām, kā arī padara atsevišķas valodas par biežāk lietojamām, kas ir nepieciešams starptautiskajai komunikācijai.⁵³ Tādā veidā starptautiskais tūrisms nodrošina vairāk iespēju mijiedarbībai un komunikācijai starp cilvēkiem no dažādām valstīm un kultūrām.

⁴⁸ Stephen Castles. Globalization and Migration: some pressing contradictions [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 7. aprīlī]. Pieejams: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/1468-2451.00122/abstract>

⁴⁹ Ravinder Kaur Sidhu. *Universities and Globalization: to market, to market*. Taylor&Francis e-Library, 2008, p. 97.

⁵⁰ Turpat, 97.

⁵¹ Anthony Giddens. *Sociology*, 5th edition. Polity Press, 2006, p. 150.

⁵² Turpat, 150.

⁵³ Turpat, 104.

Tas palīdzēja paplašināt cilvēku zināšanu robežas un vērtības, kā arī pārvarēt daudzus stereotipus, kas savukārt veicināja un uzlaboja savstarpējo sociālo un kulturālo izpratni.⁵⁴

Apskatot sociālo globalizāciju, ir jāpievērš uzmanība ne tikai tiešās mijiedarbības tendencēm starp cilvēkiem no atšķirīgām sabiedrībām, bet arī kultūras aspektam, lai identificētu, kādā mērā globalizācija ir ietekmējusi noteiktas valsts sabiedrību un tās kultūru. Kultūra ir ļoti plašs jēdziens, un katram cilvēkam ir sava izpratne par šī jēdziena nozīmi. Kultūra izpaužas tādās jomās, kā mūzika, literatūra, glezniecība, ēdiens, dzīvesveids, filmas u.c. Hobels (Hoebel) definē kultūru sekojoši: „Kultūra ir integrēto ilgtermiņa uzvedības modeļu kopsumma, kas raksturo noteiktas sabiedrības locekļus.”⁵⁵ Savukārt Tailors (Tylor) definē kultūru „kā sarežģītu veselumu, kas ietver sevī zināšanas, uzskatus, mākslu, morāli, likumus, paražas un visas citas spējas un ieradumus, kurus cilvēks iegūst kā sabiedrības loceklis.”⁵⁶

Kultūras kustība ir saistīta ar cilvēku kustību. Pārvietojoties uz citiem reģioniem un kontinentiem, kultūra iet cilvēkiem līdzi. Tādā veidā kultūras globalizācijai ir gara vēsture. „Spēcīgas pasaules reliģijas parādīja, ka idejas un pārliecības var šķērsot kontinentus un pārveidot sabiedrības.”⁵⁷ Taču globālisti norāda uz to, ka šie piemēri krasi atšķiras no mūsdienu paraugiem, jo līdz ar tehnoloģiju attīstību ir ievērojami palielinājusies kultūru komunikācijas intensitāte un ātrums. Tehnoloģiskās inovācijas komunikācijā un transportā ir izveidojušas funkcionējošās globālās infrastruktūras, kas atvērta jaunus komunikācijas kanālus, kuri šķērso nacionālās robežas un palielina komunikāciju starp visiem pasaules reģioniem.⁵⁸ Mūsdienās kultūras izplatīšanās mērogi ir daudz lielāki, nekā iepriekšējos laikos, jo attēli un idejas izplatās daudz ātrāk, kas savukārt nozīmīgi ietekmē cilvēku ikdienas dzīves pieredzi.⁵⁹ Tādejādi kļūst skaidrs, ka globalizācijas process ir nopietni ietekmējis dažādu sabiedrību kultūru, un tālāka uzmanība tiks pievērsta indikatoriem, kas ļaus atklāt pārmaiņas konkrētās sabiedrības kultūrā.

⁵⁴ Thomas P. Z. Mpofo. *An assessment of the impact of tourism globalization in Africa*. IBAS. 2009, vol. 1, no. 2, pp. 12-13.

⁵⁵ Concepts of Culture [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 9. aprīlī]. Pieejams: <http://www.injusticestudies.com/library/concepts-of-culture.shtml>

⁵⁶ Turpat.

⁵⁷ David Held and Anthony McGrew. The Fate of National Culture in an Age of Global Communication: Introduction. In: *The Global Transformations Reader: An Introduction to the Globalization Debate*. Eds. David Held and Anthony McGrew. Blackwell Publishing, 2003, p. 235.

⁵⁸ Turpat, 235.

⁵⁹ Manfrēds Stīgers. *Globalizācija: ļoti saistošs ievads*. Literatūras un filozofijas portāls ¼ Satori, 2008, 92. lpp.

Kā jau tika minēts iepriekš, kultūra izpaužas noteiktos simbolos, un tādas lietas, kā mūzika, attēli un filmas ir viena no simboliskās izteiksmes formām, tāpēc ir jāpievērš īpaša uzmanība tam, ko cilvēki skatās un klausās. Mūsdienu globālās kultūras plūsmas galvenokārt veido globālās mediju impērijas. Pēdējo divdesmit gadu laikā var novērot, ka globālo mediju tirgu kontrolē skaitliski neliela mediju grupa, kas producē izklaides šovus, filmas un ziņu raidījumus, piemēram, „AT&T, Sony, AOL/Time Warner, Bertelsmann, Liberty Media, Vivendi Universal, Viacom, General Electric, Disney vai News Corporation.”⁶⁰ Mediji būtiski ietekmē cilvēku dzīvesstilu un vēlmes, un transnacionālo mediju kompāniju izplatītās vērtības pakāpeniski veicina popkultūras dominēšanu kultūras jomā.⁶¹ Ārvalstu kanālu klātbūtne liecina par to, ka vietējā sabiedrība akceptē tos un to piedāvātās pārraides, tāpēc viens no indikatoriem, lai noteiktu globalizācijas ietekmi uz Ķīnas kultūru, būs ārvalstu kanālu klātbūtne valstī, kā arī tiks aplūkots, kādā mērā valsts ir atvērta ārvalstu medijiem.

Mūsdienās vietējā kultūra nenovēršami saskaras ar citu valstu un sabiedrību kultūru. Globalizācija ekonomiskajā jomā nozīmē to, ka preces var brīvāk pārvietoties pāri nacionālo robežām, kas attiecas arī uz kultūras produktiem. Kultūras produkti, tapat kā citas preces, var nodrošināt kompānijām peļņu, un tāpat kā citu uzņēmumu vai korporāciju, kultūras produktu ražotāju interesēs ir iekarot jaunus tirgus savai produkcijai. Filmās, mūzikā un literatūrā ir kultūras sastāvdaļa, kas raksturo konkrētu sabiedrību un atspoguļo šīs sabiedrības vērtības un tradīcijas. Tāpēc darba empīriskajā daļā tiks aplūkota kultūras produktu tirdzniecība, proti, tiks noskaidrots vai ārvalstu grāmatas, žurnāli, audio un video preces sasniedz Ķīnas tirgu un kādos apjomos, un vai šo preču imports ir lielāks nekā analogisko preču eksports.

Vēl viena svarīga kultūras sastāvdaļa ir ēdiens, un katrā kultūrā pastāv savi tradicionālie ēdieni. Ēdiens ieņem īpašu nozīmi Ķīnas kultūrā un iedzīvotāju ikdienas dzīvē, kas tiek atspoguļots ierastos sveicienos. Piemēram, ļoti bieži cilvēki jautā nevis „kā iet?”, bet tā vietā – „vai jūs ēdāt šodien?” „Galvenā jēga šajā sveicienā ir tas, ka tikko paēdušam cilvēkam vajadzētu justies labi un laimīgam.”⁶² Ņemot vērā to, ka Ķīnas kultūrā tik nozīmīga vieta tiek atvēlēta ēdienam, uzmanība tiks pievērsta ēdiena globalizācijai un kādā mērā tā ir skārusi Ķīnas sabiedrību.

⁶⁰ Turpat, 91, 98-99.

⁶¹ Turpat, 103.

⁶² General Introduction to Chinese Food and Drink [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 10. aprīlī]. Pieejams: <http://www.chinatraveldpot.com/C4-Chinese-Food>

Divdesmitā gadsimta otrajā pusē ir ievērojami palielinājies gan cilvēku skaits, kas ēd ārpus mājas, gan restorānu skaits. Ir acīmredzami, ka ir plaši izplatījušies ātrās ēdināšanas restorāni, kurus šodien apmeklē dažādi cilvēki.⁶³ Ātrās ēdināšanas restorāniem ir nenovēršama ietekme uz citu sabiedrību kultūru. Pat pastāv viedoklis, ka ātrās ēdināšanas iestādes uzspiež vienotus standartus un pakāpeniski iznīcina kultūras dažādības izpausmes formas. Ar ātrās ēdināšanas restorāniem ir saistītas arī vairākas problēmas, piemēram, ātrie ēdieni izraisa tādas nopietnas slimības, kā diabēts, vēzis, sirdsslimības un aptaukošanos.⁶⁴ Kā jau tika minēts iepriekš, Ķīnas kultūrā ēdieniem ir ļoti nozīmīga vieta, un ir jāatzīmē arī tas, ka ķīnieši īpaši uztraucas par ēdiena kvalitāti.⁶⁵ Lai saprastu, vai ir notikušas kādas pārmaiņas ķīniešu ēšanas paradumos, tiks aplūkots ātrās ēdināšanas restorānu skaits Ķīnā.

Sociālās globalizācijas mērīšanai pētnieki piedāvā arī citus indikatorus, proti, interneta lietotāju skaits, starptautiskie zvani (minūtes uz vienu miljonu), televīzijas abonētu skaits un starptautiskās vēstules. Tādi indikatori, kā interneta lietotāju skaits un televīzijas abonētu skaits, mēra informācijas plūsmu, tomēr Ķīnas gadījumā šie indikatori ir neatbilstoši informācijas plūsmas mērīšanai. Ir jāatzīmē tas, ka televīzijas abonētu un interneta lietotāju skaits vēl nenorāda uz to, ka iedzīvotāji saņem informāciju no ārvalstīm. Piemēram, interneta lietotāji var apmeklēt tikai ķīniešu mājaslapas, īpaši ņemot vērā to, ka pieeja vairākām ārvalstu mājaslapām ir ierobežota. Tāpat televīzijas abonētu skaits nevar identificēt informācijas plūsmu no ārvalstīm, tieši tāpēc tika nolemts aplūkot ārvalstu kanālu pieejamību Ķīnā. Savukārt tādi indikatori, kā starptautiskie zvani un starptautiskās vēstules, identificē kontaktus ar ārvalstniekiem, tomēr Ķīnas gadījumā šie dati ir ļoti ierobežoti. „KOF Index of Globalization” kultūras globalizācijas mērīšanai piedāvā aplūkot arī „Ikea” veikalu skaitu, tomēr šis indikators neliecina par jebkādam izmaiņām noteiktas sabiedrības kultūrā, jo, neskatoties uz to, ka „Ikea” ir viens no lielākajiem veikalu tīkliem pasaulē,⁶⁶ šī kompānija neizplata kultūras produkciju.

Sociālā globalizācija tika sadalīta divās kategorijās, proti, pirmajā kategorijā tiek aplūkota ķīniešu tiešā mijiedarbība ar ārvalstniekiem, bet otrajā – kultūras globalizācija. Pirmajā kategorijā tiks

⁶³ Popular Culture [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 10. aprīlī]. Pieejams: <http://www.faqs.org/nutrition/Ome-Pop/Popular-Culture-Food-and.html>

⁶⁴ Manfrēds Stīgers. *Globalizācija: ļoti saistošs ievads*. Literatūras un filozofijas portāls ¼ Satori, 2008, 94. lpp.

⁶⁵ Frederick J. Simoons. *Food in China: A Cultural and Historical Inquiry*. CRC Press, 1991, p. 14.

⁶⁶ Profile: Ikea [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 10. maijā]. Pieejams: http://fp05-527.web.dircon.net/ikea_company_profile.html

izmantoti tādi indikatori, kā ārvalstnieku skaits valstī, ārvalstu studentu skaits Ķīnā un ķīniešu studentu skaits ārvalstīs un starptautiskais tūrisms. Šie indikatori identificēs ķīniešu tiešo mijiedarbību ar ārzemniekiem. Ir skaidrs, ka šādai mijiedarbībai ir nozīmīga ietekme uz Ķīnas sabiedrību, proti, tās dzīves veidu, valodu un uzskatiem, kā arī tas veicina lielāku izpratni starp cilvēkiem, kas nāk no atšķirīgām sabiedrībām un kultūrām. Tomēr šie indikatori skaidri neparāda, kādas izmaiņas ir notikušas konkrētā sabiedrībā, tāpēc tika nolemts otrajā kategorijā aplūkot kultūras globalizāciju. Tādas kultūras sastāvdaļas, kā ēdiens, literatūra, filmas un mūzika veido cilvēka identitāti, tāpēc, lai noteiktu pārmaiņas mūsdienu Ķīnas kultūrā, tika izvēlēti tādi indikatori, kā ārvalstu kanālu skaits, kultūras preču tirdzniecība un ātrās ēdināšanas restorānu skaits valstī.

1.3. Politiskā globalizācija

Līdz ar Vestfālenes sistēmas izveidošanos nācijvalsts kļuva par galveno aktieri starptautiskajā sistēmā. „Valsts ir suverēnā vara noteiktā teritorijā, kurai ir tiesības izmantot spēku, lai uzturētu iekšējo kārtību un aizsargātu savu teritoriju no agresijas. Suverenitāte savukārt nodrošina valstij augstāko varu savā teritorijā, īstenojot jurisdikciju pār saviem pilsoņiem, grupām un organizācijām, kas tika izveidotas ikdienas dzīves organizēšanai.”⁶⁷ Tādejādi valsts nepakļaujas nekādai citai augstākai varai,⁶⁸ un tā īsteno ekskluzīvās tiesības organizēt sabiedrības dzīvi noteiktā teritorijā. Līdz ar to ilgu laiku eksistēja priekšstats, ka politiskajā dzīvē pastāv divas pilnīgi atšķirīgas darbības sfēras, proti, iekšējā un starptautiskā, „kas darbojas saskaņā ar atšķirīgu loģiku un kurās pastāv atšķirīgi noteikumi, aktieri un dienaskārtības.”⁶⁹ Taču līdz ar globalizācijas intensifikāciju, kuru ir iespējams novērot pēdējo piecdesmit gadu laikā, ir kļuvis arvien grūtāk uzturēt šo priekšstatu. Bils Klintons aprakstīja šo procesu sekojošā veidā: „Spilgta līnija starp iekšējo politiku un ārpolitiku pakāpeniski nojauc [...] es gribētu, lai cilvēki pārstātu runāt par ārpolitiku un iekšējo politiku, bet tā vietā apspriestu ekonomisko politiku, drošības politiku, vides politiku.”⁷⁰

Globalizācija ir vairāku procesu kopums, kas skar visas cilvēka dzīves jomas. Mūsdienās ir iespējams novērot globalizācijas izpausmes ne tikai ekonomiskajā un sociālajā jomā, bet arī politiskajā. Neskatoties uz to, ka akadēmiskajā literatūrā uzmanība galvenokārt tiek pievērsta globalizācijai tieši ekonomiskajā un sociālajā sfērā, ir svarīgi noteikt arī politiskās globalizācijas nozīmi. Politisko globalizāciju var definēt kā „politisko attiecību izstiepšanu gan laika, gan telpas ziņā; politiskās varas un aktivitātes paplašināšanos pāri modernas nācijvalsts robežām.”⁷¹ Politisko globalizāciju definē arī kā „formālo un neformālo institūciju, mehānismu, attiecību un procesu kompleksu starp valstīm, tirgiem, pilsoņiem un organizācijām (gan starpvaldību, gan

⁶⁷ Frank I. Lencher and John Boli. Introduction. In: *The Globalization Reader*. Eds. Frank I. Lencher and John Boli. Blackwell Publishers, 2008, p. 195.

⁶⁸ Turpat, 195.

⁶⁹ Anthony McGrew. Globalization and global politics. In: *The Globalization of World Politics*. Eds. John Baylis, Steve Smith, Patricia Owens. Oxford University Press, 2008, p. 24.

⁷⁰ Turpat, 24.

⁷¹ Juliet Kaarbo and James Lee Ray. *Global Politics*, 10th edition. Wadsworth Cengage Learning, 2010, p. 507.

nevalstiskajām), ar kuru palīdzību tiek formulētas kolektīvās intereses, tiek noteiktas tiesības un pienākumi un tiek risinātas nesaskaņas.”⁷²

Dažu pēdējo gadsimtu laikā cilvēki izveidoja politiskās atšķirības saskaņā ar teritoriālo principu, kas attīstīja „piederības” sajūtu pie noteiktas nācijvalsts. Tomēr globalizācijas procesi aktualizēja vairākus politiskos jautājumus, kas attiecas uz suverenitātes principu, starptautisko organizāciju pieaugošo ietekmi un globālās pārvaldības izveidošanas perspektīvu.⁷³ Mūsdienās ir acīmredzami, ka robežu nozīme sāk pakāpeniski mazināties, un pasaules politikā var pētīt daudz vairāk nekā tikai konfliktus un sadarbību starp valstīm, neskatoties uz to, ka šie jautājumi joprojām ir nozīmīgi.⁷⁴ Globālās politikas problēmas nav saistītas tikai ar tradicionālajiem ģeopolitiskajiem jautājumiem. Tādas parādības kā, piemēram, kapitāla plūsma, narkotiku izplatīšanās, terorisms vai nelegālā migrācija ir samazinājuši robežu nozīmi.⁷⁵ Globālā politika galvenokārt fokusējas uz globālajām struktūrām, likumu un normu veidošanas procesiem, kopējo problēmu risināšanas, kā arī drošības un kārtības uzturēšanas starptautiskajā sistēmā. Politiskās globalizācijas apstākļos valstis arvien vairāk iesaistās multilaterālo institūciju un multilaterālās politikas tīklos. Protams, pasaules valdības ideja joprojām šķiet maz ticama, tomēr jau tagad ir iespējams novērot globālās pārvaldības kompleksa attīstību, kas iekļauj valstis, starptautiskās institūcijas, kā arī transnacionālos tīklus un organizācijas, un kas darbojas, lai veicinātu un regulētu cilvēces kopējās problēmas.⁷⁶

Politiskā globalizācija ir jēdziens, kas raksturo izmaiņas cilvēces kolektīvajā organizācijā attiecībā uz globālu problēmu risinājumu meklēšanu un institūciju veidošanu, lai ar tām cīnītos.⁷⁷ Viena no svarīgākajām politiskās globalizācijas izpausmēm ir starptautisko organizāciju izveidošana, kas tika radītas, lai risinātu jautājumus un problēmas, kuras ietekmē vairākas valstis vai kuras ir saistītas ar augstu savstarpējās atkarības līmeni starp valstīm. Mūsdienās eksistē

⁷² Political Globalization [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 3. aprīlī]. Pieejams: <http://politicalglobalization.com/>

⁷³ Manfred B. Steger. *Globalization: a brief insight*. Sterling Publishing Co, 2010, p. 73.

⁷⁴ Anthony McGrew. Globalization and global politics. In: *The Globalization of World Politics*. Eds. John Baylis, Steve Smith, Patricia Owens. Oxford University Press, 2008, p. 24.

⁷⁵ David Held and Anthony McGrew. The Great Globalization Debate: An introduction. In: *The Global Transformation Reader: An Introduction to the Globalization Debate*. 2nd edition. Eds. David Held and Anthony McGrew. Blackwell Publishing, 2003, p. 12.

⁷⁶ Anthony McGrew. Globalization and global politics. In: *The Globalization of World Politics*. Eds. John Baylis, Steve Smith, Patricia Owens. Oxford University Press, 2008, pp. 24-25.

⁷⁷ George Modelski. Introduction: A new approach to globalization. In: *Globalization as evolutionary process: Modeling global change*. Eds. George Modelski, Tessaleno Devezas and William R. Thompson. Routledge, 2008, p. 22.

aptuveni 300 starptautiskās starpvaldību organizācijas.⁷⁸ Viena no ievērojamākajām starptautiskajām organizācijām ir Apvienoto Nāciju Organizācija (ANO), kas nodrošina forumu debatēm, nodarbojas ar starptautisko normu attīstīšanu, un dažreiz īsteno šīs normas caur savu izpildinstitūciju, proti, Drošības Padomi.⁷⁹ Citas ievērojamas starptautiskās organizācijas ir Pasaules Tirdzniecības Organizācija, Pasaules Banka un Starptautiskais Valūtas Fonds, kas palīdz pārvaldīt pasaules ekonomiku. Tāpat pastāv arī vairākas citas nozīmīgās starptautiskās organizācijas, piemēram, Pasaules Veselības Organizācija, Pasaules Pasta Savienība, Starptautiskā Darba Organizācija u.c. Starptautisko organizāciju izplatīšanās izveidoja sarežģītu starptautisko organizāciju tīklu, kas nodrošina savstarpēju sadarbību, lai risinātu globālās problēmas un atbalstītu viena otru tādu jautājumu risināšanā, kā, piemēram, aizsardzība, atbrūošanās, ekonomiskā attīstība, veselība, cilvēktiesības, vide, noziedzība, izglītība, humanitārā palīdzība, imigrācija u.c.⁸⁰

Apvienoto Nāciju Organizācija ir vispazīstamākā starptautiskā organizācija, kas darbojas kā globālā pārvaldības sistēma, un pēc Aukstā kara laikā ANO ieguva nozīmīgu lomu vairākās krīzes situācijās. Viena no nozīmīgākajām ANO struktūrām ir Drošības Padome, kas ir centrālā institūcija starptautiskā miera un drošības arhitektūrā.⁸¹ Mūdienu globalizācijas apstākļos, notikumi, kas notikuši vienā pasaules daļā, var būtiski ietekmēt arī citus reģionus, piemēram, caur bēgļu plūsmām, tirdzniecību vai komunikāciju.⁸² Līdz ar to palielinājās arī nepieciešamība ar kopīgiem spēkiem uzturēt mieru un stabilitāti, jo pat vietējie konflikti var destabilizēt situāciju citās valstīs un reģionos. Par vienu no politiskās globalizācijas izpausmēm var uzskatīt arī staptautiskās misijas. Valstis nodrošina šajām misijām ne tikai finansiālos resursus, bet arī cilvēkresursus, lai uzturētu drošu starptautisko vidi. Kopš 1998. gada ANO Drošības Padomes misiju skaits ir palielinājies aptuveni četras reizes. Kopumā savu ieguldījumu ir sniegušas 89 valstis, nodrošinot vairāk nekā 39 000 personāla 15 pašreizējām misijām visā pasaulē.⁸³

⁷⁸ Frank I. Lencher and John Boli. Introduction. In: *The Globalization Reader*. Ed. Frank I. Lencher and John Boli. Blackwell Publishers, 2008, p. 196.

⁷⁹ Juliet Kaarbo and James Lee Ray. *Global Politics*, 10th edition. Wadsworth Cengage Learning, 2010, p. 507.

⁸⁰ Charles I. Kegley. *World Politics: Trends and Transformation*. Wadsworth Cengage Learning, 2009, p. 164.

⁸¹ Global Peace and Security Policy [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 2. aprīlī]. Pieejams: http://www.fes.de/gpol/en/security_policy.htm

⁸² Peace operations in Global Politics [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 3. aprīlī]. Pieejams: http://www.polity.co.uk/up2/pdf/SAMPLE_CHAPTER.pdf

⁸³ A. T. Kearney. Measuring Globalization: Economic Reversals, Forward Momentum [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 3. aprīlī]. Pieejams:

Ir acīmredzami, ka starptautiskās organizācijas ieņem svarīgu lomu politiskās globalizācijas procesā, taču nevar noliegt faktu, ka arvien lielāku nozīmi iegūst arī nevalstiskās starptautiskās organizācijas, kas ir spējīgas mobilizēt, organizēt un īstenot politisko varu pāri nacionālajām robežām. Šo parādību ir veicinājušas mūsdienu globālās komunikācijas un mainīgie uzskati par kopīgām interesēm un sadarbības iespējām, kas ir parādījušās dažādu valstu un reģionu grupu vidū.⁸⁴ „Starptautiskās nevalstiskās organizācijas ir indivīdu (bet dažreiz arī citu asociāciju vai korporāciju) brīvprātīgas apvienības, kas apvienojas konkrētu mērķu sasniegšanai pasaules vai reģionālajā līmenī.”⁸⁵ Pievienojoties starptautiskajām nevalstiskajām organizācijām, cilvēkiem parādās iespēja ietekmēt starptautisko lēmumu pieņemšanu. Izmantojot dažādas stratēģijas, transnacionālie aktīvistu cenšas ietekmēt nacionālo valdību un starptautisko organizāciju rīcībpolitiku attiecībā uz konkrētu jautājumu. Starptautisko nevalstisko organizāciju darbība pārsniedz tradicionālo sadalījumu starp vietējo un globālo.⁸⁶

Vispazīstamākās starptautiskās nevalstiskās organizācijas ir cilvēktiesību organizācijas (piemēram, „Amnesty International” vai „Human Rights Watch”), vides aizsardzības organizācijas (piemēram, „Worldwide Fund for Nature” vai „Greenpeace”) un palīdzības organizācijas (piemēram, „Red Cross” vai „CARE”). Starptautiskās cilvēktiesību un vides aizsardzības organizācijas ir labs globālo nevalstisko organizāciju piemērs, kas darbojas, lai uzlabotu nosacījumus valstīs visā pasaulē un kas piesaista biedrus no visiem kontinentiem un vairākām valstīm. Starptautiskās nevalstiskās organizācijas veicina arī daudzas citas globālās kustības, piemēram, kustības par sieviešu tiesībām, par demokrātiju un brīvām vēlēšanām, par labākiem darba nosacījumiem globālajās korporācijās utt.⁸⁷ Starptautiskās nevalstiskās organizācijas mijiedarbojas gan ar valstīm un citām nevalstiskajām organizācijām, gan ar starptautiskajām organizācijām. Piemēram, ANO un tās specializētās aģentūras formāli sadarbojas ar starptautiskajām nevalstiskajām organizācijām caur tā saukto „konsultatīvu

<http://www.comp.dit.ie/rfitzpatrick/Business%20Perspectives%20slides/Papers/Measuring%20Globalisation%20-%20Economic%20Reversals,%20Forward%20Momentum%20-%20A.T.%20Kearney.pdf>

⁸⁴ Anthony McGrew. Globalization and global politics. In: *The Globalization of World Politics*. Eds. John Baylis, Steve Smith, Patricia Owens. Oxford University Press, 2008, p. 27.

⁸⁵ Kevin Robins. Encountering Globalization. In: *The Globalization Reader: An Introduction to the Globalization Debate*. Eds. Frank I. Lencher and John Boli. Blackwell Publishers, 2008, p. 243.

⁸⁶ Charles I. Kegley. *World Politics: Trends and Transformation*. Wadsworth Cengage Learning, 2009, p. 190.

⁸⁷ Kevin Robins. Encountering Globalization. In: *The Globalization Reader: An Introduction to the Globalization Debate*. Eds. Frank I. Lencher and John Boli. Blackwell Publishers, 2008, pp. 243-244.

statusu”, un šīs starptautiskās nevalstiskās organizācijas ir kļuvušas par vienu no svarīgākajiem dalībniekiem vairākās ANO programmās.”⁸⁸

Vēl viens politiskās globalizācijas indikators ir starptautiskie līgumi, ar kuru palīdzību tiek veidotas starptautiskās tiesību normas. Normas kalpo kā uzvedības standarti vai rekomendācijas pareizai uzvedībai noteiktās situācijās. Tādā veidā starptautisko līgumu mērķis ir panākt noteiktu valsts uzvedību. Starptautiskie līgumi var tikt noslēgti atšķirīgās jomās, piemēram, starptautiskie līgumi cilvēktiesību jomā cenšas veicināt diskriminācijas novēršanas pasākumus, aizliegt spīdzināšanu, atcelt nāvessodus utt. „Vides jomā līgumu mērķis ir dabas resursu saglabāšana un piesāņojuma kontrole, savukārt lielākā daļa ieroču kontroles līgumu mēģina regulēt masu iznīcināšanas ieroču ražošanu un pārdošanu.”⁸⁹ Tādejādi multilaterālie līgumi ir kļuvuši par vienu no efektīvākajiem veidiem, lai kodificētu normas un radītu risinājumus mūsdienu globālajām problēmām.⁹⁰

Daži pētnieki politiskās globalizācijas mērīšanai piedāvā aplūkot arī vēstniecību skaitu valstī, tomēr darba autore uzskata, ka šis indikators ir neatbilstošs politiskās globalizācijas mērīšanai. Vēstniecību skaits valstī identificē valsts bilaterālās attiecības, savukārt politiskā globalizācija vairāk attiecas uz daudzpusējiem mehānismiem, kas ir izveidoti, lai uzturētu stabilu un drošu starptautisko vidi un risinātu globālās problēmas. Piemēram, tādas problēmas, kā globālā sasilšana vai kodolieroču izplatība nevar būt efektīvi risinātas ar divpusējiem mehānismiem, bet prasa tieši daudzpusēju rīcību.

Apkopojot iepriekšteikto, pirmkārt, var secināt, ka globalizācijas rezultātā stingra nodalāmība starp iekšējo politiku un ārpolitiku pakāpeniski izzūst. Lēmumi, kas tiek pieņemti vienā reģionā, var ietekmēt attālinātās pasaules daļas, kā rezultātā vairāki iekšējie jautājumi tika starptautiskoti. Var apgalvot, ka politisko globalizāciju ir veicinājuši valstu centieni atrast risinājumu globālām problēmām, kas savukārt ir izveidojušas ciešāku multilaterālu sadarbību. Vairāki jautājumi mūsdienās pieprasa tieši kolektīvās rīcības organizēšanu, un arvien lielāko nozīmi iegūst ne tikai starpvaldību organizācijas, bet arī starptautiskās nevalstiskās organizācijas, kas darbojas globālā līmenī, lai veicinātu konkrētu problēmu risināšanu. Lai izpētītu Ķīnas iesaistīšanos politiskās

⁸⁸Turpat, 244.

⁸⁹Srini Sitaraman. *State Participation in International Treaty Regime*. Ashgate Publishing, 2009, pp. 29-30.

⁹⁰Turpat, 30.

globalizācijas procesā, pirmkārt, tiks aplūkota Ķīnas dalība starptautiskajās starpvaldību organizācijās. Tālāk uzmanība tiks pievērsta starptautisko nevalstisko organizāciju darbībai Ķīnā, proti, cik daudz šādu organizāciju pašlaik darbojas Ķīnā un kāda ir Ķīnas valdības attieksme pret starptautiskajām nevalstiskajām organizācijām, kā arī tiks aplūkoti starptautiskie daudzpusējie līgumi, kuriem pievienojās Ķīna. Vēl viens indikators, kas tiks izmantots politiskās globalizācijas mērīšanai, ir Ķīnas dalība ANO Drošības Padomes misijās.

2. Ķīnas globalizācija ekonomiskajā jomā

1978. gadā Dens Sjaopins (Deng Xiaoping) uzsāka to, ko viņš vēlāk dēvēja par „otro revolūciju”, proti, tika uzsāktas Ķīnas ekonomiskās sistēmas reformas un pakāpeniska Ķīnas atvēršana ārējai pasaulei. Šīs uz tirgu orientētās ekonomiskās reformas Dens Sjaopins dēvēja par „sociālismu ar Ķīnas īpašībām.”⁹¹ Līdz 1979. gadam ārvalstu tiešās investīcijas bija aizliegtas Ķīnā, tomēr 1979. gadā, kā Ķīnas „atvērto durvju” politikas sastāvdaļa, tika pieņemts jauns ārvalstu investīciju likums, kas atcēla pastāvošo aizliegumu. Reformu sākumā ārvalstu tiešās investīcijas bija ierobežotas līdz četrām īpašajām ekonomiskajām zonām. Šajā eksperimentālajā periodā investīciju plūsmas bija nelielas un lielākā investīciju daļa tika ieguldīta viesnīcu būvniecībā.⁹² Laika periodā no 1979. līdz 1983. gadam Ķīna piesaistīja 1,8 miljardu ASV dolāru ārvalstu tiešo investīciju, kas vidēji ir 360 miljonu ASV dolāru gadā.⁹³

Kopš 1984. gada „īpašo ekonomisko zonu” koncepts tika paplašināts, iekļaujot vēl četrpadsmit piekrastes pilsētas un Hainaņ salu. 1986. gadā tika pieņemti jauni regulējumi, kas sekmēja ārvalstu tiešo investīciju ieplūšanu valstī, piemēram, tika atļauti pilnīgi ārvalstniekiem piederošie uzņēmumi, tika nodrošināti nodokļu atvieglojumi ārvalstu kopuzņēmumiem un lielāka brīvība izejvielu importam. Papildus nodokļu atvieglojumi bija paredzēti uz eksportu orientētiem kopuzņēmumiem un tiem kopuzņēmumiem, kuri izmantoja jaunākās tehnoloģijas. Tādejādi Ķīnas valdība ne tikai atļāva ārvalstu tiešās investīcijas, bet arī nodrošināja stimulus investīciju ieplūšanai valstī,⁹⁴ kā rezultātā kopš 1984. gada ārvalstu tiešās investīcijas sāka ievērojami palielināties. Laika periodā no 1984. līdz 1988. gadam ārvalstu tiešo investīciju apjoms sasniedza jau 10,3 miljardus ASV dolāru, kas vidēji ir 2,1 miljardi ASV dolāru gadā. 1989. gadā ārvalstu tiešo investīciju plūsma turpināja palielināties, tomēr pēc notikumiem Tiaņanmeņ laukumā šī augšupejošā tendence būtiski palēlinājās.⁹⁵ Rezultātā 1989. gadā Ķīna saņēma 3,39 miljardus

⁹¹ Deng Xiaoping's economic reforms [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 13. aprīlī]. Pieejams: <http://factsanddetails.com/china.php?itemid=79>

⁹² John Whalley. *China's integration into the world economy*. World Scientific Publishing, 2011, p. 5.

⁹³ OECD. Main Determinants and Impacts of Foreign Direct Investment on China's Economy. OECD, Directorate for Financial, Fiscal and Enterprise Affairs. Working Papers on International Investment, 2000, p. 4.

⁹⁴ K. C. Fung, Hitomi Lizaka and Sarah Tong. Foreign Direct Investment in China: Policy, Trend and Impact [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 13. aprīlī]. Pieejams: http://www.hiebs.hku.hk/working_paper_updates/pdf/wp1049.pdf

⁹⁵ OECD. Main Determinants and Impacts of Foreign Direct Investment on China's Economy. OECD, Directorate for Financial, Fiscal and Enterprise Affairs. Working Papers on International Investment, 2000, p. 5.

ASV dolāru ārvalstu tiešo investīciju, 1990. gadā – 3,48 miljardus, bet 1991. gadā – 4,36 miljardus.⁹⁶

Strauju ārvalstu tiešo investīciju pieaugumu var novērot pēc 1992. gada, kad Ķīna apstiprināja savu „apņemšanos realizēt „atvērto durvju” politiku un uz tirgu orientētas ekonomiskas reformas.”⁹⁷ Ķīna izstrādāja jaunu pieeju, atsakoties no īpašiem režīmiem un izvēloties vispār nacionālo atklātās politikas realizāciju attiecībā uz ārvalstu tiešajām investīcijām.⁹⁸ Rezultāts bija iespaidīgs, proti, 1992. gadā ārvalstu tiešo investīciju plūsma palielinājās līdz 11 miljardiem ASV dolāru, 1994. gadā tā pieauga līdz 33,76 miljardiem ASV dolāru, bet 1996. gadā ārvalstu tiešās investīcijas sasniedza 41,72 miljardu ASV dolāru.⁹⁹ 1998. gadā ārvalstu tiešās investīcijas pieauga līdz 45,46 miljardiem ASV dolāru, bet 1999. gadā Āzijas finanšu krīzes dēļ ārvalstu tiešo investīciju plūsma nedaudz samazinājās, sasniedzot 40,39 miljardus ASV dolāru.¹⁰⁰

Ārvalstu tiešo investīciju ieplūšana nozīmīgi palielinājās pēc Ķīnas iestāšanās Pasaules Tirdzniecības Organizācijā (PTO) 2001. gadā. Saskaņā ar PTO prasībām Ķīnas valdība vēl vairāk samazināja barjeras ārvalstu tiešajām investīcijām. Piemēram, saskaņā ar iepriekšējiem likumiem, tiešo investīciju uzņēmumiem, iegādājoties izejvielas un iekārtas, bija jāsniedz prioritāte vietējiem piegādātājiem, savukārt jaunie grozījumi likumos ļāva brīvi iegādāties izejvielas gan no Ķīnas iekšējā tirgus, gan ārvalstu tirgiem. Tāpat tika likvidēta prasība, saskaņā ar kuru ārvalstu uzņēmumiem bija jāeksportē vismaz 70% no savas saražotās produkcijas, kā arī tika atcelta business plāna obligāta iesniegšana attiecīgajām varas iestādēm.¹⁰¹ Šo un citu ierobežojumu atcelšanas rezultātā ārvalstu tiešo investīciju ieplūde sāka ievērojami palielināties. Ja 2002. gadā ārvalstu tiešo investīciju apjoms sasniedza 55 miljardus ASV dolāru, tad 2004. un 2005. gadā šī summa sasniedza jau 60 miljardus ASV dolāru. 2007. gadā ārvalstu tiešo investīciju ieplūde

⁹⁶ Yingqi Wei and Xiaming Liu. *Foreign Direct Investment in China: Determinants and Impact*. Edward Elgar Publishing, 2001, p. 14.

⁹⁷ OECD. *Main Determinants and Impacts of Foreign Direct Investment on China's Economy*. OECD, Directorate for Financial, Fiscal and Enterprise Affairs. Working Papers on International Investment, 2000, p. 5.

⁹⁸ Turpat, 5.

⁹⁹ Yingqi Wei and Xiaming Liu. *Foreign Direct Investment in China: Determinants and Impact*. Edward Elgar Publishing, 2001, p. 14.

¹⁰⁰ OECD. *Main Determinants and Impacts of Foreign Direct Investment on China's Economy*. OECD, Directorate for Financial, Fiscal and Enterprise Affairs. Working Papers on International Investment, 2000, p. 5.

¹⁰¹ Chunlai Chen. *The Development of China's FDI Laws and Policies after WTO Accession* [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 14. aprīlī]. Pieejams: <http://epress.anu.edu.au/wp-content/uploads/2011/08/ch063.pdf>

palielinājās līdz 74,8 miljardiem ASV dolāru, bet 2008. gadā – līdz 92,4 miljardiem.¹⁰² Ārvalstu tiešo investīciju pieaugumu var novērot arī pēdējos gados, proti, 2010. gadā ārvalstu tiešo investīciju ieplūde sasniedza 105,73 miljardus ASV dolāru¹⁰³, bet 2011. gadā – 116 miljardus.¹⁰⁴ Kopš 1993. gada Ķīna ir lielākais ārvalstu tiešo investīciju saņēmējs attīstības valstu vidū,¹⁰⁵ savukārt pasaules mērogā Ķīna ir otrais lielākais ārvalstu tiešo investīciju saņēmējs aiz ASV.¹⁰⁶

Kopš 1979. gada reformām Ķīna ir piesaistījusi ārvalstu tiešās investīcijas vairāk nekā no 200 valstīm un teritorijām, taču lielākie ārvalstu tiešo investīciju ieguldītāji laika periodā no 1979. līdz 2005. gadam bija Honkonga, Taivāna, ASV, Japāna, Dienvidkoreja, Singapūra, Lielbritānija, Vācija, Francija un Nīderlande.¹⁰⁷ Aplūkojot investīciju sadalījumu pa nozarēm, ir jāsecina, ka līdz 1980. gadu vidum ārvalstu tiešās investīcijas koncentrējās viesnīcu būvniecībā, tūrisma un pakalpojumu nozarē. „1986. gadā tika pieņemti likumi, kas veicināja ārvalstu tiešo investīciju ieplūšanu tehniski attīstītajos vai uz eksportu orientētajos ražošanas uzņēmumos, kā arī infrastruktūrā un lauksaimniecībā.”¹⁰⁸ Rezultātā vairāk nekā 60% no visām ārvalstu tiešajām investīcijām atrodas ražošanas nozarē (galvenokārt elektrisko un elektronisko iekārtu nozarē, ķīmiskajā un farmācijas nozarē un tekstila nozarē), savukārt lauksaimniecībā un infrastruktūrā ārvalstu tiešo investīciju daļa paliek neliela.¹⁰⁹

Kopš ekonomiskajām reformām Ķīnai izdevās kļūt par vienu no lielākajiem ārvalstu tiešo investīciju saņēmējiem, bet pēdējos gados pakāpeniski palielinās arī ieguldītās ārvalstu tiešās investīcijas. Pirmajos reformu gados Ķīna neieguldīja tiešās investīcijas citās valstīs, tomēr turpmākajos gados Ķīna kļuva par ārvalstu tiešo investīciju avotu, kaut arī sākumā investīciju

¹⁰² FDI inflows into China 1984 – 2009 [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 15. aprīlī]. Pieejams: <http://www.chinability.com/FDI.htm>

¹⁰³ Statistics of China's Absorption of FDI from January to December 2010 [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 15. aprīlī]. Pieejams: <http://english.mofcom.gov.cn/aarticle/statistic/foreigninvestment/201101/20110107381641.html>

¹⁰⁴ Statistics of January-December 2011 on National Absorption of FDI [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 15. aprīlī]. Pieejams: <http://english.mofcom.gov.cn/aarticle/statistic/foreigninvestment/201202/20120207948411.html>

¹⁰⁵ China remains the largest FDI attractor among developing countries [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 15. aprīlī]. Pieejams: <http://english.people.com.cn/90001/90776/90884/6523594.html>

¹⁰⁶ Foreign Direct Investment [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 15. aprīlī]. Pieejams: <http://www.economist.com/node/17967018>

¹⁰⁷ Foreign Direct Investment in China and India: Development Experiences and Determinants in a Comparative Perspective [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 15. aprīlī]. Pieejams: <http://www2.lse.ac.uk/economicHistory/Research/CCPN/publications/Dissertations/DissertationsCCP/35747.pdf>

¹⁰⁸ Yingqi Wei and Xiaming Liu. *Foreign Direct Investment in China: Determinants and Impact*. Edward Elgar Publishing, 2001, p. 2.

¹⁰⁹ Foreign Direct Investment in China and India: Development Experiences and Determinants in a Comparative Perspective [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 15. aprīlī]. Pieejams: <http://www2.lse.ac.uk/economicHistory/Research/CCPN/publications/Dissertations/DissertationsCCP/35747.pdf>

summas bija nenozīmīgas. Laika periodā no 1979. līdz 1985. gadam ārvalstu tiešās investīcijas varēja ieguldīt tikai valsts uzņēmumi un provinču vai pašvaldību uzņēmumi, taču kopš 1986. gada Ķīnas valdība sāka pakāpenisko liberalizāciju, ļaujot ieguldīt ārvalstu tiešās investīcijas arī privātajiem uzņēmumiem.¹¹⁰ Laika periodā no 1982. līdz 1989. gadam Ķīnas ārvalstu tiešās investīcijas vidēji bija tikai 453 miljoni ASV dolāru gadā, tomēr, neskatoties uz nelieliem investīciju apjomiem, tas nodrošināja Ķīnas investoriem pieredzi šajā jomā. Laika posmā no 1990. līdz 1999. gadam ārvalstu tiešo investīciju apjoms sāka palielināties un vidēji sasniedza 2,3 miljardus ASV dolāru gadā.¹¹¹ 1990. gados Ķīnas valdības politika attiecībā uz ārvalstu tiešajām investīcijām bija diezgan stingra, tomēr 2002. gadā valdība oficiāli apstiprināja „go global” stratēģiju, lai veicinātu Ķīnas ārvalstu tiešās investīcijas. Piemēram, pēc stratēģijas apstiprināšanas Ķīnas uzņēmumiem tika atļauts pieņemt neatkarīgus lēmumus attiecībā uz pārrobežu apvienošanu un pārņemšanu projektiem. Šī stratēģija paredz arī to, ka valdības apstiprināšana ir nepieciešama tikai tām investīcijām, kuras pārsniedz 30 miljonus ASV dolāru.¹¹² Tomēr Ķīnas valdība ne tikai atcēla ierobežojumus, bet arī nodrošināja stimulus uzņēmējiem ieguldīt investīcijas ārvalstīs, piemēram, Ķīnas finanšu institūcijas, tādas kā Ķīnas Banka vai Ķīnas Attīstības Banka, piedāvāja izdevīgu finansēšanu zemu procentu aizdevumu veidā.¹¹³

Aplūkojot Ķīnas ārvalstu tiešo investīciju statistiku, ir skaidri redzams, ka kopš 2002. gada investīciju plūsmas sāka palielināties, tomēr straujāku Ķīnas investīciju pieaugumu var novērot pēc 2004. gada. 2002. gadā Ķīnas ārvalstu tiešo investīciju apjoms bija 2,7 miljardi ASV dolāru, 2004. gadā tas sasniedza 5,5 miljardus, 2005. gadā – 12,26 miljardus, bet 2007. gadā – jau 26,51 miljardus. Pēdējos gados Ķīnas ārvalstu tiešās investīcijas sasniedza vēl augstāku līmeni, proti, 2008. gadā Ķīnas investīciju plūsma divkāršojās, sasniedzot 55,91 miljardu ASV dolāru. Neskatoties uz globālo finanšu krīzi, Ķīnas investīcijas nedaudz pieauga arī 2009. gadā, sasniedzot 56,53 miljardus ASV dolāru, bet 2010. gadā Ķīnas investīcijas palielinājās līdz 68,81 miljardiem. Ir skaidri redzams, ka vēl 2000. gadu sākumā Ķīnas ārvalstu tiešo investīciju plūsmas

¹¹⁰ Nargiza Salidjanova. *Going Out: An Overview of China's Outward Foreign Direct Investment*. U.S.-China Economic & Security Review Commission. USCC Staff Research Report, 2011, pp. 4-5.

¹¹¹ On China's rapid growth in outward FDI [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 16. aprīlī]. Pieejams: http://www.chinadaily.com.cn/business/2009-08/03/content_8507784.htm

¹¹² Lilai Xu. *Going Global: China's outward foreign direct investment*. In: *China's Economy in the Post-WTO Environment: Stock Markets, FDI and Challenges of Sustainability*. Eds. Lilai Xu. Edward Elgar Publishing, 2011, p. 72.

¹¹³ *Going Global: Prospects and challenges for Chinese companies on the world stage* [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 17. aprīlī]. Pieejams: http://www-31.ibm.com/cn/services/bcs/iibv/pdf/company_world_0529_en.pdf

bija salīdzinoši nelielas, tomēr pēdējos gados Ķīnai ir izdevies kļūt par nozīmīgu ārvalstu tiešo investīciju avotu. Salīdzinājot Ķīnas ārvalstu tiešo investīciju plūsmas 2010. gadā ar citu valstu investīciju plūsmām, ir redzams, ka šajā sarakstā Ķīna ieņem piekto vietu. Vislielākais investīciju avots 2010. gadā bija ASV, kas ieguldīja citās valstīs 328,9 miljardus ASV dolāru, tālāk seko Vācija (104,86 miljardi), Francija (84,11 miljardi) un Honkonga (76,01 miljardi). Savukārt pēc kopējā ieguldīto ārvalstu tiešo investīciju apjoma Ķīna ieņem astoto vietu aiz ASV, Lielbritānijas, Francijas, Vācijas, Japānas, Krievijas un Zviedrijas.¹¹⁴ Tādejādi ir redzams, ka pēdējos gados Ķīnas nozīmīgums ir pieaudzis arī ārvalstu tiešo investīciju ieguldījumu ziņā, kā arī ir jāatzīmē, ka Ķīnas investīciju plūsmas katru gadu tikai palielinās.

Aplūkojot Ķīnas ārvalstu tiešo investīciju sadalījumu pa valstīm un reģioniem periodā no 2004. līdz 2010. gadam, ir jāsecina, ka lielākā investīciju daļa atrodas Āzijā, proti, 66% no visām Ķīnas ārvalstu tiešajām investīcijām, savukārt par lielākajiem Ķīnas investīciju saņēmējiem Āzijā ir kļuvusi Singapūra, Honkonga, Mjanma, Pakistāna, Kazahstāna, Mongolija un Indonēzija. Šajā laika periodā Latīņamerika saņēma 17% no visām Ķīnas ieguldītajām investīcijām, un lielākie saņēmēji bija Britu Virdžīnu salas un Kaimānu salas. Eiropā tika ieguldīti 7%, kur par lielākajiem investīciju saņēmējiem kļuva Luksemburga, Zviedrija un Krievija. Āfrika ieguva 4,8% no visām investīcijām, Okeānija - 3%, bet Ziemeļamerika – tikai 2,6%. Aplūkojot investīciju sadalījumu pa nozarēm, ir jāsecina, ka vislielākais investīciju apjoms periodā no 2004. līdz 2010. gadam tika ieguldīts sekojošās nozarēs: līzings un biznesa pakalpojumi (36%), kalnrūpniecība (16,8%), banku sektors (15%), vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība (12,4%), transports, glabāšana un pasta pakalpojumi (7%) un ražošana (6%).¹¹⁵

Sākot ar 1995. gadu Ķīnas valdība periodiski publicē „Ārvalstu Investīciju Katalogu”, kas sadala ārvalstu tiešās investīcijas atšķirīgās nozarēs trīs pamatkategorijās, proti, „atbalstītās”, „ierobežotās” un „aizliegtās”. Nozares, kas netiek minētas publicētajā katalogā, parasti tiek iekļautas kategorijā „atļautās” bez jebkādiem turpmākajiem ierobežojumiem.¹¹⁶ 2011. gada decembrī Ķīnas valdība publicēja pārskatītu „Ārvalstu Investīciju Katalogu”, kas stājās spēkā 2012. gada 30. janvārī. Kategorijā „aizliegtās” tiek minētas 11 nozares un kopumā šī kategorija

¹¹⁴ 2010 Statistical Bulletin of China's Outward Foreign Direct Investment [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 16. aprīlī]. Pieejams: <http://hzs.mofcom.gov.cn/accessory/201109/1316069658609.pdf>

¹¹⁵ Turpat.

¹¹⁶ Beckoning Call: Updates to China's Foreign Direct Investment Catalogue [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 16. aprīlī]. Pieejams: http://www.businessforum-china.com/management_article_detail.html?articleid=376

sastāv no 38 punktiem. Piemēram, tādās nozarēs, kā lauksaimniecība, mežsaimniecība, lopkopība un zivsaimniecība ir aizliegts ieguldīt ārvalstu tiešās investīcijas Ķīnas reto šķirņu pētniecībā un audzēšanā, ģenētiski modificēto organismu un kultūraugu pētniecībā un attīstīšanā, kā arī zvejniecībā jūras zonā un iekšējos ūdeņos. Nākamā nozare ir kalnrūpniecība, kurā ir aizliegts ieguldīt investīcijas volframa, molibdēna, fluorīta, alvas un stibonīuma izpētē un ieguvē; retzemju rūdu un radioaktīvo minerālu rūdu izpētē, ieguvē un bagātināšanā. Sadali „apstrādes rūpniecība” veido divpadsmit punkti, piemēram, tiek aizliegts ieguldīt investīcijas tējas apstrādē, izmantojot Ķīnas tradicionālās metodes, ieroču ražošanā, dažāda veida akumulatoru un bateriju ražošanā, kancerogēnu produktu un noturīgo organisko piesāņotāju ražošanā vai arī noteikta tipa elektrostaciju un termoelektrostaciju būvniecībā un ekspluatācijā.¹¹⁷

Ar aizliegumu uz ārvalstu tiešajām investīcijām var saskarties arī transporta, glabāšanas un pasta pakalpojumu nozarē, proti, pastāv investīciju aizliegums gaisa satiksmes vadības kompānijās, pasta kompānijās un eksprespiegādēs. Tāpat tiek aizliegts ieguldīt investīcijas lizingā un komerciālo pakalpojumu nozarē, proti, sociālajos pētījumos; zinātniskajā pētniecībā, tehniskajā apkalpošanā un ģeoloģiskajā izpētē, piemēram, cilvēku cilmes šūnu izstrādē un pielietošanā vai ģeodēziskajā uzmērīšanā; ūdenssaimniecības un apkārtējās vides aizsardzības nozarē, piemēram, savvaļas dzīvnieku un augu attīstīšanā; izglītības nozarē ir aizliegts investēt policijas, militārajās un citās izglītības iestādēs speciālajās jomās.¹¹⁸

Diezgan plašu aizliegumu sarakstu var atrast kultūras, sporta un izklaides nozarē, piemēram, ārvalstu tiešās investīcijas ir aizliegts ieguldīt ziņu aģentūrās, grāmatu, laikrakstu un žurnālu publicēšanā, audio skaņu, video ierakstu un elektronisko izdevumu ražošanā un publicēšanā, visās radio un televīzijas stacijās, radio un televīzijas kanālos, radio un televīzijas programmu ražošanas kompānijās, filmu ražošanas un izplatīšanas kompānijās, golfa laukumu un villu būvniecībā u.c.¹¹⁹ Ir jāatzīmē tas, ka jaunajā katalogā tika atcelts aizliegums uz investīciju ieguldīšanu grāmatu, laikrakstu un žurnālu izplatīšanā un importā un audio skaņu, video ierakstu

¹¹⁷ The Complete 2011 Foreign Direct Investment Catalogue [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 18. aprīlī]. Pieejams: http://www.businessforum-china.com/management_article_detail.html?articleid=377&nowpage=3

¹¹⁸ Turpat

¹¹⁹ Turpat

un elektronisko izdevumu importā, jo 2010. gadā 19. janvārī PTO norādīja, ka šis aizliegums ir pretrunā ar PTO prasībām.¹²⁰

Vēl viena kategorija, kurai ir jāpievērš uzmanība, ir kategorija, kas ierobežo ārvalstu tiešās investīcijas noteiktās nozarēs. Kategorija „ierobežotās” iekļauj sevī 12 nozares un kopumā sastāv no 77 punktiem. Ārvalstu tiešās investīcijas, kas tika iekļautas attiecīgajā kategorijā, ir pakļautas stingrākām valdības pārbaudēm, kā arī var būt ierobežojumi ārvalstu īpašumtiesībām dažos uzņēmumu veidos, vai arī atļauts iegādāties tikai minimālu akciju daļu.¹²¹ Piemēram, šajā kategorijā diezgan bieži ir sastopamas jomas, kurās tiek aizliegti ārvalstu investoriem piederošie uzņēmumi vai arī pastāv prasība, lai galvenais akcionārs būtu Ķīnas puse. Tāpat pastāv arī jomas, kurās ārvalstu tiešās investīcijas nevar pārsniegt 50%.

Ierobežojumus ārvalstu tiešajām investīcijām var sastapt lauksaimniecībā, kur, piemēram, pastāv ierobežojumi investīcijām jaunu kultūraugu audzēšanā vai kokvilnas apstrādē. Nākamā nozare ir kalnrūpniecība, kurā pastāv ierobežojumi investīcijām tādās sfērās kā, piemēram, cēlmetālu, barīta vai reto ogļu veidu izpēte un ieguve. Ierobežojumi investīcijām eksistē arī apstrādes rūpniecībā, bet precīzāk lauksaimniecības un pārtikas produktu apstrādē, dzērienu ražošanā, tabakas rūpniecībā, poligrāfijas rūpniecībā, naftas, koksa un kodoldegvielas pārstrādē, ķīmisko izejvielu un ķīmiskās produkcijas ražošanā, farmācijas nozarē, ķīmisko šķiedru ražošanā, krāsaino metālu kausēšanā, vispārējā un speciālā pielietojuma iekārtu ražošanā, transporta tehnikas ražošanā, kā arī sakaru, datoru un elektronisko iekārtu ražošanā.¹²²

Ierobežojumi ārvalstu tiešajām investīcijām pastāv arī tādās nozarēs kā elektroenerģijas, gāzes un ūdens ražošanas un piegādes uzņēmumos, piemēram, noteikta tipa elektrostaciju būvniecība; transporta, glabāšanas un pasta pakalpojumu nozarē, piemēram, telekomunikāciju uzņēmumos ārvalstu tiešās investīcijas nevar pārsniegt 50%, tāpat ierobežojumi ir dzelzceļa kravu pārvadājumu kompānijās, pasažieru autopārvadājumu kompānijās, ūdens transporta uzņēmumos u.c.; vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības uzņēmumos; finanšu pakalpojumu nozarē,

¹²⁰ China Releases Revised Catalogue for Guiding Foreign Investment: Emphasis on the Strategic Emerging Industries [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 18. aprīlī]. Pieejams: <http://www.cov.com/files/Publication/d07f9eef-734d-464f-8fb1-f2fcddd9309a/Presentation/PublicationAttachment/9a5787e5-df82-4f8f-bc2d-f7afd27ba300/China%20Releases%20Revised%20Catalogue%20for%20Guiding%20Foreign%20Investment%20-%20Emphasis%20on%20the%20.pdf>

¹²¹ Turpat.

¹²² The Complete 2011 Foreign Direct Investment Catalogue [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 18. aprīlī]. Pieejams: http://www.businessforum-china.com/management_article_detail.html?articleid=377&nowpage=3

piemēram, banku sektorā, apdrošināšanas kompānijās u.c.; nekustāmā īpašuma nozarē, piemēram, augstas klases viesnīcu, biroja ēku un starptautisko izstāžu centru būvniecība; līzingā un biznesa pakalpojumos, piemēram, juridiskās konsultācijas vai tirgus pētījumi; zinātniskajā pētniecībā, tehniskajā apkalpošanā un ģeoloģiskajā izpētē. Savukārt izglītības nozarē ir ierobežojumi investīciju ieguldīšanai vidusskolās. Pēdējā nozare, kurā pastāv ierobežojumi ārvalstu tiešajām investīcijām, ir kultūras, sporta un izklaides nozare, piemēram, kinoteātru, atrakciju parku būvniecība un ekspluatācija, atpūtas vietu darbība vai arī radio un televīzijas programmu un filmu ražošana.¹²³

Lai novērtētu Ķīnas ekonomikas globalizāciju, ir jāpievērš uzmanība arī starptautiskajai tirdzniecībai. Pirms 1970. gada ekonomiskajām reformām Ķīnas tirdzniecība ar pārējo pasauli bija minimālā, un Ķīna galvenokārt eksportēja pārpalikušās izejvielas un vienkāršās rūpniecības preces, lai segtu maksājumus par importētajām precēm, iekļaujot stratēģiski nozīmīgus derīgos izrakteņus un citas svarīgākās preces, kas nebija pieejamas iekšējā tirgū. Plānveida ekonomikas un importa aizvietošanas politikas mērķis bija optimizēt Ķīnas eksporta struktūru, veicinot iekšzemes ražošanu, tomēr konkurences trūkuma dēļ resursu izvietošanas optimizācija netika sasniegta, un Ķīnas tirdzniecības sektori nebija spējīgi iegūt ievērojamas priekšrocības no starptautiskās tirdzniecības. Tomēr mūsdienās Ķīna ir viens no svarīgākajiem spēlētājiem starptautiskajā tirdzniecībā. Pakāpeniski Ķīna ir veikusi bezprecedenta tirdzniecības liberalizāciju, samazinot vairākas tirdzniecības barjeras un kļūstot atvērtāka ārējai pasaulei.¹²⁴

Attiecībā uz importa režīmu, 1980. gadu sākumā tarifi vairākām preču grupām nozīmīgi ierobežoja ārvalstu preču ieplūšanu Ķīnas tirgū.¹²⁵ Vēl 1990. gadu sākumā Ķīna turpināja uzturēt tirdzniecības tarifus gandrīz tajā pašā līmenī kā 1980. gados, rezultātā 1990. gadu sākumā tirdzniecības tarifi Ķīnā bija vieni no augstākajiem pasaulē.¹²⁶ Līdztekus eksistēja arī vairākas netarifu barjeras, piemēram, licencēšana vai kvotas.¹²⁷ 1990. gados Ķīnas valdība realizēja ne tikai ārvalstu tiešo investīciju, bet arī tirdzniecības liberalizāciju. Par vienu no svarīgākajiem notikumiem, attiecībā uz starptautisko tirdzniecību, var uzskatīt Ķīnas iestāšanos Pasaules

¹²³ Turpat.

¹²⁴ Peng Sun and Almas Heshmati. *International Trade and its Effects on Economic Growth in China*. IZA Discussion Paper No. 5151, 2010, p. 5.

¹²⁵ Turpat, 5.

¹²⁶ World Bank. *China Engaged: Integration with the Global Economy*. Washington D.C., 1997, p. 13.

¹²⁷ Nicholas R. Lardy. *Trade Liberalization and Its Role in Chinese Economic Growth* [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 19. aprīlī]. Pieejams: <http://www.imf.org/external/np/apd/seminars/2003/newdelhi/lardy.pdf>

Tirdzniecības Organizācijā, kas veicināja ciešāku Ķīnas integrāciju pasaules tirdzniecības sistēmā. Līdz ar iestāšanos PTO Ķīnai bija jāizmaina ārējās tirdzniecības mehānisma pamatprincipi, proti, pakāpeniski jāveicina brīvā tirdzniecība un līdztiesīga konkurence.¹²⁸

Viens no iestāšanās nosacījumiem bija tirdzniecības tarifu samazināšana. Ķīnas valdība sāka pazemināt tarifus jau tajā laikā, kad Ķīna vēl gatavojās iestāties PTO. Vidējais tarifu līmenis, kas 1982. gadā bija 56%, tika samazināts līdz 15% 2001. gadā.¹²⁹ Nozīmīgas ārējās tirdzniecības reformas sākās jau 1990. gados, piemēram, 1992. gadā vidējais tarifu līmenis sasniedza aptuveni 42%, bet 1997. gadā vidējais tarifu līmenis samazinājās līdz aptuveni 17%. Tāpat tika samazinātas vairākas netarifu barjeras, piemēram, būtiski samazinājās preču skaits, kas tika pakļauts licencēm un kvotām (no 1247 līdz 261 1999. gadā).¹³⁰ Tarifu samazināšana turpinājās arī pēc Ķīnas iestāšanās PTO. Saskaņā ar līgumu, kurš tika noslēgts starp Ķīnu un PTO, tarifi uz rūpniecības precēm samazinājās vidēji no 24,6% 1997. gadā līdz 8,9% 2009. gadā, bet tarifi uz lauksaimniecības precēm samazinājās no 31,5% līdz 14,5%.¹³¹ Savukārt kopējais tarifu līmenis 2009. gadā sastādīja 9,8%.¹³² Šo un citu tarifu samazināšana padarīja Ķīnas tirgu atvērtāku ārējai pasaulei un ļāva ārvalstu ražotājiem eksportēt savas preces uz Ķīnu ar mazākām izmaksām.

Ir redzams, ka kopš 1990. gadiem Ķīna pakāpeniski samazināja tarifu un netarifu barjeras ārvalstu precēm, sasniedzot šajā jomā ievērojamus rezultātus, piemēram, laika periodā no 1992. līdz 2009. gadam vidējais tarifu līmenis tika samazināts vairāk nekā četras reizes. Tomēr, neskatoties uz šiem panākumiem, Ķīnā joprojām eksistē vairākas barjeras, kas izslēdz ārvalstu ražotājus no sāncensības Ķīnas tirgū. ASV Tirdzniecības pārstāvja birojs savā 2011. gada pārskatā par tirdzniecības barjerām norādīja, ka Ķīna joprojām uztur augstās importa nodevas uz atsevišķām precēm, kas konkurē ar jūtīgajiem pret ārvalstu sāncensību vietējiem uzņēmumiem.

¹²⁸ Л.Е. Островский и Цзян Цзин. *Китай после вступления в ВТО: адаптация Китайской экономики к условиям мирового хозяйства*. Москва: Юнити, 2007, стр. 95-96.

¹²⁹ Nicholas R. Lardy. Trade Liberalization and Its Role in Chinese Economic Growth [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 19. aprīlī]. Pieejams: <http://www.imf.org/external/np/apd/seminars/2003/newdelhi/lardy.pdf>

¹³⁰ Elena Ianchovichina and Will Martin. Trade Liberalization in China's Accession to the World Trade Organization. World Bank, 2001, pp. 6-7.

¹³¹ James M. Zimmerman. *China Law Deskbook: A Legal Guide for Foreign-Invested Enterprises*, Volume 1. ABA Section of International Law, 2010, pp. 8-9.

¹³² WTO Tariff Reduction Pledge Fulfilled this Year [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 20. aprīlī]. Pieejams: <http://www.hktcdc.com/info/mi/a/bacn/en/1X06KVJW/1/Business-Alert-China/WTO-Tariff-Reduction-Pledge-Fulfilled-This-Year.htm>

Piemēram, tarifi uz lielajiem motocikliem sasniedz 30%, kā arī lielākā daļa video un audio atskaņotāju ir pakļauta 30% tarifem, savukārt rozīņu importam ir noteikts 35% tarifs.¹³³

Ķīnā pastāv arī citi ierobežojumi ārvalstu precēm, un viens no tādiem ierobežojumiem ir tarifu kvotas. Tarifu kvotas ir importu ierobežojošs mehānisms, kas sastāv no diviem komponentiem, proti, tarifem un kvotām. Importētās preces, kas nonāk tirgū pēc kvotas, pakļaujas zemākiem vai pat nulles tarifem, savukārt par visām precēm, kas pārsniedz noteikto kvotu, ir jāmaksā daudz augstāks (parasti pārmērīgi) tarifs.¹³⁴ Pašlaik Ķīnā pastāv tarifu kvotas tādām precēm, kā kvieši, kukurūza, rīsi, cūkurs, kokvilna, vilna, rapšu eļļa, sojas eļļa, palmu eļļa un mēslojums. Par precēm, kas nonāk Ķīnas tirgū pēc kvotas, ir jāmaksā nodeva robežā no 1% līdz 9%. Precēm, kas pārsniedz noteikto kvotu, pakļaujas pārmērīgi augstiem tarifem.¹³⁵ Tajā pašā laikā Ķīnā eksistē arī citas barjeras, piemēram, ārvalstu ražotāji norāda uz „nepamatotām netarifu barjerām, piemēram, selektīvas un nepamatotas pārbaudes prasības lauksaimniecības preču importam vai arī apšaubāmie sanitārie vai fitosanitārie pasākumi, lai kontrolētu importa daudzumu.”¹³⁶ Tāpat pastāv sūdzības attiecībā uz Ķīnas rūpniecības politiku, kas ierobežo ārvalstu preču pieejamību Ķīnas tirgum, aizsargājot noteiktas nozares ar tādu instrumentu palīdzību, kā standarti un publisko iepirkumu noteikumi.¹³⁷

ASV Tirdzniecības pārstāvja biroja pārskatā tika minēta arī eksporta regulācija, kas noteiktā mērā ierobežo brīvo tirdzniecību. „Piemēram, Ķīna joprojām uzliek ierobežojumus izejmateriālu eksportam, iekļaujot kvotas, nodevas, licencēšanas prasības un citus ierobežojumus. Šie eksporta ierobežojumi ir plaši izplatīti. Piemēram, Ķīnā pastāv eksporta kvotas un dažreiz eksporta nodevas uz antomonu, boksītu, koksu, laukšpatu, magnija karbonātu, molibdēnu, retzemju elementiem, silīciju, talku, alvu, volframu, dzelteno fosforu un cinku.”¹³⁸ Šie izejmateriāli ir nepieciešami, lai ražotu tādus pakārtotus ražojumus, kā, piemēram, hibrīda un elektriskās automašīnas, ķīmiskās vielas, vēja turbīnas, magnētus, keramiku utt. Izejmateriālu eksporta ierobežojumi nozīmīgi ietekmē ārvalstu ražotājus, jo Ķīna ir pasaules vadošais vairāku iepriekš

¹³³ China [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 23. aprīlī]. Pieejams: http://www.ustr.gov/webfm_send/2694

¹³⁴ Tariff rate quota [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 23. aprīlī]. Pieejams: http://www.webref.org/agriculture/t/tariff_rate_quota.htm

¹³⁵ China [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 23. aprīlī]. Pieejams: http://www.ustr.gov/webfm_send/2694

¹³⁶ Turpat.

¹³⁷ The 2010 National Trade Estimate Report: Key elements [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 23. aprīlī]. Pieejams: <http://www.ustr.gov/about-us/press-office/fact-sheets/2010/march/-2010-national-trade-estimate-report-key-elements>

¹³⁸ China [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 23. aprīlī]. Pieejams: http://www.ustr.gov/webfm_send/2694

minēto izejmateriālu ražotājs, un pastāvošie ierobežojumi mākslīgi uztur zemas cenas Ķīnas tirgū un palielina izmaksas ārvalstu ražotājiem. 2009. gada jūnijā ASV un Eiropas Savienība iesniedza sūdzību PTO par izejmateriālu eksporta ierobežojumiem.¹³⁹ 2012. gada 30. janvārī PTO publicēja lēmumu, ka daži ierobežojumi pārkāpj PTO noteikumus, kā rezultātā Ķīnai ir jāatceļ eksporta ierobežojumi uz deviņiem dabīgajiem materiāliem, proti, boksītu, koksu, magniju, mangānu, silīcija karbīdu, silīcija metālu, fluoršpatu, dzelteni fosforu un cinku.¹⁴⁰

Aplūkojot Ķīnas tirdzniecību ar pārējo pasauli, ir redzams, ka ekonomisko reformu rezultātā Ķīnas eksporta un importa apjomi ir ievērojami palielinājušies, kā arī kopš 1979. gada pastāvīgi aug Ķīnas daļa pasaules tirdzniecībā. 1980. gados, kad tika atcelta visaptveroša importa un eksporta kontrole, Ķīnas tirdzniecība ar pārējo pasauli attīstījās salīdzinoši lēni.¹⁴¹ Piemēram, 1980. gadā Ķīnas eksports bija tikai 18 miljardi ASV dolāru, savukārt Ķīnas imports – 20 miljardi. 1984. gadā Ķīnas eksports un imports nedaudz pieauga, sasniedzot 26,1 un 27,4 miljardus attiecīgi, bet 1988. gadā Ķīnas eksports sasniedza 47,5 miljardus, bet imports – 55,3 miljardus. Ir jāatzīmē tas, ka šajā laikā Ķīnas imports gandrīz vienmēr pārsniedza eksportu, izņemot 1981. gadu, kad ārējās tirdzniecības bilance bija līdzsvarota, kā arī 1982. un 1983. gadu, kad Ķīnas eksports nedaudz pārsniedza importu.¹⁴² 1990. gados Ķīnas valdība uzsāka plašākas tirdzniecības reformas, kas ietvera arī nozīmīgu tarifu pazemināšanu, kā rezultātā Ķīnas ārējā tirdzniecība sāka ievērojami palielināties. Ja 1990. gadā Ķīnas eksports bija 62,09 miljardi ASV dolāru un imports – 53,35 miljardi, tad 1995. gadā eksports pieauga līdz 148,78 miljardiem, bet imports – līdz 132,08 miljardiem. 1999. gadā eksports sasniedza jau 194,93 miljardus ASV dolāru, savukārt eksports palielinājās līdz 165,7 miljardiem.¹⁴³

Visstraujākā Ķīnas ārējās tirdzniecības attīstība sākās pēc Ķīnas iestāšanās PTO. 1. pielikumā ir redzams, ka 2002. gadā Ķīnas eksports bija 325,6 miljardi ASV dolāru, bet imports – 295,2 miljardi. Jau pēc pieciem gadiem Ķīnas eksports sasniedza 1,218 triljonu ASV dolāru, bet

¹³⁹ Turpat.

¹⁴⁰ WTO Panel finds against China's export restraints on raw materials [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 24. aprīlī]. Pieejams: <http://www.ustr.gov/about-us/press-office/press-releases/2011/july/wto-panel-finds-against-chinas-export-restraints-raw>

¹⁴¹ Thomas Rumbaugh and Nicolas Blancher. China: International Trade and WTO Accession. International Monetary Fund. IMF Working Paper, 2004, p. 3.

¹⁴² Nicholas R. Lardy. *China in the World Economy*. Institute For International Economics, 1994, p. 30.

¹⁴³ Yan-Zhong Wang. A New World Factory and China's Labor Force. In: *China and the Challenge of Economic Globalization: The Impact of WTO Membership*. Eds. Hung-Gay Fung, Changhong Pei and Kevin. H. Zhang. M.E. Sharpe Inc, 2006, p. 85.

imports pieauga līdz 955,8 miljardiem. 2011. gadā Ķīnas imports tuvinājās jau diviem triljoniem, sasniedzot 1,898 triljonu ASV dolāru, bet imports palielinājās līdz 1,743 triljoniem. Laika periodā no 2002. līdz 2011. gadam Ķīnas ārējās tirdzniecības bilance bija pozitīva, kā arī pastāvīgi palielinājās gan eksporta, gan importa apjomi, izņemot 2009. gadu, kad eksports samazinājās uz 16%, bet imports – uz 11,2%. Kā jau tika minēts iepriekš, kopš 1979. gada pastāvīgi palielinās Ķīnas daļa pasaules tirdzniecībā, piemēram, laika periodā no 2000. līdz 2010. gadam Ķīnas daļa pasaules eksportā palielinājās no 3,9% līdz 10,4%, savukārt Ķīnas daļa pasaules importā pieauga no 3,4% līdz 9,1%.¹⁴⁴ Pēc kopējā tirdzniecības apjoma, 2004. gadā Ķīna ieņēma trešo vietu pasaulē, izkonkurējot Japānu, bet 2008. gadā Ķīna pārspēja arī Vāciju, ieņemot otro vietu aiz ASV.¹⁴⁵

Tāpat ir jāpievērš uzmanība Ķīnas eksporta apjomam attiecībā pret IKP, jo šis rādītājs parāda Ķīnas ražotāju atkarību no ārvalstu tirgiem. 2002. gadā Ķīnas eksporta apjoms attiecībā pret IKP bija 22%, bet sākot ar 2004. gadu Ķīnas eksporta apjoms attiecībā pret IKP bija lielāks, nekā 30%, piemēram, 2005. gadā eksports sasniedza 33,8% no IKP, bet 2007. gadā – 34,8%. Tomēr eksporta apjoms attiecībā pret IKP samazinājās 2009. un 2010. gadā, sasniedzot 24% un 26,6% attiecīgi.¹⁴⁶ Tādā veidā ir redzams, kādā mērā Ķīnas ražotāji ir atkarīgi no ārvalstu tirgiem, bet uzmanība ir jāpievērš arī tam, ka kopš 2002. gada šī attiecība ir pieaugusi, proti, laika periodā no 2004. līdz 2009. gadam šī attiecība pārsniedza 30%. Neskatoties uz to, ka eksporta apjoms attiecībā pret IKP samazinājās 2009. un 2010. gadā, tas joprojām bija lielāks nekā 2002. gadā.

Apskatot Ķīnas tirdzniecības partnerus, ir redzams, ka par lielākajiem Ķīnas eksporta saņēmējiem 2010. gadā kļuva ASV, Honkonga, Japāna, Dienvidkoreja, Vācija, Nīderlandes, Indija, Lielbritānija, Singapūra un Itālija, bet par lielākajiem importa piegādātājiem – Japāna, Dienvidkoreja, Taivāna, ASV, Vācija, Austrālija, Malaizija, Brazīlija, Taizeme un Saūda Arābija.¹⁴⁷ Attiecībā uz eksporta un importa sastāvu, var secināt, ka kopš 1990. gadiem eksporta un importa sastāvā ir vērojamas noteiktas izmaiņas. 1990. gadu sākumā vieglā rūpniecība, proti,

¹⁴⁴ World Trade Transformed with the Rise of China [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 21. aprīlī]. Pieejams: <http://www.rieti.go.jp/en/china/11113001.html>

¹⁴⁵ Warren Bruce Palmer. The modern Chinese economy. In: *China: Asia in focus*. Eds. Robert Andre LaFleur. ABC-CLIO, 2010, p. 152.

¹⁴⁶ GDP (current US\$) - China [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 22. aprīlī]. Pieejams: <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD>

¹⁴⁷ US-China Trade Statistics and China's World Trade Statistics [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 22. aprīlī]. Pieejams: <https://www.uschina.org/statistics/tradetable.html>

apģērbs, apavi, rotaļlietas un citi izstrādājumi veidoja vairāk nekā 40% no Ķīnas eksporta. Nozīmīgu atlikušā eksporta daļu veidoja rūpniecības preces (galvenokārt tekstilizstrādājumi), iekārtas un transports (mazā elektronika). Savukārt 2000. gados Ķīnas eksportā parādījās arī sarežģītā elektronika (automātiskās datu apstrādes, elektriskās mašīnas, telekomunikācijas un skaņu iekārtas), mēbeles, rūpnieciskie piederumi. Tādā veidā iekārtu un transporta eksports (iekļaujot elektroniku) pieauga no 17% 1993. gadā līdz 41% 2003. gadā, savukārt vieglās rūpniecības daļa Ķīnas eksportā samazinājās no 42% līdz 28%.¹⁴⁸

Izanalizējot oficiālo statistikas pārskatu par Ķīnas ekonomisko un sociālo attīstību laika periodā no 2007. līdz 2011. gadam, ir redzams, ka par svarīgākajām eksporta precēm kļuva automātiskās datu apstrādes iekārtas, apģērbi un apģērba piederumi, tekstila diegi un tekstilizstrādājumi, mobilie telefoni un telefoni automašīnām, apavi, mēbeles, šķidro kristālu displeja paneļi, konteineri, autotransporta līdzekļi un velmēs tērauds. Savukārt galvenās importpreces ir jēlnafta, dzelzs rūda, plastmasas pirmformās, varš un vara sakausējumi, rafinētie naftas produkti, soja, ogles, velmēts tērauds un papīra masa.¹⁴⁹ Tādejādi ir redzams, ka Ķīnas eksportu galvenokārt veido gatavā produkcija, savukārt Ķīnas imports lielā mērā sastāv no izejmateriāliem. Uzmanība ir jāpievērš arī tam, ka vairāk nekā 40% no Ķīnas importa tiek izmantoti, lai ražotu eksporta preces, tāpēc ir pieaudzis tādu preču imports kā, piemēram, elektroniskās integrālās shēmas un mikroshēmas, kas ir nepieciešamas, lai sakomplektētu elektroierīces.¹⁵⁰

Izmantojot ekonomiskās globalizācijas indikatorus, tika novertēta Ķīnas ekonomikas globalizācijas pakāpe. Ķīnas ceļš uz ekonomisko globalizāciju aizsākās līdz ar 1978. gada ekonomiskajām reformām, kas pakāpeniski padarīja Ķīnas slēgto ekonomiku par vienu no atvērtākajām pasaulē. Viens no veidiem, kā integrēties pasaules ekonomiskajā sistēmā, ir ārvalstu tiešo investīciju piesaistīšana. Aplūkojot piesaistīto ārvalstu tiešo investīciju vēsturi Ķīnā, var atzīmēt to, ka Ķīnas valdības pieeja pie ekonomiskajām reformām un ārvalstu tiešo investīciju piesaistīšanu bija pakāpeniska un piesardzīga, piemēram, sākumposmā ārvalstu tiešās investīcijas bija ierobežotas līdz četrām īpašajām ekonomiskajām zonām. Ārvalstu investīciju režīma

¹⁴⁸ Thomas Rumbaugh and Nicolas Blancher. China: International Trade and WTO Accession. International Monetary Fund. IMF Working Paper, 2004, p. 4.

¹⁴⁹ Statistical Communiqué of the People's Republic of China on the 2011 National Economic and Social Development [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 22. aprīlī]. Pieejams: http://www.npfpc.gov.cn/data/201202/t20120223_382267.html

¹⁵⁰ Thomas Rumbaugh and Nicolas Blancher. China: International Trade and WTO Accession. International Monetary Fund. IMF Working Paper, 2004, pp. 4,6.

liberalizācijas rezultātā Ķīna kļuva par otro lielāko ārvalstu tiešo investīciju saņēmēju pasaulē, un pēdējos gados ārvalstu investīciju plūsmas pārsniedz 100 miljardus ASV dolāru gadā.

Ārvalstu tiešās investīcijas ne tikai nodibināja ciešu un ilglaicīgu saikni starp Ķīnas un citu valstu ekonomikām, bet tās ir nozīmīgi ietekmējušas Ķīnas ekonomisko attīstību. Ārvalstu tiešās investīcijas kļuva par kapitāla un tehnoloģiju avotu, kas rezultātā modernizēja valsts ekonomiku. Ķīnas valdība realizēja politiku, kuras mērķis bija tādu kopuzņēmumu izveide, kuri izmanto jaunākās tehnoloģijas un ir orientēti uz eksportu. Ārvalstu tiešās investīcijas palīdzēja attīstīt Ķīnas ražošanu, un pakāpeniski Ķīna kļuva par vienu no lielākajām eksportētājvalstīm pasaulē. Kopš 1990. gadu beigām Ķīnas ārējās tirdzniecības bilance ir vienmēr pozitīva, kas nodrošināja kapitāla resursus un padarīja valsti par spējīgu veidot savas transnacionālās korporācijas. Pēdējo gadu laikā Ķīnas ārvalstu tiešās investīcijas ievērojami palielinājās, sasniedzot 68,8 miljardus ASV dolāru 2010. gadā un padarot Ķīnu par nozīmīgu investīciju avotu, kas savukārt liecina par to, ka Ķīna ir sasniegusi augstāku līmeni ekonomiskās globalizācijas procesā.

Pēdējo divdesmit gadu laikā Ķīnas ārējā tirdzniecība pastāvīgi palielinās, tomēr straujāka ārējās tirdzniecības attīstība sākās pēc Ķīnas iestāšanās PTO. Lai iestātos PTO, Ķīna uzsāka plašu starptautiskās tirdzniecības liberalizāciju, būtiski samazinot vairākas tarifu un netarifu barjeras. Rezultātā Ķīnas ekonomika kļuva atvērta ārvalstu sāncensībai, kas sekmēja Ķīnas ekonomikas starptautisko integrāciju. Vēl 1980. gadu sākumā Ķīnas dalība starptautiskajā tirdzniecībā bija pavisam nenozīmīga, tomēr pēdējos gados Ķīna ieņēma otro vietu pasaulē pēc kopējā tirdzniecības apjoma. Apskatot Ķīnas eksportu un atklājot, ka pēdējo desmit gadu laikā Ķīnas eksporta apjoms attiecībā pret IKP ir robežās no 22% līdz 36%, ir jāsecina, ka Ķīnas ražotāji lielā mērā ir atkarīgi no ārvalstu tirgiem. Tomēr pastāvīgi palielinās ne tikai eksporta, bet arī importa apjomi, un ir jānorāda uz to, ka pastāv arī Ķīnas ražotāju atkarība no importa, jo aptuveni 40% no importētās produkcijas tiek izmantoti eksporta preču ražošanai.

Ārvalstu tiešo investīciju un ārējās tirdzniecības apjomi liecina par Ķīnas ciešo integrāciju pasaules ekonomiskajā sistēmā. Tomēr, neskatoties uz augstu ekonomiskās globalizācijas pakāpi, Ķīna joprojām saglabā noteiktus ierobežojumus, kas neļauj sasniegt lielāku globalizācijas pakāpi šajā jomā. Kaut arī pēc iestāšanās PTO vidējais tarifu līmenis tika samazināts līdz 9,8%, joprojām ir preces, kurām tarifu līmenis sasniedz 30% un vairāk, kā arī pastāv tarifu kvotas atsevišķām precēm, netarifu barjeras un ierobežojumi noteiktu izejmateriālu eksportam. Ir jāatzīmē tas, ka

svarīgākais šo ierobežojumu mērķis ir aizsargāt vietējos ražotājus, kuriem ir grūti izturēt ārvalstu sāncensību vai arī, kā gadījumā ar izejmateriālu eksportu, veicināt savas pakārtotās rūpniecības attīstību, mākslīgi samazinot cenas iekšējā tirgū.

Tāpat Ķīnā pastāv diezgan plašs sektoru saraksts, kuros ārvalstu tiešās investīcijas ir aizliegtas vai ierobežotas. Ir jāatzīmē tas, ka vairāki aizliegumi ārvalstu tiešajām investīcijām ir attaisnoti, jo šie aizliegumi ir saistīti ar vides aizsardzības vai drošības jautājumiem, piemēram, ir aizliegts ieguldīt investīcijas kancerogēnu produktu un noturīgo organisko piesārņotāju ražošanā vai ieroču ražošanā. Tajā pašā laikā atsevišķi aizliegumi kultūras, sporta un izklaides nozarē rada bažas par to pamatotību, piemēram, aizliegums ieguldīt investīcijas villu un golfa laukumu būvniecībā. Ir jāmin tas, ka biznesa aprindās pastāv neapmierinātība attiecībā uz vairākiem ierobežojumiem ārvalstu tiešajām investīcijām,¹⁵¹ piemēram, tādās nozarēs, kā, transporta, glabāšanas un pasta pakalpojumi, telekomunikāciju nozare, nekustāmā īpašuma nozare u.c., kur ir aizliegti noteikti uzņēmumu veidi vai pastāv ierobežojumi uz investīciju apjomu. Apskatot Ķīnas ārvalstu tiešās investīcijas, tika konstatēts, ka līzings un biznesa pakalpojumi, kalnrūpniecība, banku sektors, transports, glabāšana un pasta pakalpojumi ir tās nozares, kurās Ķīna iegulda visvairāk investīciju, bet tajā pašā laikā Ķīnā pieeja iepriekšminētajām nozarēm ir ierobežota. Tāpēc šādu ierobežojumu atcelšana veicinātu Ķīnas un ārvalstu uzņēmējiem vienādus nosacījumus biznesa attīstīšanai.

¹⁵¹ Restriction on foreign investment [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 8. maijā]. Pieejams: <https://www.uschina.org/info/members-survey/pdfs/foreign-investment-restrictions.pdf>

3. Ķīnas globalizācija sociālajā jomā

1978. gada reformas pārveidoja ne tikai Ķīnas ekonomisko sistēmu, bet nozīmīgi ietekmēja arī Ķīnas sabiedrību, jo līdz ar ekonomiskajām reformām ievērojami palielinājās ķīniešu mijiedarbība ar citu valstu un kultūru pārstāvjiem. Viens no indikatoriem, kas palīdzēs noteikt Ķīnas iedzīvotāju mijiedarbību ar ārvalstniekiem, ir ārvalstnieku skaits, kas dzīvo Ķīnā. Lai noskaidrotu ārvalstnieku skaitu Ķīnā un aprēķinātu, kādu procentu tie veido no kopējā iedzīvotāju skaita, tiks izmantoti dati par kopējo starptautisko migrantu skaitu valstī. Par starptautiskajiem migrantiem tiek uzskatīti tie cilvēki, kas ir dzimuši vienā valstī, bet dzīvo citā. Starptautisko migrantu skaita aprēķināšanai izmanto datus par ārvalstīs dzimušajiem iedzīvotājiem un datus par iedzīvotājiem, kas ir citu valstu pilsoņi.¹⁵²

ANO Iedzīvotāju nodaļa ik pēc pieciem gadiem apkopo un publicē datus par starptautisko migrantu skaitu atšķirīgās valstīs. Saskaņā ar publicētajiem datiem starptautisko migrantu skaits Ķīnā ir neliels, tomēr laika periodā no 1980. gada līdz 2010. gadam starptautisko migrantu skaits palielinājās vairāk nekā divas reizes. 1980. gadā starptautisko migrantu skaits Ķīnā bija 311 194 cilvēku, kas sastādīja tikai 0,03% no kopējā iedzīvotāju skaita Ķīnā. Laika posmā no 1980. līdz 1990. gadam starptautisko migrantu skaits Ķīnā palielinājās pavisam nenozīmīgi, proti, 323 937 starptautisko migrantu bija 1985. gadā un 376 361 migrantu – 1990. gadā.¹⁵³ 1995. gadā starptautisko migrantu skaits pieauga līdz 437 269 cilvēkiem, kas bija aptuveni 0,04% no kopējā iedzīvotāju skaita. 2000. gadā starptautisko migrantu skaits sasniedza 508 034 cilvēkus, 2005. gadā – tas sasniedza 590 272 cilvēkus, bet 2010. gadā – jau 685 775 cilvēkus,¹⁵⁴ kas bija 0,05% no kopējā iedzīvotāju skaita.¹⁵⁵ Apskatot statistiku laika periodā no 1960. gada līdz 1980. gadam, ir redzams, ka ik pēc pieciem gadiem starptautisko migrantu skaits Ķīnā vidēji palielinājās uz

¹⁵² The International Migrant Stock: A Global View [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 25. aprīlī]. Pieejams: http://www.iom.int/jahia/webdav/site/myjahiasite/shared/shared/mainsite/microsites/IDM/workshops/Data_Collection_08090903/conf_osaki.pdf

¹⁵³ China – international migrant stock [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 25. aprīlī]. Pieejams: <http://www.indexmundi.com/facts/china/international-migrant-stock>

¹⁵⁴ International Migrant Stock: The 2008 Revision. China [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 25. aprīlī]. Pieejams: <http://esa.un.org/migration/index.asp>

¹⁵⁵ China – international migrant stock [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 25. aprīlī]. Pieejams: <http://www.indexmundi.com/facts/china/international-migrant-stock>

16 000 cilvēkiem,¹⁵⁶ savukārt kopš 1985. gada starptautisko migrantu skaits sāka palielināties nedaudz straujāk, piemēram, periodā no 1995. līdz 2000. gadam starptautisko migrantu skaits palielinājās uz 70 765 cilvēkiem. Tomēr, neskatoties uz starptautisko migrantu straujāku pieaugumu kopš 1985. gada, starptautisko migrantu skaits attiecībā pret kopējo iedzīvotāju skaitu Ķīnā joprojām ir salīdzinoši neliels.

Vēl viens indikators, kas palīdzēs identificēt ķīniešu tiešo mijiedarbību ar ārvalstniekiem, ir ārvalstu studentu skaits Ķīnā. Pēdējos gados Ķīnas valdība cenšas palielināt ārvalstu studentu skaitu Ķīnā, un ir jāatzīmē tas, ka šajā jomā Ķīna ir sasniegusi ievērojamus rezultātus. 1950. gados, kad Ķīnas valdība uzsāka studentu apmaiņas programmu, ārvalstu studentu skaits Ķīnā bija pat mazāk nekā 20 ārvalstu studenti no trīs Austrumeiropas valstīm, bet mūsdienās studenti no 190 valstīm un reģioniem izvēlas studēt Ķīnā. Žans Ziokins (Zhang Xiuqin), Ķīnas izglītības ministrijas starptautiskās sadarbības un apmaiņas departamenta ģenerāldirektors teica: „Tas ir svarīgākais valsts diplomātiskā darba elements parādīt Ķīnas kultūru starptautiskajai sabiedrībai. Valsts straujā ekonomiskā attīstība, stabila sociālā vide un kultūras šarms ir veicinājis ārvalstu studentu skaita pieaugumu, 93% no kuriem 2010. gadā bija ar personīgo finansējumu.”¹⁵⁷ „Viņš atzīmēja arī to, ka 2010. gadā Ķīnas centrālā valdība nodrošināja 800 miljonus juaņu (117 miljoni ASV dolāru) stipendijām ārvalstu studentiem, bet provinču valdības piešķīra vēl 110 miljonus juaņu.”¹⁵⁸

1979. gadā Darba konferencē par ārvalstu studentiem tika norādīts, ka „ārvalstu studentu uzņemšana palīdzēs ne tikai apmācīt apdāvinātus studentus no draudzīgajām valstīm, bet arī veicinās izpratni un draudzību starp ķīniešiem un citu valstu iedzīvotājiem.”¹⁵⁹ Konferencē tika pieņemts lēmums izveidot labvēlīgus nosacījumus, lai pakāpeniski palielinātu ārvalstu studentu skaitu Ķīnā.¹⁶⁰ 1980. gados Ķīna vēl nebija populāra ārvalstu studentu vidū, un 1986. gadā kopējais ārvalstu studentu skaits Ķīnā bija tikai 4 343 studentu, kas bija nedaudz vairāk nekā Taivānā un mazāk nekā Filipīnās. Aptuveni 30-40% no kopējā ārvalstu studentu skaita bija no

¹⁵⁶ Turpat.

¹⁵⁷ China increases its effort to attract international students [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 25. aprīlī]. Pieejams: <http://www.bmimedia.net/bmi/news.php?cod=16>

¹⁵⁸ Turpat

¹⁵⁹ Xiaohu Cheng. Education: The Intellectual Base of China's Soft Power Cultivation. In: *Soft Power: China's emerging strategy in international politics*. Eds. Mingjiang Li. Lexington Books, 2009, p. 112.

¹⁶⁰ Turpat, 112.

Brazīlijas, Eģiptes, Indijas un Japānas.¹⁶¹ Strauju ārvalstu studentu skaita pieaugumu var novērot 1990. gados, kad Ķīnas valdība samazināja kontroli pār ārvalstu studentu kvotām.¹⁶² Ja 1992. gadā Ķīnā studēja 13 000 ārvalstu studentu, tad 1995. gadā ārvalstu studentu skaits palielinājās līdz 32 758 studentiem.¹⁶³ 1997. gadā Ķīnā studēja jau 40 000 ārvalstu studentu 332 universitātēs. 1998. gadā tika pieņemts lēmums atvieglot ārvalstu studentu uzņemšanas procedūru, proti, Valsts izglītības komisija ļāva visām universitātēm Ķīnā uzņemt ārvalstu studentus bez individuālas komisijas apstiprināšanas.¹⁶⁴

Neskatoties uz to, ka 1990. gados ārvalstu studentu skaits Ķīnā ievērojami palielinājās, tas joprojām bija daudz mazāks nekā ASV, kur 1995. gadā ārvalstu studentu skaits sasniedza 452 000 studentus. Lai Ķīnā piesaistītu vēl vairāk ārvalstu studentu, Ķīnas centrālā valdība pieņēma lēmumu palielināt stipendiju skaitu ārvalstu studentiem, proti, no 5 211 stipendijām 1999. gadā līdz 11 000 stipendijām 2007. gadā. Finansiālo atbalstu ārvalstu studentiem sāka nodrošināt arī pašvaldības.¹⁶⁵ Rezultātā 2000. gados ārvalstu studentu skaits sāka palielināties daudz straujāk. 2000. gadā ārvalstu studentu skaits Ķīnā bija 52 150 studenti, bet 2006. gadā Ķīnā studēja jau 162 695 ārvalstu studenti. Pēc ārvalstu studentu skaita Ķīnai izdevās pārspēt Japānu un kļūt par populārāko studiju galamērķi Āzijā.¹⁶⁶ 2008. gadā ārvalstu studentu skaits sasniedza jau 220 tūkstošus studentu, 2009. gadā – 240 tūkstošus studentu,¹⁶⁷ bet 2010. gadā Ķīnā studēja 265 090 ārvalstu studenti. Lielākā daļa ārvalstu studentu bija no Dienvidkorejas, tālāk seko ASV, Japāna, Vjetnama, Taizeme, Krievija, Indonēzija, Indija, Kazahstāna un Pakistāna.¹⁶⁸ Visā laika

¹⁶¹ James R. Townsend. Reflections on the Opening of China. In: *Perspectives on Modern China: Four Anniversaries*. Eds. Kenneth Lieberthal, Joyce Kallgren, Roderick MacFarquhar and Frederic Wakeman. New York: M.E. Sharpe, 1991, p. 404.

¹⁶² Anne-Marie Brady. *Making the Foreign Serve China: Managing Foreigners in the People's Republic*. Rowman & Littlefield Publishers, 2003, p. 229.

¹⁶³ Xiaohe Cheng. Education: The Intellectual Base of China's Soft Power Cultivation. In: *Soft Power: China's emerging strategy in international politics*. Eds. Mingjiang Li. Lexington Books, 2009, p. 113.

¹⁶⁴ Anne-Marie Brady. *Making the Foreign Serve China: Managing Foreigners in the People's Republic*. Rowman & Littlefield Publishers, 2003, p. 229.

¹⁶⁵ Xiaohe Cheng. Education: The Intellectual Base of China's Soft Power Cultivation. In: *Soft Power: China's emerging strategy in international politics*. Eds. Mingjiang Li. Lexington Books, 2009, p. 113.

¹⁶⁶ Turpat, 113.

¹⁶⁷ China looks to attract more foreign students [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 26. Aprīlī]. Pieejams: http://www.chinadaily.com.cn/china/2010-09/28/content_11355912.htm

¹⁶⁸ Number of foreign students in China rise in 2010 [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 26. Aprīlī]. Pieejams: http://news.xinhuanet.com/english2010/culture/2011-03/04/c_13760778.htm

periodā no 1978. gada līdz 2010. gadam Ķīnā studēja vairāk nekā viens miljons ārvalstu studentu.¹⁶⁹

Kā jau tika minēts iepriekš, ķīniešu studenti ārzemēs nav jauna parādība, jo vēl 1950. gadu sākumā Ķīnas valdība uzsāka studentu apmaiņas programmu, tomēr par ķīniešu studentu galamērķi galvenokārt kļuva socialistiskās valstis, piemēram, PSRS vai Austrumeiropas valstis. Laika periodā no 1972. līdz 1978. gadam kopējais ķīniešu studentu skaits ārzemēs bija 1 548 studentu. Kopš 1978. gada ekonomiskajām reformām ķīniešu studentu skaits ārzemēs sāka ievērojami palielināties. Dens Sjaopins savā 1978. gada runā uzsvēra to, ka akadēmiskā komunikācija ar citām valstīm ir svarīga Ķīnas nākotnes konstruēšanai, tāpēc ir nepieciešams palielināt ķīniešu studentu skaitu ārzemēs. 1986. gadā Ķīnas valdība sāka realizēt politiku, kura samazināja ierobežojumus studentiem, kas vēlējas studēt ārzemēs. 1993. gadā tika paziņots, ka Ķīnas valdība atbalsta ķīniešu studentus ārvalstīs un aicina viņus atgriezties Ķīnā. Šim mērķim 38 valstīs tika izveidoti izglītības biroji, kuru uzdevums ir nodarboties ar ķīniešu studentu izglītības lietām. Tāpat ar Ķīnas vēstniecību palīdzību tika izveidotas vairāk nekā 2000 ķīniešu studentu un zinātnieku asociācijas. Lai palīdzētu saviem studentiem doties studēt ārzemēs, Izglītības ministrija izveidoja Ķīnā divas speciālas organizācijas, proti, Ķīnas pakalpojumu centru apmaiņai zinātnes jomā un Ķīnas stipendiju padomi.¹⁷⁰

1978. gada reformu sākumā ķīniešu studentu skaits ārzemēs nebija liels, proti, laika periodā no 1978. gada līdz 1987. gadam ārzemēs studēja nedaudz vairāk nekā 50 tūkstoši ķīniešu, tomēr vēlāk šis skaits sāka būtiski palielināties, un rezultātā Ķīna kļuva par lielāko ārvalstu studentu avotu pasaulē.¹⁷¹ Saskaņā ar oficiālo statistiku tikai 2003. gadā kopējais ķīniešu studentu skaits ārzemēs bija 117 300 cilvēku, no kuriem 109 200 studentu bija ar personīgo finansējumu.¹⁷² 2008. gadā ārzemēs studēja 179 800 ķīniešu, 2009. gadā ķīniešu studentu skaits palielinājās līdz 229 300 studentu, bet 2010. gadā - līdz 284 700 studentu.¹⁷³ 2011. gada beigās ķīniešu studentu skaits ārzemēs pieauga jau līdz 340 tūkstošiem studentiem. Savukārt laika periodā no 1978. gada

¹⁶⁹ Top ten Chinese universities favored by foreign students [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 26. Aprīlī]. Pieejams: http://www.china.org.cn/top10/2012-01/17/content_24420997.htm

¹⁷⁰ Linqing Yao. The Chinese overseas students: An overview of the flows change [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 26. Aprīlī]. Pieejams: http://www.apa.org.au/upload/2004-6C_Yao.pdf

¹⁷¹ Turpat.

¹⁷² The Overall Situation of Studying Abroad [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 27. aprīlī]. Pieejams: <http://www.moe.edu.cn/publicfiles/business/htmlfiles/moe/s3917/201007/91574.html>

¹⁷³ Number of overseas Chinese students doubles from 2008 [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 27. aprīlī]. Pieejams: <http://www.wantchinatimes.com/news-subclass-cnt.aspx?id=20111216000068&cid=1104>

līdz 2011. gadam kopējais ķīniešu skaits, kas studēja ārzemēs, sasniedza 2,25 miljonus cilvēku, no kuriem 812 400 cilvēku atgriezās Ķīnā.¹⁷⁴ Par populārāko studiju galamērķi ķīniešu studentu vidū kļuva ASV, Austrālija, Lielbritānija, Kanāda, Vācija, Francija, Japāna, Jaunzēlande un Singapūra.¹⁷⁵

Starptautiskais tūrisms Ķīnā sāka attīstīties salīdzinoši nesen, un „līdz 1978. gadam cilvēki no Rietumu valstīm varēja apmeklēt Ķīnu tikai ar speciālu atļauju, galvenokārt diplomātijas nolūkiem.”¹⁷⁶ Cilvēki, kam bija radi Ķīnā, varēja iegūt atļauju caur Ķīnas tūrisma dienestu. Tādā veidā pirms ekonomiskajām reformām starptautiskais tūrisms Ķīnā bija stingri ierobežots.¹⁷⁷ Laika periodā no 1978. līdz 1982. gadam starptautiskais tūrisms Ķīnā arī neattīstījās, jo Ķīnas valdība galvenokārt koncentrējās uz vizītēm izglītības un politikas jomā. 1982. gadā tūrisms tika atzīts par ekonomiski svarīgu jomu, un 1986. gadā tūrisma industrija tika iekļauta Valsts sociālās un ekonomiskās attīstības plānā.¹⁷⁸

Apskatot statistiku par pēdējiem 15 gadiem, ir redzams, ka Ķīna kļuva par vienu no populārākajām valstīm ārvalstu tūristu vidū. Saskaņā ar Pasaules Tūrisma Organizācijas datiem 1995. gadā ārvalstu tūristu skaits Ķīnā ir nedaudz pārsniedzis 20 miljonus cilvēku, 2000. gadā ārvalstu tūristu skaits sasniedza jau 31,229 miljonus cilvēku, bet 2004. gadā starptautisko tūristu skaits palielinājās līdz 41,761 miljonam cilvēku. Sākot ar 2007. gadu ārvalstu iebraucēju skaits sāka pārsniegt 50 miljonus cilvēku, un lielākais ārvalstu iebraucēju skaits tika konstatēts 2010. gadā, proti, 55,664 miljoni cilvēku (sk. 2. pielikumu). Rezultātā 2010. gadā Ķīna ieņēma trešo vietu pasaulē pēc ārvalstu tūristu skaita. Par galvenajiem ārvalstu tūristu avotiem 2010. gadā kļuva Honkonga, Taivāna, Makao, Dienvidkoreja, Japāna, Krievija, ASV, Malaizija, Singapūra, Filipīnas, Mongolija, Kanāda un Austrālija.¹⁷⁹

¹⁷⁴ Number of returning Chinese students up 38% [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 27. aprīlī]. Pieejams: <http://english.peopledaily.com.cn/90001/90776/90882/7307378.html>

¹⁷⁵ Number of overseas Chinese students doubles from 2008 [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 27. aprīlī]. Pieejams: <http://www.wantchinatimes.com/news-subclass-cnt.aspx?id=20111216000068&cid=1104>

¹⁷⁶ Julie Jie Wen and Clement A. Tisdell. *Tourism and China's Development: Policies, Regional Economic Growth, Ecotourism*. World Scientific Publishing, 2001, p. 16.

¹⁷⁷ Turpat, 16.

¹⁷⁸ C. Lim and Grace W. Pan. An Econometric Analysis of Inbound Tourism for China [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 27. aprīlī]. Pieejams: http://www.mssanz.org.au/MODSIM03/Volume_03/B05/07_Lim_China.pdf

¹⁷⁹ China now world's third-largest tourism destination [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 28. aprīlī]. Pieejams: http://www.chinadaily.com.cn/business/2011-04/11/content_12304189.htm

Kā jau tika minēts iepriekš, līdz 1978. gada reformām starptautiskais tūrisms Ķīnā bija stingri ierobežots, kas attiecās ne tikai uz ārvalstu tūristiem, bet arī uz ķīniešu braucieniem uz ārzemēm. Starptautiskais tūrisms Ķīnā sāka attīstīties tikai 1980. gados, bet līdz 1980. gadiem izbraukt uz ārzemēm varēja tikai atsevišķas valsts amatpersonas un diplomāti.¹⁸⁰ Saskaņā ar Pasaules Tūrisma Organizācijas statistiku 1990. gados ķīniešu tūristu skaits ārzemēs nepārsniedza 10 miljonus cilvēku gadā, piemēram, 1995. gadā ķīniešu tūristu skaits bija 4,52 miljoni cilvēku, bet 1999. gadā – 9,23 miljoni cilvēku. 2000. gados var novērot strauju ķīniešu tūristu skaita pieaugumu, proti, 2001. gadā ķīniešu skaits, kas apmeklēja citas valstis, bija 12,13 miljoni cilvēku, 2004. gadā ķīniešu tūristu skaits palielinājās līdz 28,85 miljoniem cilvēku, 2007. gadā jau 40,95 miljoni ķīniešu izbrauca uz ārzemēm, bet 2010. gadā ķīniešu tūristu skaits sasniedza 57,39 miljonus cilvēku (sk. 3. pielikumu). Populārākie ķīniešu tūristu galamērķi ir Honkonga, Makao, Dienvidkoreja, Taivāna, Tailanda, Singapūra, Malaizija, ASV, Vjetnama, Francija, Japāna un Krievija.¹⁸¹

Lai novērtētu Ķīnas globalizāciju sociālajā jomā, turpmākā uzmanība tiks pievērsta pārmaiņām kultūras jomā, un pirmais indikators ir ārvalstu kanālu skaits Ķīnā. Kopš Ķīnas iestāšanās Pasaules Tirdzniecības Organizācijā, Ķīnas valdība ir sākusi pakāpeniski atvērt savu mediju tirgu. „2001. gadā Ķīnas valdība atļāva trīs ārvalstu televīzijas kanāliem parādīties Guandunas provincē – CETV (pieder AOL Time Warner), Phoenix Satellite Television (pieder Today's Asia un News Corp) un Star TV (pieder News Corp).”¹⁸² Tā bija pirmā reize, kad ārvalstu kanāli tika atļauti vietējā satelīta un kabeļtelevīzijas sistēmā, tomēr šis lēmums attiecās tikai uz Guandunas provinci, kas atrodas Ķīnas dienvidos. 2004. gadā Valsts radio, filmu un televīzijas pārvalde pieņēma vēl divas regulēšanas politikas, kas samazināja ierobežojumus ārvalstu medijiem. Tādā veidā Ķīnas iestāšanās PTO bija pagrieziena punkts Ķīnas televīzijas vēsturē, kas veicināja noteiktas pārmaiņas televīzijas regulēšanas politikā.¹⁸³

Ķīna ir ļoti pievilcīga ārvalstu mediju kompānijām, pateicoties savam milzīgam televīzijas skatītāju skaitam. Saskaņā ar Ķīnas Nacionālās pārraides biroju 2004. gada beigās ārvalstu kanālu

¹⁸⁰ Julie Jie Wen and Clement A. Tisdell. *Tourism and China's Development: Policies, Regional Economic Growth, Ecotourism*. World Scientific Publishing, 2001, p. 16.

¹⁸¹ Chinese tourist arrivals around the world [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 28. aprīlī]. Pieejams: <http://blog.euromonitor.com/2012/03/chinese-tourist-arrivals-around-the-world.html>

¹⁸² Xu Minghua. Globalization, Foreign media and Local response in China [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 28. aprīlī]. Pieejams: <http://mediaasiaconference.humanities.curtin.edu.au/pdf/Xu%20Minghua.pdf>

¹⁸³ Turpat.

skaitis Ķīnā sasniedza 33.¹⁸⁴ Šis skaits iekļāva arī tādus ārvalstu kanālus, kā CNN, HBO, Phoenix Infonews, Cinemax, Bloomberg, Discovery, Star TV, Euro Sports News, CNBC Asia Pacific, MTV Mandarin u.c.¹⁸⁵ 2008. gadā Ķīnā parādījās vēl divi ārvalstu sporta kanāli, proti, ESPN un Star Sports. Kā parāda statistika, par populārākajiem ārvalstu kanāliem Ķīnā kļuva HBO (filmas un seriāli), ESPN (sports), Phoenix Infonews un Discovery.¹⁸⁶ Tomēr ārvalstu kanālu apraides tiesības attiecās tikai uz Guandunas provinci, dzīvojamajiem kompleksiem ārvalstniekiem un viesnīcām (trīs zvaigznes un augstāk), savukārt pārējā teritorijā šie kanāli nav pieejami. Papildus šiem ierobežojumiem, visi ārvalstu kanāli pakļaujas stingrai cenzūrai.¹⁸⁷ Rietumu mediju kompānijām ir jāsaskaņo katrs programmas aspekts un detaļa ar valdības amatpersonām, kas pieņem lēmumu par to, kas tiks pārraidīts un kas nē.¹⁸⁸

Lai ierobežotu pieeju ārvalstu kanāliem, Ķīnā ir aizliegtas satelītantenā (izņemot atsevišķus gadījumus, piemēram, augstas klases viesnīcas). Tomēr ir jāatzīmē tas, ka Ķīnas iedzīvotāji var iegādāties satelītantenā nelegāli (izmaksā aptuveni 500 juaņu jeb 50 eiro),¹⁸⁹ un statistika liecina par to, ka satelītantenā kļuva diezgan populāras Ķīnā, proti, 2009. gadā nelegālo satelītantenu skaits sasniedza aptuveni 40 miljonus.¹⁹⁰ Sekojoši var secināt, ka Ķīnas iedzīvotāju vidū pastāv pieprasījums pēc ārvalstu kanāliem, par ko skaidri liecina pietiekami liels nelegālo satelītantenu skaits. Savukārt gadījumā, ja varas orgāni atklātu nelegālo satelītantenu, tad tā drīzumā tiktu likvidēta.¹⁹¹

Tādejādi ir redzams, ka Ķīnā pastāv daudz ierobežojumu, kas neļauj ārvalstu mediju kompānijām brīvi uzsākt biznesu Ķīnas mediju tirgū. Ir jāatzīmē arī tas, ka Ķīnā pastāv ierobežojumi ne tikai

¹⁸⁴ Turpat.

¹⁸⁵ Jing Wang. *Brand new China: advertising, media, and commercial culture*. Harvard University Press, 2008, p. 251.

¹⁸⁶ China television industry market report [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 28. aprīlī]. Pieejams: <http://www.ice.gov.it/paes/asia/cina/upload/174/CHINA%20TELEVISION%20INDUSTRY%20MARKET%20REPORT%202011.pdf>

¹⁸⁷ Jing Wang. *Brand new China: advertising, media, and commercial culture*. Harvard University Press, 2008, p. 251.

¹⁸⁸ Chinese television and radio [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 29. aprīlī]. Pieejams: <http://factsanddetails.com/china.php?itemid=236&catid=7&subcatid=43>

¹⁸⁹ Concealing satellite dishes in China [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 29. aprīlī]. Pieejams: <http://observers.france24.com/content/20090819-chinese-hide-satellite-dishes-banned-foreign-channels>

¹⁹⁰ China television industry market report [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 28. aprīlī]. Pieejams: <http://www.ice.gov.it/paes/asia/cina/upload/174/CHINA%20TELEVISION%20INDUSTRY%20MARKET%20REPORT%202011.pdf>

¹⁹¹ Concealing satellite dishes in China [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 29. aprīlī]. Pieejams: <http://observers.france24.com/content/20090819-chinese-hide-satellite-dishes-banned-foreign-channels>

ārvalstu kanāliem, bet arī ārvalstu raidījumiem un filmām vietējos televīzijas kanālos. 2012. gada 13. februārī Valsts radio, filmu un televīzijas pārvalde paziņoja, ka ārvalstu raidījumus un filmas nevar pārraidīt laikā no 19:00 līdz 22:00, kā arī ārzemju ražotie raidījumi nevar pārsniegt 25% no kopējās televīzijas programmas.¹⁹² Tāpat ir aizliegts pārraidīt vairāk kā 50 viena konkrēta ārvalstu televīzijas seriāla epizodes un jebkurš treileris, kurš reklamē ārvalstu televīzijas šovu, nedrīkst pārsniegt trīs minūtes. Pastāv arī ierobežojumi uz raidījumu daudzumu, kuri tiek veidoti vienā konkrētā valstī vai reģionā.¹⁹³

Ķīna var lepoties ar savām bagātām kulinārajām tradīcijām, tomēr kopš 1987. gada Ķīnā ir sākuši parādīties arī ātrās ēdināšanas restorāni, un ir jāatzīmē tas, ka ātrās ēdināšanas restorānu jomā dominē Rietumu stila restorāni. Šī tendence liecina par to, ka Ķīnas patērētāju gaume sāk pakāpeniski mainīties.¹⁹⁴ Pateicoties milzīgajam iekšējam tirgum, daudzas ārvalstu kompānijas šodien vēlas uzsākt biznesu Ķīnā. 2004. gadā astoņās lielākajās Ķīnas pilsētās tika veikts pētījums, kurš parādīja, ka 50% no visiem respondentiem kādreiz apmeklēja Rietumu ātrās ēdināšanas restorānu. Pētījums atklāja arī to, ka vidējais restorānu apmeklēšanas biežums Ķīnā ir 4,6 reizes mēnesī. Tajā pašā laikā ātrie ēdieni vai tā sauktais „fast food” sastāda 21% no kopējiem restorānu pārdošanas apjomiem. Tādejādi pētījuma rezultāti liecināja par to, ka Ķīnā pastāv lielas iespējas paplašināt ātrās ēdināšanas restorānu tīklu.¹⁹⁵

Pēdējo divdesmit gadu laikā svarīgākā cīņa par klientiem Ķīnā ātrās ēdināšanas jomā pastāv starp „McDonald's”, kam pieder lielākais pasaulē ātrās ēdināšanas restorānu tīkls, un „Yum!”, kam pieder „Kentucky Fried Chicken” (KFC).¹⁹⁶ 2002. gada statistika parādīja to, ka 80% no visiem ātrās ēdināšanas restorāniem Ķīnā pieder tieši Rietumu kompānijām. 2002. gada beigās Ķīnā bija gandrīz 800 KFC restorānu un vairāk nekā 500 McDonald's restorānu.¹⁹⁷ Saskaņā ar 2005. gada statistiku McDonald's restorānu skaits Ķīnā jau pārsniedza 600, savukārt KFC restorānu skaits

¹⁹² China issues new rules to limit foreign television shows [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 29. aprīlī]. Pieejams: <http://www.guardian.co.uk/world/2012/feb/14/china-rules-limit-foreign-television-shows>

¹⁹³ Phil Muncaster. China clamps down on foreign telly on its channels [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 29. aprīlī]. Pieejams: http://www.theregister.co.uk/2012/02/14/china_bans_foreign_tv/

¹⁹⁴ Here comes a whopper [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 30. aprīlī]. Pieejams: http://www.economist.com/node/12488790?story_id=12488790&source=login_payBarrier

¹⁹⁵ Stephen Ball, Susan Horner, Kevin Nield. Contemporary Hospitality and Tourism management issues in China and India. Elsevier Ltd, 2007, p. 86.

¹⁹⁶ Here comes a whopper [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 30. aprīlī]. Pieejams: http://www.economist.com/node/12488790?story_id=12488790&source=login_payBarrier

¹⁹⁷ Junk Food? [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 30. aprīlī]. Pieejams: http://www.economist.com/node/1483166?story_id=E1_TQRPTGG

bija lielāks nekā 1200.¹⁹⁸ 2005. gadā Ķīnas tirgū parādījās vēl viena Rietumu ātrās ēdināšanas kompānija, proti, „Burger King”, tomēr 2008. gadā Ķīnā pastāvēja tikai 12 Burger King restorāni. Savukārt KFC un McDonald’s paplašināja savu restorānu tīklu Ķīnā, proti, laika periodā no 2005. līdz 2008. gada oktobrim KFC restorānu skaits palielinājās līdz 2 200, bet McDonald’s restorānu skaits sasniedza 950.¹⁹⁹

Statistika liecina par to, ka ātrās ēdināšanas industrija Ķīnā attīstās ļoti strauji. Piemēram, „Yum!” kompānija vidēji atver vienu jaunu KFC restorānu katru dienu. 2011. gada sākumā Ķīnā pastāvēja jau 3200 KFC restorānu, kas darbojās 650 Ķīnas pilsētās. Papildus KFC restorāniem kompānija „Yum!” izvietoja Ķīnā 500 restorānu ar pazīstamu nosaukumu „Pizza Hut”. Kompānija paziņoja, ka tā plāno atvērt Ķīnā vismaz 20 000 ātrās ēdināšanas restorānu. Ķīnā ātrās ēdināšanas restorāni KFC kļuva populārāki nekā McDonald’s restorāni, un 2011. gada sākumā McDonald’s restorānu skaits sastādīja 1100 restorānu.²⁰⁰ Savukārt tāda pazīstama ātrās ēdināšanas kompānija kā „Burger King” pagaidām nozīmīgi atpaliek no saviem konkurentiem. 2010. gadā Ķīnā darbojās tikai 33 „Burger King” restorāni.²⁰¹ Ātrās ēdināšanas restorānu izplatīšanas ātrums Ķīnā liecina par noteiktām izmaiņām ķīniešu ēšanas paradumos. Ir skaidri redzams, ka Ķīnas sabiedrība ir akceptējusi ātrās ēdināšanas restorānu piedāvāto pārtiku, kas ļauj Rietumu kompānijām paplašināt savu biznesu Ķīnā.

Ātrās ēdināšanas industrija attīstās ļoti strauji mūsdienu Ķīnā, un tam ir vairāki iemesli. Līdz ar Ķīnas ekonomisko atīstību pieauga arī ķīniešu ienākumu līmenis, kas ļāva biežāk apmeklēt restorānus un kafejnīcas. Cilvēki norāda arī uz to, ka mūsdienu dzīves ritms ierobežo ēdiena gatavošanu mājās apstākļos, līdz ar to viņi dod priekšroku ēdināšanai ārpus mājās vai gatavai pārtikai.²⁰² Ir jāatzīmē arī tas, ka ātrās ēdināšanas restorāni piedāvāja Ķīnas patērētājiem līdz šim nezināmo pārtiku, tieši tāpēc Rietumu ātrās ēdināšanas restorāni izsauca tik lielu interesi Ķīnas

¹⁹⁸ Stephen Ball, Susan Horner, Kevin Nield. Contemporary Hospitality and Tourism management issues in China and India. Elsevier Ltd, 2007, p. 86.

¹⁹⁹ Here comes a whopper [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 30. aprīlī]. Pieejams:

http://www.economist.com/node/12488790?story_id=12488790&source=login_payBarrier

²⁰⁰ William Mellor. McDonald’s no match for KFC in China as colonel rules fast food [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 30. aprīlī]. Pieejams: <http://www.bloomberg.com/news/2011-01-26/mcdonald-s-no-match-for-kfc-in-china-where-colonel-sanders-rules-fast-food.html>

²⁰¹ Burger King opens new store in South China [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 30. aprīlī]. Pieejams:

<http://www.shenzhen-standard.com/2010/07/27/burger-king-opens-new-store-in-south-china/>

²⁰² Restaurants in China [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 30. aprīlī]. Pieejams:

<http://factsanddetails.com/china.php?itemid=1032&catid=11&subcatid=73>

iedzīvotāju vidū. Lai paplašinātu savu biznesu, ātrās ēdināšanas kompānijas cenšas ietekmēt patērētāju ēšanas paradumus un palielināt „fast food” popularitāti.²⁰³ Šim mērķim tiek izmantotas spilgtas reklāmas, kuras galvenokārt ir vērstas uz bērniem. Ātrās ēdināšanas restorānu reklāmas parādās televīzijā, internetā un pat šo restorānu ēdienkartē.²⁰⁴ Tādējādi var secināt, ka ātrās ēdināšanas restorānu ātrā izplatība Ķīnā ir vairāku faktoru mijiedarbības rezultāts.

Pievēršot uzmanību kultūras produktu tirdzniecībai, ir jāatzīmē tas, ka šie dati ir ļoti ierobežoti. Ķīnas kultūras produktu eksports un imports galvenokārt saistīts ar ASV, ES un Honkongu. Piemēram, 2006. gadā kopējais kultūras produktu eksporta un importa apjoms ar ASV, ES un Honkongu bija ievērojami lielāks nekā ar pārējām valstīm un reģioniem, proti, kultūras produktu eksporta un importa apjoms sasniedza 3,5 miljardus ASV dolāru, 3,05 miljardus ASV dolāru un 2,21 miljardus ASV dolāru attiecīgi.²⁰⁵

Publicēšana ir viens no svarīgākajiem kultūras produkcijas komponentiem. Apskatot kopējos grāmatu, žurnālu un laikrakstu eksporta un importa apjomus periodā no 1998. gada līdz 2006. gadam, var atzīmēt divas tendences, proti, drukāto izdevumu importa un eksporta apjomi katru gadu palielinās, tomēr Ķīnas imports šajā jomā pastāvīgi pārsniedz eksportu. 1998. gadā grāmatu, žurnālu un laikrakstu eksports bija 14,81 miljoni ASV dolāru, bet imports – 49,75 miljoni ASV dolāru, 2000. gadā šo preču eksports veidoja 16,72 miljonus ASV dolāru, savukārt imports – 57,92 miljonus ASV dolāru. Ir jānorāda arī uz to, ka grāmatu, žurnālu un laikrakstu imports palielinās daudz straujāk, nekā šo preču eksports, piemēram, 2002. gadā drukāto izdevumu eksports bija 17,41 miljoni ASV dolāru, bet imports – jau 94,87 miljoni ASV dolāru, 2004. gadā drukāto izdevumu eksports bija 25,46 miljoni ASV dolāru, kamēr imports palielinājās līdz 162,54 miljoniem ASV dolāru. 2006. gadā drukāto izdevumu imports vēlreiz pārsniedza eksportu, proti, eksports pieauga līdz 36,31 miljoniem ASV dolāru, bet imports – līdz 180,9 miljoniem ASV dolāru.²⁰⁶

²⁰³ McDonald's, globalization and culture [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 30. aprīlī]. Pieejams: <http://rw303.wetpaint.com/page/McDonald%27s,+globalization+and+culture>.

²⁰⁴ Fast-Food chains market products to kids: study [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 30. aprīlī]. Pieejams: http://www.chinadaily.com.cn/cndy/2010-11/10/content_11525661.htm

²⁰⁵ The China's Total Import and Export Volumes of Cultural Products Exceeded USD 10 Billion [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 1. maijā]. Pieejams: <http://www.cbi.gov.cn/wisework/content/11049.html>

²⁰⁶ Xiaogang Deng and Lening Zhang. China's Cultural Exports and its Growing Cultural Power in the World. In: *Soft power: China's emerging strategy in international politics*. Eds. Mingjiang Li. Lexington Books, 2009, p. 149.

Ir jāpievērš uzmanība arī tam, ka grāmatu, žurnālu un laikrakstu imports pārsniedz šo preču eksportu arī daudzuma ziņā, piemēram, 2006. gadā kopējais drukāto izdevumu eksports bija 10 077 800 vienību, savukārt drukāto izdevumu imports sasniedza 23 953 400 vienības.²⁰⁷ Ķīnas drukāto izdevumu saturs, kuri tiek paredzēti eksportam, galvenokārt koncentrējas uz valodu, kultūru un izglītību. 2005. gadā Ķīnas drukāto izdevumu eksports nozīmīgi palielinājās, kas bija saistīts ar to, ka pasaulē palielinājās nepieciešamība apgūt ķīniešu valodu. Starptautiskie patērētāji ir ieinteresēti arī filozofijā, sociālajās zinātnēs, tradicionālajā medicīnā un bērnu grāmatās. Līdztekus ir jāatzīmē, ka galvenie Ķīnas drukāto izdevumu lasītāji ir Honkongā un Dienvidaustrumāzijā. Galvenā barjera, kas neļauj izplatīt Ķīnas drukātos izdevumus plašāk, ir ķīniešu valodas sarežģītība lasītājiem un tulkošanai.²⁰⁸

Aplūkojot audio produkcijas (audio kasetes, kompaktdiski), video produkcijas (video kasetes, DVD un VCD) un elektronisko publikāciju importa un eksporta apjomus, var secināt, ka šo kultūras produktu imports arī pārsniedz eksportu. 1998. gadā iepriekšminēto kultūras produktu eksports bija 323 tūkstoši ASV dolāru, bet imports – 3,02 miljoni ASV dolāru, bet 2001. gadā šo preču eksports palielinājās līdz 769 tūkstošiem ASV dolāru, bet imports pieauga līdz 10,72 miljoniem ASV dolāru. 2004. gadā audio produkcijas, video produkcijas un elektronisko publikāciju eksports sasniedza 2,2 miljonus ASV dolāru, bet imports – 21,36 miljonus ASV dolāru, savukārt 2006. gadā šo kultūras produktu eksports palielinājās tikai līdz 2,85 miljoniem ASV dolāru, kāmēr imports palielinājās līdz 30,79 miljoniem ASV dolāru.²⁰⁹

Aplūkojot kultūras preču importa un eksporta apjomus, ir redzams, ka Ķīnai ir negatīvā ārējās tirdzniecības bilance kultūras produktu jomā, kas liecina par to, ka ķīniešu patērētāju pieprasījums pēc citu valstu kultūras produktiem ir lielāks nekā ārvalstnieku pieprasījums pēc Ķīnas kultūras produktiem. Tajā pašā laikā Ķīnas valdība cenšas ne tikai kontrolēt ārvalstu kultūras produktu izplatīšanu Ķīnas tirgū, bet arī to ierobežot. Ilgu laiku ārvalstu kompānijām bija aizliegts importēt vai izplatīt mūziku, filmas, grāmatas, žurnālus vai laikrakstus pašiem.²¹⁰

²⁰⁷ Nation's Statistics of Books, Periodicals and Newspapers Import and Export in 2006 [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 1. maijā]. Pieejams: <http://www.cbi.gov.cn/wisework/content/18294.html>

²⁰⁸ Xiaogang Deng and Lening Zhang. China's Cultural Exports and its Growing Cultural Power in the World. In: *Soft power: China's emerging strategy in international politics*. Eds. Mingjiang Li. Lexington Books, 2009, p. 150.

²⁰⁹ Turpat, 149.

²¹⁰ China import restrictions remain despite WTO ruling [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 1. maijā]. Pieejams: <http://www.isuppli.com/Media-Research/MarketWatch/Pages/China-Import-Restrictions-Remain-Despite-WTO-Ruling.aspx>

Piemēram, ārvalstu kompānijām bija aizliegts pārdot ķīniešu patērētājiem mūziku vai grāmatas caur internetu. Kultūras produkciju bija iespējams izplatīt tikai caur valsts kontrolētajām aģentūrām.²¹¹

2007. gada aprīlī ASV iesniedza PTO sūdzību attiecībā uz ierobežojumiem filmu, mūzikas ierakstu, grāmatu un žurnālu importam. Piemēram, saskaņā ar Ķīnas valdības regulācijām tikai divām valsts kompānijām bija tiesības importēt filmas un bija atļauts izlaist tikai 20 ārvalstu filmas gadā.²¹² 2009. gada beigās PTO pieņēma lēmumu, ka pastāvošie ierobežojumi ir pretrunā ar pasaules tirdzniecības noteikumiem un ka Ķīna nav pierādījusi, ka šie ierobežojumi ir nepieciešami, lai aizsargātu sabiedrības morāli.²¹³ Līdz 2011. gada 19 martam Ķīnai bija jāatceļ pastāvošie ierobežojumi, tomēr 25. martā Ķīna iesniedza PTO atskaiti, kurā norādīja, ka tā saskaras ar grūtībām PTO lēmuma īstenošanas procesā. Kopš tā laika šis jautājums joprojām nav ticis pilnībā atrisināts.²¹⁴ Tomēr noteikti ierobežojumi tika samazināti, un 2012. gada februārī starp Ķīnu un ASV tika noslēgts līgums, kurš ļāva izlaist Ķīnā vēl papildus 14 filmas. Šis līgums arī nodrošina ārvalstu filmu veidotājiem iegūt lielāku procentu no filmu kases ieņēmumiem, proti, ārvalstu filmu veidotāji tagad saņems 25% no kases ieņēmumiem 13% vietā. Neskatoties uz to, ka Ķīnā tiek izlaists pavisam neliels Holivudas filmu skaits, tie veido aptuveni 40% no visiem filmu kases ieņēmumiem.²¹⁵

Izmantojot sociālās globalizācijas indikatorus, tika novērtēta Ķīnas globalizācija sociālajā jomā. Ir jāsecina, ka līdz ar ekonomiskajām reformām pakāpeniski sāka palielināties arī ķīniešu mijiedarbība ar pārējo pasauli. Aplūkojot starptautisko migrantu skaitu Ķīnā, tika konstatēts, ka kopš 1980. gadiem starptautisko migrantu skaits Ķīnā palielinājās no nedaudz vairāk kā 300 tūkstošiem starptautisko migrantu gandrīz līdz 700 tūkstošiem starptautisko migrantu. Ekonomisko reformu rezultātā Ķīna ir kļuvusi atvērtāka ārējai pasaulei, kā arī ir sācies uzlaboties iedzīvotāju dzīves līmenis, kas veicināja straujāku starptautisko migrantu pieaugumu. Ir redzams,

²¹¹ WTO backs ruling to loosen China media imports [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 1. maijā]. Pieejams: http://articles.marketwatch.com/2009-12-21/markets/30777438_1_trade-representative-ron-kirk-wto-china

²¹² Hollywood's cultural revolution [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 1. maijā]. Pieejams: <http://www.cnbc.com/story/hollywoods-cultural-revolution/1493/1/>

²¹³ WTO backs ruling to loosen China media imports [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 1. maijā]. Pieejams: http://articles.marketwatch.com/2009-12-21/markets/30777438_1_trade-representative-ron-kirk-wto-china

²¹⁴ Hollywood's cultural revolution [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 1. maijā]. Pieejams: <http://www.cnbc.com/story/hollywoods-cultural-revolution/1493/1/>

²¹⁵ Boost for Hollywood studios as China eases to ease quota on US films [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 1. maijā]. Pieejams: <http://www.guardian.co.uk/world/2012/feb/20/china-eases-import-quota-hollywood-films>

ka kopš ekonomiskajām reformām starptautisko migrantu skaits Ķīnā ir dubultojies, tomēr, neskatoties uz šo pieaugumu, starptautisko migrantu skaits Ķīnā joprojām ir salīdzinoši mazs, jo 2010. gadā starptautisko migrantu skaits bija tikai 0,05% no kopējā iedzīvotāju skaita.

Pateicoties tehnoloģiju un komunikāciju attīstībai, mūsdienās ir ievērojami palielinājusies studentu mobilitāte. Šī parādība ir būtiski skārusi arī Ķīnas sabiedrību, par ko liecina dati par ārvalstu studentu skaitu Ķīnā. Lai uzlabotu Ķīnas tēlu starptautiskajā līmenī, Ķīnas valdība ir veicinājusi ārvalstu studentu ieplūšanu valstī, uzlabojot nosacījumus Ķīnā studējošiem ārvalstu studentiem. Īpaši strauju ārvalstu studentu pieaugumu var novērot 2000. gados, kā rezultātā 2010. gadā Ķīnā studēja vairāk nekā 250 tūkstoši studentu. Nozīmīgi ir pieaudzis arī ķīniešu studentu skaits ārzemēs, piemēram, 2011. gada beigās ārzemēs studēja 340 tūkstoši ķīniešu studentu. Tādējādi ir redzams, ka ķīniešu mijiedarbība ar ārvalstniekiem lielā mērā notiek caur augstākās izglītības sistēmu, tomēr lielāku ķīniešu mijiedarbību ar ārvalstniekiem ir veicinājusi starptautiskā tūrisma attīstība Ķīnā. Pēdējos gados Ķīnu apmeklē vairāk nekā 50 miljoni ārvalstnieku gadā, kā arī vairāk nekā 40 miljoni ķīniešu apmeklē citas valstis viena gada laikā, savukārt 2010. gadā šis skaits palielinājās jau līdz 57 miljoniem.

Līdz ekonomiskajām reformām Ķīna bija slēgta gan ekonomiskajā, gan sociālajā jomā. Ir acīmredzams, ka kopš ekonomiskajām reformām ir nozīmīgi palielinājusies ķīniešu mijiedarbība ar ārvalstniekiem. Pirmajos reformu gados ķīniešu mijiedarbība ar ārvalstniekiem bija diezgan ierobežota, tomēr 1990. gados, un īpaši 2000. gados, sāka ievērojami palielināties studentu apmaiņa starp Ķīnu un pārējām valstīm un sākās aktīva starptautiskā tūrisma attīstība. Šī aktīvā mijiedarbība nozīmīgi ietekmēja Ķīnas sabiedrību. Apskatot tādus indikatorus, kā ārvalstu kanālu klātbūtne valstī, ātrās ēdināšanas restorānu skaits un kultūras produktu tirdzniecība, tika konstatēts, ka Ķīnas sabiedrībā ir notikušas ievērojamas pārmaiņas šajā jomā, un mūsdienās ķīnieši akceptē ārvalstu kultūras produktus. Piemēram, tika noskaidrots, ka Rietumu ātrās ēdināšanas restorāni kļuva ļoti populāri Ķīnā, kas ļauj vēl straujāk paplašināt šo restorānu tīklu. Kopš 2001. gada Ķīnas valdība nedaudz liberalizēja savu mediju tirgu, tomēr joprojām saglabā vairākus ierobežojumus, kas neļauj ārvalstu kanāliem brīvi ienākt Ķīnas tirgū, kā arī lielākajā teritorijas daļā pieeja ārvalstu kanāliem ir aizliegta. Tomēr Ķīnas iedzīvotāju vidū pastāv pieprasījums pēc ārvalstu kanāliem, par ko liecina liels nelegālo satelītantenu skaits Ķīnā. Tāpat

Ķīnā pastāv diezgan liels pieprasījums pēc ārvalstu kultūras produktiem, un kultūras produktu imports ievērojami pārsniedz kultūras produktu eksportu.

Var secināt, ka sociālajā jomā Ķīna sāka atvērties ārējai pasaulei vēlāk nekā ekonomiskajā. Pateicoties milzīgajam iekšējam tirgum, daudzas ārvalstu kompānijas mēģina uzsākt biznesu Ķīnā. Tādi kultūras produkti, kā filmas, mūzika, ēdiens, grāmatas u.c., kļuva par mūdienu biznesa sastāvdaļu, tāpēc ārvalstu kompānijas cenšas ietekmēt Ķīnas iedzīvotāju gaumi un preferences, lai paplašinātu savu biznesu. Var secināt, ka Ķīnas sabiedrība akceptēja daudzus ārvalstu kultūras produktus, tomēr Ķīnas valdība joprojām saglabā vairākus ierobežojumus, lai kontrolētu kultūras produktu plūsmu. Piemēram, aplūkojot ierobežojumus ārvalstu investīcijām, tika konstatēts, ka kultūra ir viena no jomām, kurā pastāv visvairāk aizliegumu un ierobežojumu investīcijām. Piemēram, ārvalstu kompānijas nevar ieguldīt investīcijas vietējos televīzijas un radio kanālos, un ir iespējams ieguldīt investīcijas tikai filmu, televīzijas un radio programmu producēšanā. Līdztekus Ķīnas valdība ierobežo pieeju ārvalstu kanāliem, kā arī ierobežo ārvalstu raidījumu un filmu apjomus vietējos kanālos.

4. Ķīnas globalizācija politiskajā jomā

Dalība starptautiskajās organizācijās ir ļoti svarīga ne tikai valsts prestižam, bet tā nodrošina forumu, ar kura palīdzību valstis var ietekmēt viena otru, risināt savstarpējās nesaskaņas un nodrošināt sev pieeju nepieciešamajiem resursiem.²¹⁶ „Ķīnas Tautas Republikas pastāvēšanas pirmajos divdesmit gados Ķīna bija atsvešināta no Rietumu valstīm un svarīgākajām starptautiskajām institūcijām, kurās tās dominēja. Ķīnas ekonomiskās, politiskās un kulturālās attiecības ar ārējo pasauli bija ļoti ierobežotas.”²¹⁷ Tomēr pēdējo trīsdesmit gadu laikā situācija krasi izmainījās. 1970. gadu beigās Ķīna sāka ievērojami paplašināt sakarus ar ārējo pasauli un integrēties starptautiskajās organizācijās.²¹⁸

Ķīnas izolācija no starptautiskās kopienas sasniedza kulmināciju 1966. gadā, kad valstī sākās Kultūras revolūcija. 1970. un 1980. gados Ķīnas mērķis bija politisko un diplomātisko attiecību atjaunošana ar pārējām valstīm.²¹⁹ 1970. gadu sākumā Ķīnas ārpolitikā notika nozīmīgas pārmaiņas, kuru rezultātā sākās Ķīnas tuvināšanās ar ASV. Tika uzlabotas attiecības arī ar valstīm, ar kurām Kultūras revolūcijas laikā tika pārtrauktas diplomātiskās attiecības. Ķīnas Tautas Republika kļuva par pilnvērtīgu starptautiskās kopienas locekli 1971. gada oktobrī, kad tā tika uzņemta Apvienoto Nāciju Organizācijā (ANO).²²⁰ Kļūstot par ANO locekli, Ķīna pievienojās arī vairākām ANO specializētajām aģentūrām.²²¹

1970. gados Ķīnas ārpolitiku joprojām lielā mērā noteica notiekošā Kultūras revolūcija. Organizācijas, kurām Ķīna pievienojās šajā laika posmā, bija speciālās, zinātniskās un izglītības un tādas pamata organizācijas, kā Starptautiskā Darba organizācija (ILO), ANO Vides Programma (UN Environment Programme), UNESCO, Pārtikas un Lauksaimniecības organizācija (FAO), Starptautiskā Civilās aviācijas organizācija (ICAO) un Pasaules

²¹⁶ China's role in International organizations [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 2. maijā]. Pieejams: <http://countrystudies.us/china/134.htm>

²¹⁷ Yongnian Zheng. *China and International Relations: The Chinese View and the Contribution of Wang Gungwu*. Routledge, 2010, p. 204.

²¹⁸ Turpat, 204.

²¹⁹ China at the UN [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 2. maijā]. Pieejams: <http://www.indianexpress.com/news/china-at-the-un/865335/>

²²⁰ June Teufel Dreyer. *China's Political System: Modernization and Tradition*, 6th edition. Longman, 2007, p. 319.

²²¹ China's role in International organizations [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 2. maijā]. Pieejams: <http://countrystudies.us/china/134.htm>

Meteoroloģijas organizācija (WMO). Ķīnas dalība šajās organizācijās bija pasīva un drīzāk simboliska. Šajā laika posmā Ķīnas vēlme iesaistīties starptautiskajās organizācijās var būt izskaidrota ar to, ka šīs organizācijas nodrošināja valstij leģitimitāti un diplomātisko atzīšanu. Laika periodā no 1966. gada līdz 1977. gadam Ķīnas dalība starptautiskajās starpvaldību organizācijās palielinājās no 1 līdz 21.²²²

„Pēc Mao Dzeduna (Mao Tse-Tung) nāves 1976. gadā Ķīnas ārpolitika kļuva pragmatiskāka, kas vēlāk sniedza Ķīnai vairākus ieguvumus.”²²³ 1978. gadā Ķīnas valdība uzsāka atvērtības un modernizācijas politiku, un pēc Ķīnas un ASV diplomātisko attiecību nodibināšanas Ķīnas līdzdalība starptautiskajās organizācijās ievērojami palielinājās. „Ideoloģisko ierobežojumu samazināšanās ļāva Ķīnai iestāties politiski jūtīgākās un stratēģiski svarīgākās organizācijās,”²²⁴ piemēram, 1990. gados Ķīna iestājās tādās starptautiskajās organizācijās, kā Pasaules Banka, Starptautiskais Valūtas Fonds un Āzijas Attīstības banka, kas nodrošināja Ķīnai pieeju aizdevumiem ar zemām procentu likmēm un „dažāda veida tehnisko un ekonomisko palīdzību, bet līdztekus Ķīnai bija jāziņo par savu ekonomisko situāciju.”²²⁵

2001. gadā Ķīna iestājās arī Pasaules Tirdzniecības Organizācijā, kas bija svarīgs solis globālās pārvaldības virzienā. PTO izstrādāja detalizētus noteikumus attiecībā uz starptautisko tirdzniecību un izveidoja mehānismu tirdzniecības strīdu atrisināšanai starp dalībvalstīm, kas iekļauj arī sankciju iespēju. Līdz ar to atsevišķie lēmumi, kurus tradicionāli suverēna valsts pieņēma neatkarīgi, tagad atrodas starptautiskās organizācijas kompetencē, piemēram, PTO var piespiest valsti atcelt noteiktus ierobežojumus starptautiskajai tirdzniecībai, kuri ir pretrunā ar šīs organizācijas noteikumiem. „Tādā veidā, iestājoties PTO, Ķīna akceptēja faktu, kā augošā starptautisko ekonomisko organizāciju loma pasaules ekonomikā noteiktā mērā ierobežo valsts suverenitāti.”²²⁶ Tomēr jāatzīmē, ka tas attiecas uz zemās politikas jautājumiem, tieši tāpēc Ķīna ir akceptējusi šīs starptautiskās normas.

²²² Ann Kent. *Beyond Compliance: China, International Organizations, and Global Security*. NUS Press, 2009, p.51.

²²³ June Teufel Dreyer. *China's Political System: Modernization and Tradition*, 6th edition. Longman, 2007, p. 320.

²²⁴ Ann Kent. *Beyond Compliance: China, International Organizations, and Global Security*. NUS Press, 2009, p.51.

²²⁵ Patricia Buckley Ebrey. *The Cambridge Illustrated History of China*. 2nd edition. Cambridge University Press, 2010, p. 356.

²²⁶ Yu Yongding. China's evolving global view. In: *Reforming from the Top: A Leaders' 20 Summit*. Eds. John English, Ramesh Thakur and Andrew. F. Cooper. United Nations University, 2005, p. 190.

Kā jau tika minēts iepriekš, kopš 1966. gada līdz 1977. gadam Ķīnas dalība starptautiskajās starpvaldību organizācijās palielinājās no 1 līdz 21, savukārt 2009. gada beigās Ķīna bija jau 52 starptautisko starpvaldību organizāciju locekle.²²⁷ Neskatoties uz to, ka 1980. gados Ķīnas dalība starptautiskajās organizācijās nozīmīgi palielinājās, šajā laika posmā Ķīna joprojām deva priekšroku bilaterālajiem mehānismiem. Tomēr vēlāk Ķīnas valdība atzina, ka multilaterālisms var efektīvi veicināt vairākas Ķīnas stratēģiskās intereses.²²⁸ Šodien Ķīna ir 52 starptautisko starpvaldību organizāciju locekle, iekļaujot tādas ietekmīgas organizācijas, kā ANO, PTO, Pasaules Banku, Starptautisko Valūtas Fondu, Āzijas Attīstības Banku, APEC, G20 un Starptautisko Atomenerģijas aģentūru.²²⁹

2001. gadā Ķīna pieņēma aktīvu dalību savas pirmās reģionālās daudzpusējās organizācijas veidošanā, proti, tika izveidota Šanhajas Sadarbības organizācija, kas institucionalizēja daudzpusējo forumu, kas ir pazīstams kā „Šanhajas piecinieks”.²³⁰ Šī organizācija veicināja sadarbību starp Ķīnu, Krieviju un četrām Centrālāzijas valstīm politiskajā, ekonomiskajā un militārajā jomā. Dažas ASV amatpersonas uzskata, ka Ķīna izveidoja šo reģionālo organizāciju, izslēdzot ASV, kā alternatīvu globālajām institūcijām.²³¹ Visticamāk, Šanhajas Sadarbības organizācijas izveidošana atspoguļo Ķīnas opozīciju pret ASV dominēšanu un Ķīnas vēlmi nostiprināt savu pozīciju Centrālāzijas reģionā. Stabilitāte šajā reģionā var nodrošināt Ķīnai arī iespēju izmantot šī reģiona naftas resursus.²³² Šanhajas Sadarbības organizācijas izveidošana parāda to, ka Ķīna ir gatava sadarboties caur starptautiskajām organizācijām arī drošības jomā.

Kopš ekonomiskajām reformām Ķīna sāka arvien vairāk mijiedarboties ar pārējo pasauli. Ilgu laiku Ķīna noraidīja ideju par jebkāda veida pienākumiem pret starptautisko kopienu. Tomēr šodien Ķīna uztver sevi par centrālo spēlētāju svarīgākajos politiskajos jautājumos.²³³ Ķīna pievienojās vairākiem starptautiskajiem līgumiem, piemēram, „atbrūņošanās un ieroču kontroles

²²⁷ Nina Hachigian, Winny Chen and Christopher Beddor. *China's New Engagement in the International System: In the ring, but punching below its weight*. Center for American Progress, 2009, p. 11.

²²⁸ Ann Kent. *Beyond Compliance: China, International Organizations, and Global Security*. NUS Press, 2009, p.54.

²²⁹ Nina Hachigian, Winny Chen and Christopher Beddor. *China's New Engagement in the International System: In the ring, but punching below its weight*. Center for American Progress, 2009, p. 11.

²³⁰ Ann Kent. *Beyond Compliance: China, International Organizations, and Global Security*. NUS Press, 2009, p.54.

²³¹ Nina Hachigian, Winny Chen and Christopher Beddor. *China's New Engagement in the International System: In the ring, but punching below its weight*. Center for American Progress, 2009, p. 12.

²³² Mikhail A. Molchanov. Regionalism in Eurasia. In: *Globalization and Security: Social and cultural aspects*. Eds. G. Honor Fagan and Ronaldo Munck. Greenwood Publishing Group, 2009, pp. 342-343.

²³³ Turpat, 11.

jomā Ķīna parakstīja gandrīz visus svarīgākos multilaterālos līgumus, iekļaujot „Kodolieroču neizplatīšanas līgumu”, „Vispārējā kodolizmēģinājumu aizlieguma līgumu” (līgums pagaidām nav ratificēts), „Konvenciju par ķīmisko ieroču aizliegumu”, „Konvenciju par bioloģisko ieroču aizliegumu”, „Konvenciju par atsevišķiem konvencionālajiem ieročiem” u.c.”²³⁴ Savukārt tādā jomā, kā vides aizsardzība, Ķīna parakstīja vairāk nekā 50 līgumus, piemēram, „ANO Vispārējo konvenciju par klimata pārmaiņām”, „Kioto Protokolu”, „Stokholmas konvenciju par noturīgajiem organiskajiem piesārņotājiem”, „Konvenciju par bioloģisko daudzveidību” u.c.²³⁵ Var atzīmēt arī to, ka pēdējā klimata pārmaiņu konferencē Durbānā Ķīna izteica gatavību pievienoties jaunam līgumam, lai samazinātu siltumnīcefekta gāzu emisiju.²³⁶

Kopš 1978. gada Ķīna parakstīja un ratificēja vairākus multilaterālos līgumus tādās jomās, kā jūrniecība, kosmos un aviācija, ekonomiskā attīstība, vides aizsardzība u.c.²³⁷ Kopumā Ķīna parakstīja vairāk nekā 270 starptautisko līgumu.²³⁸ Ir jāatzīmē tas, ka Ķīna parakstīja un ratificēja starptautiskos līgumus arī cilvēktiesību jomā, piemēram, Ķīna ratificēja „Konvenciju pret spīdzināšanu un citiem nežēlīgiem vai cieņu pazemojošiem sodīšanas veidiem”, „Konvenciju par sieviešu diskriminācijas izskaušanu”, „Konvenciju par bērna tiesībām”, „Konvenciju par rases diskriminācijas izskaušanu”, „Starptautisko līgumu par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām”. Ķīna parakstīja arī „Starptautisko līgumu par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām”, tomēr šis līgums pagaidām nav ratificēts.²³⁹

Ir skaidrs, ka, parakstot un ratificējot starptautiskos cilvēktiesību līgumus, Ķīna cenšas veicināt savas nacionālās intereses. Uzsākot ekonomiskās reformas, Dens Sjaopins atzina, ka Ķīnas attīstībai ir nepieciešamas labas attiecības ar ASV, uzlabot savu tēlu starptautiskajā arēnā un

²³⁴ Chen Gang. *Politics of China's Environmental Protection: Problems and Progress*. World Scientific Publishing Co, 2009, p. 64.

²³⁵ Turpat, 64.

²³⁶ Erin Conway-Smith. China is surprise good guy at Durban climate conference [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 8. Maijā]. Pieejams: <http://www.globalpost.com/dispatch/news/regions/africa/south-africa/111205/china-surprise-good-guy-at-durban-climate-conferenc>

²³⁷ Zou Keyuan. Towards the Rule of Law. In: *China: Two Decades of Reform and Change*. Eds. Wang Gungwu and John Wong. Singapore University Press, p. 61.

²³⁸ Nina Hachigian, Winny Chen and Christopher Beddor. China's New Engagement in the International System: In the ring, but punching below its weight. Center for American Progress, 2009, p. 11.

²³⁹ China's growing prominence in the multilateral human rights system [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 8. maijā]. Pieejams: http://hrchina.org/sites/default/files/oldsite/PDFs/CRF.1.2007/CRF-2007-1_Multilateral.pdf

iesaistīties starptautiskajās institūcijās.²⁴⁰ Pievienošanās starptautiskajiem cilvēktiesību līgumiem ne tikai var uzlabot valsts tēlu, bet arī samazināt kritiku attiecībā uz valsts praksi šajā jomā.²⁴¹ Pētnieki atzīmē arī to, ka daudziem cilvēktiesību līgumiem nav mehānismu, lai piespiestu valsti pildīt līgumu vai sodītu vainīgos par nežēlīgākajiem cilvēktiesību pārkāpumiem, līdz ar to pievienošanās šādiem līgumiem nevar būtiski ierobežot valsts suverenitāti.²⁴² Neskatoties uz to, ka Ķīna pievienojās daudziem starptautiskajiem cilvēktiesību līgumiem (kopumā Ķīna parakstīja 25 starptautiskos cilvēktiesību līgumus), cilvēktiesību pārkāpumi joprojām paliek par nozīmīgu problēmu Ķīnā.²⁴³ Piemēram, saskaņā ar organizācijas „Starptautiskā amnestija” datiem, aptuveni 500 000 cilvēku ir apcietināti bez apsūdzības vai tiesas sprieduma, kā arī plaši sastopas cilvēktiesību aizstāvju apcietināšana, cenzūra masu medijos un internetā u.c.²⁴⁴ Ir iespējams novērot tikai to starptautisko normu ievērošanu cilvēktiesību jomā, kam nav nozīmīgas politiskās ietekmes, jo svarīgākā barjera situācijas uzlabošanai šajā jomā ir Ķīnas līderu vēlme saglabāt savu politisko varu.²⁴⁵

Kopš ekonomiskajām reformām Ķīna ir pievienojusies daudziem starptautiskajiem līgumiem, kas liecina par Ķīnas aktīvāku mijiedarbību ar starptautisko sistēmu un pieaugošu lomu globālo problēmu risināšanā. Kā valsts ar augstu oglekļa emisijas līmeni, Ķīna pievienojās svarīgākajiem starptautiskajiem līgumiem vides jomā un izteica gatavību pievienoties arī jaunam līgumam, kura mērķis būs siltumnīcefekta gāzu emisijas samazināšana, kas savukārt liecina par Ķīnas apņemšanos attiecībā uz starptautiskās kopienas ambiciozu mērķu sasniegšanu vides jomā. Ķīna pievienojās svarīgākajiem līgumiem arī ieroču kontroles jomā, piemēram, Ķīnas līderi vairs nav skeptiski attiecībā pret kodolieroču neizplatīšanas režīmu, un 1990. gados Ķīna pievienojās visiem starptautiskajiem līgumiem, kuru mērķis ir panākt kodoldrošību. Ja 1960. un 1970. gados Ķīna atbalstīja katras valsts tiesības attīstīt savus kodolieročus, tad, parakstot un ratificējot

²⁴⁰Chen Dingding. China's participation in the international human rights regime: A State Identity Perspective [tiessaistē] [aplūkots: 2012, 8. maijā]. Pieejams: <http://cjpj.oxfordjournals.org/content/2/3/399.full>

²⁴¹Beth Simmons and Eric Posner discuss human rights treaties at Rubin Symposium [tiessaistē] [aplūkots: 2012, 8. maijā]. Pieejams: http://www.law.nyu.edu/news/SIMMONS_POSNER_RUBIN

²⁴²Emilie M. Hafner-Burton, Edward D. Mansfield and Jon C. Pevehouse. Democratization and Human Rights Regime [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 9. Maijā]. Pieejams: http://irps.ucsd.edu/ehafner/pdfs/dem_hr.pdf

²⁴³Ann Kent. China's human rights in „the Asian century”. In: *Human Rights in Asia*. Eds. Thomas W. D. Davis and Brian Calligan. Edward Elgar Publishing, 2011, p. 206.

²⁴⁴China Human Rights [tiessaistē] [aplūkots: 2012, 8. maijā]. Pieejams: <http://www.amnestyusa.org/our-work/countries/asia-and-the-pacific/china>

²⁴⁵Ann Kent. China's human rights in „the Asian century”. In: *Human Rights in Asia*. Eds. Thomas W. D. Davis and Brian Calligan. Edward Elgar Publishing, 2011, p. 206.

iepriekš minētos līgumus, Ķīna atteicās no tiesībām izplatīt kodolieroču tehnoloģijas. Šīs pārmaiņas Ķīnas uzvedībā liecina par Ķīnas ilgtermiņa stratēģiskajām interesēm, proti, nodrošināt stabilu un drošu starptautisko vidi, kurā Ķīna turpinātu savu attīstību, ka arī pievienojoties šiem līgumiem, Ķīna uzlaboja savu tēlu starptautiskajā arēnā.²⁴⁶

Mūsdienās Ķīnas valdība atzīst, ka dalība starptautiskajās starpvaldību organizācijās var paplašināt valsts varu, kā arī tā ir svarīga veiksmīgai attīstībai globalizācijas un modernizācijas procesā. Ķīnas valdība vēlas iegūt no starptautiskajām organizācijām ne tikai prestīžu un starptautisko legitimitāti, bet arī veicināt savas nacionālās intereses un nostiprināt starptautisko mieru un drošību.²⁴⁷ Ir jāatzīmē tas, ka pēdējo desmit gadu laikā Ķīna ir ievērojami palielinājusi savu ieguldījumu Apvienoto Nāciju Organizācijā. „Piemēram, 2010. gadā Ķīnas iemaksa ANO regulārajā budžetā palielinājās no 2,66% līdz 3,18%, kas ir 80 miljoni ASV dolāru.”²⁴⁸ Tāpat ir pieaugušas Ķīnas iemaksas miera uzturēšanas budžetā, proti, no 3,14% līdz 3,93%, kas ir aptuveni 300 miljoni ASV dolāru.²⁴⁹

Taču šeit ir jānorāda arī uz to, ka Ķīnas iemaksa ANO budžetā ir salīdzinoši neliela, ņemot vērā to, ka „šodien Ķīna ir otrā lielākā pasaules ekonomika aiz ASV.”²⁵⁰ Mūsdienās Ķīna ir astotais lielākais ieguldītājs ANO regulārajā budžetā aiz ASV, Japānas, Lielbritānijas, Kanādas, Vācijas, Francijas un Itālijas.²⁵¹ Piemēram, 2010. gadā Itālijas iemaksa ANO regulārajā budžetā bija 117 miljoni ASV dolāru, Francijas iemaksa sasniedza gandrīz 144 miljonus ASV dolāru, bet Japānas – 294 miljonus ASV dolāru.²⁵² Galvenais princips katras dalībvalsts iemaksas aprēķināšanai ir „spēja maksāt”, un metodoloģija aprēķināšanai ietver sevī tādus rādītājus, kā nacionālais kopienākums, valsts parāda slogs, ienākumi iz vienu iedzīvotāju u.c.²⁵³ 2009. gada rudenī dalībvalstis apsprieda metodoloģiju dalībvalstu iemaksas aprēķināšanai, kas tiktu piemērota laika

²⁴⁶ Nina Hachigian, Winny Chen and Christopher Beddor. *China's New Engagement in the International System: In the ring, but punching below its weight*. Center for American Progress, 2009, pp. 17, 22, 31, 32, 34.

²⁴⁷ Ann Kent. *Beyond Compliance: China, International Organizations, and Global Security*. NUS Press, 2009, p.57.

²⁴⁸ Stephen Olson and Clyde Prestowitz. *The Evolving Role of China in International Institutions*. The Economic Strategy Institute, 2011, p. 47.

²⁴⁹ Turpat, 47.

²⁵⁰ Turpat, 48.

²⁵¹ Turpat, 47.

²⁵² Assessment of Member States' advances to the Working Capital Fund for the biennium 2010-2011 and contributions to the United Nations regular budget for 2010 [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 18. maijā]. Pieejams: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=ST/ADM/SER.B/789

²⁵³ Resolution adopted by the General Assembly 64/248. [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 19. maijā]. Pieejams: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/64/248

posmam no 2010. līdz 2012. gadam. Ķīna kopā ar pārējiem G77 grupas locekļiem piedāvāja izmantot jau pastāvošo metodoloģiju, un paziņoja, ka gadījumā, ja kāds metodoloģijas elements tiks mainīts, tad būs jāpalielina arī maksimālā likme, kas šobrīd ir 22%. Savukārt Eiropas Savienības valstis, Kanāda, Austrālija un citas attīstītās valstis uzskata, ka metodoloģijā ir jāpārskata tāds elements, kā „zems ienākums uz vienu iedzīvotāju”, un jaunām, spēcīgām ekonomikām ir jāiegulda vairāk ANO budžetā. Attīstītās valstis uzskata, ka metodoloģija precīzi neatspoguļo valsts „spēju maksāt”, savukārt Ķīna ir norādījusi, ka uzsvērt valsts daļu pasaules ekonomikā ir „netaisnīgi” un pat „nerespektējoši pret cilvēktiesībām”.²⁵⁴

Tomēr pēdējā laikā arvien vairāk palielinās Ķīnas ieguldījums ANO miera uzturēšanas misijās. Kad 1971. gadā Ķīna kļuva par pastāvīgo ANO Drošības Padomes locekli, Ķīna izrādīja stipru opozīciju pret miera uzturēšanas operācijām. Situācija sāka mainīties līdz ar Ķīnas ekonomiskajām reformām, kas pakāpeniski samazināja ideoloģijas lomu Ķīnas politikā. Ķīna sāka aktīvāk izmantot globalās pārvaldības mehānismus un institūcijas, un 1981. gadā ANO Drošības Padomē tā atbalstīja rezolūciju, lai paplašinātu ANO miera uzturēšanas misiju Kiprā. Kopš 1982. gada Ķīna ir sākusi veikt finanšu iemaksas ANO miera uzturēšanas misijās, tomēr līdz 1990. gadam Ķīnai nebija savu miera uzturētāju ANO misijās. 1989. gadā Ķīna nosūtīja 20 civilos novērotājus ANO misijai Namībijā, un kopš tā laika Ķīnas dalība ANO miera uzturēšanas misijās ir ievērojami paplašinājusies.²⁵⁵

„1990. gadā Ķīnas militārie novērotāji pievienojās „UN Truce Supervision Organization” misijai Tuvajos Austrumos, un tā bija pirmā reize, kad Ķīna oficiāli piedalījās ANO miera uzturēšanas misijā.”²⁵⁶ Kopš tā laika Ķīna pastāvīgi atbalsta vai piedalās ANO miera uzturēšanas misijās, piemēram, kopš 1991. gada līdz 2003. gadam Ķīna bija ANO Irākas - Kuveitas novērošanas misijas dalībniece, nosūtot šai misijai 164 cilvēku. 1990. gados Ķīna ir piedalījies arī citās ANO miera uzturēšanas misijās, proti, Saharā, Kambodžā, Mozambikā, Libērijā, Afganistānā un Sjerraleonē. 2000. gados Ķīnas dalība ANO miera uzturēšanas misijās ir nozīmīgi palielinājusies. Ķīna piedalījās ANO misijā Austrumtimorā, misijā uz Etiopijas un Eritrejas robežas, Bosnijā un

²⁵⁴ Finding agreement on Member States' assessments complicates budget approval [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 19. maijā]. Pieejams: <http://www.centerforunreform.org/node/410>

²⁵⁵ Turpat, 56-57.

²⁵⁶ Turpat, 57.

Hercegovinā, Kongo, Libērijā, Afganistānā, Kotdivuārā, Kosovā, Haiti, Burundi, Sudānā, Libānā, Timor-Lestes, Sjerraleonē un ANO/Āfrikas Savienības hibrīda operācijā Darfūrā.²⁵⁷

Pēdējo divdesmit gadu laikā Ķīna ir piedalījusies 18 ANO miera uzturēšanas misijās, nosūtot aptuveni 15 000 cilvēku.²⁵⁸ Ja 1990. gados ķīniešu novērotāju skaits ANO misijās bija salīdzinoši neliels, tad 2011. gada decembrī ķīniešu novērotāju skaits ANO miera uzturēšanas misijās sasniedza 1 924 cilvēku. 2011. gada ANO statistika parāda, ka pēc personāla skaita, kas tika piešķirts notiekošajām ANO misijām, Ķīna ieņēma pirmo vietu ANO Drošības Padomes pastāvīgo locekļu vidū un piecpadsmito – kopējā sarakstā, savukārt par pieciem lielākajiem ieguldītājiem ANO misijās kļuva Bangladeša (10 394), Pakistāna (9 416), Indija (8 115), Etiopija (6 224) un Nigērija (5 749).²⁵⁹ Ķīna turpina piedalīties ANO miera uzturēšanas misijās, neskatoties uz karavīru bojāeju šajās misijās. Piemēram, 2006. gadā Libānā tika nogalināts viens Ķīnas karavīrs, bet pēc zemestrīces Haiti 2010. gadā bojā gāja astoņi karavīri.²⁶⁰ „Ir jāatzīmē arī tas, ka Ķīnas miera uzturētāji tiek novērtēti kā vieni no profesionālākajiem, vislabāk apmācītajiem, efektīvākajiem un disciplinētākajiem.”²⁶¹

Var būt vairāki iemesli, kāpēc Ķīna piedalās ANO miera uzturēšanas misijās. Pirmkārt, dalība miera uzturēšanas misijās, tajā skaitā ir cīņa pret pirātismu pie Somālijas krastiem, reaģēšana uz katastrofām un humanitārās palīdzības sniegšana, nodrošina Ķīnas armijai un policijai ne tikai pieredzi, bet arī sniedz iespēju novērtēt karaspēku stiprās un vājās puses.²⁶² Otrkārt, dalība miera uzturēšanas operācijās kalpo Ķīnas stratēģiskajām interesēm. Piemēram, var novērot, ka Ķīnas karaspēki visbiežāk piedalās misijās Āfrikas reģionā, kas ir stratēģiski nozīmīgs Ķīnai. Ķīna ir ieinteresēta nostiprināt mieru tajās valstīs, kas var nodrošināt pieeju nepieciešamajiem resursiem. Piemēram, Ķīna ir piedalījusies operācijās tādās resursiem bagātās valstīs, kā Kongo un Sudānā. Bet tajā pašā laikā ir jāatzīmē, ka Ķīnas miera uzturētāji tiek sūtīti ne tikai resursiem bagātās

²⁵⁷ China's Participation in UN Peacekeeping Operations (1990-2008) [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 4. maijā].

Pieejams: <http://www.china-un.org/eng/zt/wh/t534321.htm>

²⁵⁸ Stephen Olson and Clyde Prestowitz. The Evolving Role of China in International Institutions. The Economic Strategy Institute, 2011, p. 57-58.

²⁵⁹ Troop and police contributors archive (1990 – 2011) [tiešsaistē] [aplūkots: 2012. 4. maijā]. Pieejams:

http://www.un.org/en/peacekeeping/resources/statistics/contributors_archive.shtml

²⁶⁰ Stephen Olson and Clyde Prestowitz. The Evolving Role of China in International Institutions. The Economic Strategy Institute, 2011, p. 58.

²⁶¹ Nina Hachigian, Winny Chen and Christopher Beddor. China's New Engagement in the International System: In the ring, but punching below its weight. Center for American Progress, 2009, p. 13.

²⁶² Stephen Olson and Clyde Prestowitz. The Evolving Role of China in International Institutions. The Economic Strategy Institute, 2011, p. 59.

valstīs, piemēram, Rietumu Saharā vai Haiti.²⁶³ Iespējams, ka Ķīnas mērķis ir arī nodemonstrēt starptautiskajai kopienai Ķīnas apņemšanos attiecībā uz starptautiskā miera un drošības uzturēšanu.

Suverenitāte ir viens no Ķīnas ārpolitikas pamatprincipiem, tomēr ar laiku Ķīna ir nodemonstrējusi noteiktu elastību attiecībā uz šo konceptu. Kaut arī Ķīna joprojām kategoriski iebilst pret darbībām, ko uztver par iejaukšanos citu valstu iekšlietās, šodien Ķīnas „neiejaukšanās princips” svarstās atkarībā no gadījuma. „Piemēram, 2006. gadā Ķīna atbalstīja ANO rezolūciju 1674, kas apstiprināja 2005. gada Pasaules samita gala dokumentu, kurā parādījās tāds princips, kā „pienākums aizsargāt” („responsibility to protect”).²⁶⁴ Šis princips norāda uz to, ka „katrai valstij ir pienākums aizsargāt savus iedzīvotājus no genocīda, kara noziegumiem, etniskajām tīrīšanām un noziegumiem pret cilvēci.”²⁶⁵ Savukārt gadījumā, ja valsts nespēj aizsargāt savus iedzīvotājus, šo pienākumu uzņemas starptautiskā kopiena, proti, „starptautiskajai kopienai ir jābūt gatavai veikt kolektīvo rīcību gadījumā, ja miermīlīgie līdzekļi ir nepietiekami un valsts varas iestādes nespēj aizsargāt savus iedzīvotājus.”²⁶⁶ Tādā veidā, lai aizsargātu civiliedzīvotājus, šis princips paredz valsts suverenitātes pārkāpšanu.

Ņemot vērā suverenitātes principa nozīmīgumu Ķīnas ārpolitikā, Ķīna atbalsta tikai tās ANO miera uzturēšanas operācijas, kuras ir sankcionētas ar uzņemošās valsts piekrišanu. Tomēr pēdējā laikā var novērot noteiktas izmaiņas Ķīnas uzvedībā. „Piemēram, 2010. gadā Kongo valdība pieprasīja, lai ANO miera uzturēšanas spēki pamestu valsti līdz 2011. gada augusta beigām.”²⁶⁷ 2011. gada maijā valdība atkārtoja savu pieprasījumu, kas liecināja par to, ka ANO misija pilnīgi zaudēja Kongo valdības atbalstu. Lai novērstu krīzi, kuru izsauktu ANO miera uzturētāju tūlītēja izvešana, Ķīna kopā ar pārējiem ANO Drošības Padomes locekļiem 2011. gada jūnijā nobalsoja

²⁶³ Bernardo Mariani. Starting to build? China's role in UN Peacekeeping Operations [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 5. maijā]. Pieejams: <http://www.saferworld.org.uk/downloads/Starting%20to%20Build%20Briefing.pdf>

²⁶⁴ Nina Hachigian, Winny Chen and Christopher Beddor. China's New Engagement in the International System: In the ring, but punching below its weight. Center for American Progress, 2009, p. 13.

²⁶⁵ Paragraphs 138-139 of the World Summit Outcome Document [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 6. maijā]. Pieejams: http://www.responsibilitytoprotect.org/index.php?option=com_content&view=article&id=398

²⁶⁶ Turpat.

²⁶⁷ Bernardo Mariani. Starting to build? China's role in UN Peacekeeping Operations [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 6. maijā]. Pieejams: <http://www.saferworld.org.uk/downloads/Starting%20to%20Build%20Briefing.pdf>

par MONUSCO mandāta pagarināšanu vēl uz vienu gadu. Tādā veidā šis gadījums parādīja to, ka noteiktos gadījumos Ķīna nepieturās pie valsts suverenitātes principa tik stingri.²⁶⁸

Aplūkojot starptautiskās nevalstiskās organizācijas Ķīnā, ir jāatzīmē, ka „līdz ar Ķīnas Tautas Republikas nodibināšanu 1949. gadā Ķīnas valdība likvidēja visas neatkarīgās sabiedriskās grupas, tajā skaitā reliģiskās organizācijas, profesionālās biedrības un arodbiedrības. Šajā procesā visas starptautiskās nevalstiskās organizācijas arī tika spiestas pamest Ķīnu.”²⁶⁹ Tomēr pēc 1978. gada reformām starptautiskajām NVO parādījās iespēja uzsākt darbību Ķīnā.²⁷⁰ Starptautisko NVO straujā paplašināšanās un to pieaugoša ietekme starptautiskajā politikā, Ķīnas vēlme saņemt starptautisko palīdzību, kā arī vēlme pievienoties starptautiskajai kopienai – tas viss veicināja starptautisko NVO ieplūšanu valstī. Starptautiskās NVO Ķīnā darbojas tādās sfērās, kā veselība, vides aizsardzība, katastrofas, nabadzība, sieviešu tiesības u.c. Tika novērtēts, ka starptautiskās NVO iegulda Ķīnā aptuveni vienu miljardu ASV dolāru gadā.²⁷¹ Ņemot vērā to, ka Ķīnā nav vienotas reģistrācijas sistēmas starptautiskajām NVO, nevar precīzi pateikt, cik starptautisko NVO šodien darbojas Ķīnā. Saskaņā ar „China Development Brief” datu bāzi Ķīnā darbojas vairāk nekā 490 starptautiskās NVO, iekļaujot arī tādas pazīstamas starptautiskās NVO, kā, piemēram, „World Wildlife Fund”, „Red Cross”, „Friends of the Earth”, „Greenpeace”, „Save the Children”, „Wildlife Conservations Society”, „Oxfam” un „Lions”.²⁷²

Ir jānorāda uz to, ka Ķīnā pastāv vairāki ierobežojumi starptautiskajām NVO. Lai organizācija varētu izveidot bankas kontu, kas ir nepieciešams naudas saņemšanai no vietām ārpus Ķīnas, starptautiskajām NVO ir jāsaņem oficiāla atzīšana no Ķīnas valdības. Tomēr pastāvošie sabiedrisko organizāciju noteikumi ierobežo starptautisko NVO reģistrēšanu un darbību, piemēram, viens no tādiem ierobežojumiem ir tā sauktā „duālā pārvaldes sistēma” (lai reģistrētu starptautisko NVO, ir jāsaņem finansējums no „uzņēmējdarbības uzraudzības vienības”, piemēram, no Valsts Padomes Departamenta vai vietējās valdības). Taču arī pēc oficiālās reģistrēšanas starptautiskajām NVO pastāv vairāki ierobežojumi, piemēram, valdība var

²⁶⁸ Turpat.

²⁶⁹ Deyong Yin. China's attitude toward foreign NGOs [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 6. Maijā]. Pieejams: http://www.law.wustl.edu/WUGSLR/Issues/Volume8_3/Yin.pdf

²⁷⁰ Turpat.

²⁷¹ Ma Qiusha. Impact of Globalization and International Non-governmental Organizations on the Development of Non-governmental Organizations in China [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 6. Maijā]. Pieejams: http://docs.china-europa-forum.net/doc_547.pdf

²⁷² Deyong Yin. China's attitude toward foreign NGOs [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 6. Maijā]. Pieejams: http://www.law.wustl.edu/WUGSLR/Issues/Volume8_3/Yin.pdf

iejaukties organizācijas darbībā (piemēram, direktoru iecelšanā vai organizācijas finanšu procedūrās).²⁷³

Kā zināms, dažreiz valdībai neizdodas pildīt savas funkcijas atsevišķās sfērās, piemēram, vides aizsardzībā, HIV izplatīšanas novēršanā, nabadzības apkarošanā u.c. Rezultātā valdības interesēs ir nodrošināt starptautiskajām NVO iespēju darboties attiecīgajās sfērās. Ir jānorāda, ka atsevišķās sfērās Ķīnas valdība ir atzinusi starptautisko NVO nozīmi, piemēram, Valsts plānā nabadzības apkarošanai (1994 – 2000) tika atzīmēta arī starptautisko NVO palīdzība šajā jautājumā.²⁷⁴ Tomēr pastāvošie noteikumi lielā mērā ierobežo starptautisko NVO darbību Ķīnā. Ņemot vērā sarežģīto reģistrēšanas procedūru, daudzas starptautiskās NVO darbojas bez oficiāli atzītas pārstāvniecības, piemēram, finansē projektus, kurus vēlāk realizē Ķīnas aģentūras, no ārzemēm.²⁷⁵ Viens no galvenajiem pastāvošo ierobežojumu iemesliem ir Ķīnas valdības nepietiekamā pieredze neatkarīgo NVO pārraudzīšanā, kas savukārt neļauj valdībai vājināt pastāvošo kontroli.²⁷⁶

Tajā pašā laikā Ķīnas valdība cenšas apspiest starptautiskās NVO ar politiski jūtīgu dienaskārtību. Ķīnas valdība piekrīt saņemt palīdzību no starptautiskajām NVO, kas darbojas tādās jomās, kā, piemēram, nabadzība, veselība vai vide, savukārt starptautiskās NVO, kas darbojas demokrātijas vai cilvēktiesību jomā, pakļaujas stingrākiem ierobežojumiem. Tika paziņots, ka valdība ieviesīs stingrākus pasākumus, lai nepieļautu sadarbību starp vietējām NVO un starptautiskajām cilvēktiesību NVO. Valsts drošības ministrija arī paziņoja, ka tādas organizācijas, kā „Ford Foundation” vēlas panākt „mierīgo evolūciju”, tāpēc ir stingri jākontrolē tādu organizāciju īstenotos projektus.²⁷⁷

²⁷³ Mu Huang. Hard to lend a helping hand: the obstacles in registration and operation of International Nongovernmental Organization in China [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 6. maijā]. Pieejams:

<https://docs.google.com/gview?url=http://docs.law.gwu.edu/stdg/gwilr/PDFs/44-1/44-1-Huang.pdf&embedded=true>

²⁷⁴ Han Junkui. International NGO in China. In: NGOs in China and Europe: Comparisons and Contrasts. Eds. Yuwen li, Ashgate Publishing, 2011, p. 35.

²⁷⁵ Frequently asked question on registering an international NGO in China [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 7. maijā]. Pieejams: <http://www.chinadevelopmentbrief.com/node/296>

²⁷⁶ Mu Huang. Hard to lend a helping hand: the obstacles in registration and operation of International Nongovernmental Organization in China [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 7. maijā]. Pieejams: <https://docs.google.com/gview?url=http://docs.law.gwu.edu/stdg/gwilr/PDFs/44-1/44-1-Huang.pdf&embedded=true>

²⁷⁷ Deyong Yin. China's attitude toward foreign NGOs [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 7. Maijā]. Pieejams: http://www.law.wustl.edu/WUGSLR/Issues/Volume8_3/Yin.pdf

Apkopojot iepriekšējo informāciju, ir jāsecina, ka Ķīnas iesaistīšanās starptautiskajās starpvaldību organizācijās sākās jau 1970. gados, tomēr šajā laika posmā Ķīnas dalība starptautiskajās organizācijās bija vairāk simboliska un atspoguļoja Ķīnas vēlmi iegūt starptautisko atzīšanu. Pēc Mao Dzeduna nāves Ķīna pievienojās arī citām svarīgākajām starptautiskajām organizācijām, piemēram, 1990. gados tā pievienojās Pasaules Bankai un Starptautiskajam Valūtas Fondam. Mūsdienās Ķīnas attīstība un labklājība lielā mērā ir atkarīga no Ķīnas dalības starptautiskajās organizācijās, tāpēc, lai iestātos PTO, Ķīna piekrita visiem iestāšanās nosacījumiem un pat akceptēja faktu, ka noteikta suverenitātes daļa tiks ierobežota. Tomēr šī piekāpšanās attiecas uz zemās politikas jautājumiem, savukārt augstas politikas jautājumos Ķīna pieturas pie suverenitātes principa. Ķīna pauž negatīvu attieksmi attiecībā uz iejaukšanos citu valstu lietās, kaut arī pēdējā laikā var novērot nelielas pārmaiņas Ķīnas uzvedībā, piemēram, ANO Drošības Padomē Ķīna akceptēja principu „pienākums aizsargāt”, kas atsevišķos apstākļos paredz suverenitātes principa pārkāpšanu.

Par lielāku Ķīnas iesaistīšanos politiskās globalizācijas procesā liecina arī tas, ka kopš 1990. gadiem Ķīna ir sākusi piedalīties arī ANO miera uzturēšanas misijās, nodrošinājot šīm misijām gan naudas līdzekļus, gan cilvēkresursus. Dalība ANO misijās palīdz Ķīnai saņemt pieredzi, uzlabot valsts tēlu starptautiskajā arēnā, kā arī veicināt mieru un drošību pasaules nestabilākajos reģionos. Šodien Ķīnas interesēs ir uzturēt stabilu un drošu starptautisko vidi, jo tas ir nepieciešamais nosacījums Ķīnas turpmākai attīstībai, ņemot vērā Ķīnas milzīgo atkarību no starptautiskās tirdzniecības, investīcijām un energoresursu piegādēm. Ķīna ir uzņēmusies arī noteiktus pienākumus starptautiskajā līmenī, piemēram, Ķīna ir pievienojusies vairākiem starptautiskajiem līgumiem, kuru mērķis ir novērst kodolieroču izplatību.

Šodien Ķīna vairs nav izolēta no starptautiskās kopienas, un pastāv sadarbība arī ar starptautiskajām nevalstiskajām organizācijām. Ķīnas valdība atzīst, ka tādas problēmas, kā, piemēram, vides degradācija vai HIV izplatīšanās, var būt risinātas tikai ar starptautisko NVO palīdzību,²⁷⁸ tieši tāpēc Ķīnas valdība atļāva starptautisko NVO darbību atsevišķās jomās. Tajā pašā laikā starptautiskās NVO saduras ar daudzām problēmām, jo saskaņā ar Ķīnas noteikumiem

²⁷⁸ Deyong Yin. China's attitude toward foreign NGOs [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 7. Maijā]. Pieejams: http://www.law.wustl.edu/WUGSLR/Issues/Volume8_3/Yin.pdf

starptautiskās NVO var darboties tikai caur oficiāli atzītiem Ķīniešu partneriem,²⁷⁹ kā arī pastāv daudz ierobežojumu starptautisko NVO reģistrēšanai un darbībai. Ķīnas valdība īpaši cenšas ierobežot starptautisko NVO darbību tādās jomās, kā cilvēktiesības un demokrātija.

Ķīnas veiksmīgā attīstība būtu neiespējama izolācijā no starptautiskās kopienas, tāpēc kopš ekonomiskajām reformām Ķīna sāka aktīvāk mijiedarboties ar starptautisko sabiedrību, jo tas ir efektīvākais veids, kā veicināt savas nacionālās intereses. Piemēram, dalība starptautiskajās organizācijās ir nodrošinājusi Ķīnai starptautisko atzīšanu, prestižu, resursus, kā arī iespēju ieņemt centrālo lomu globālo problēmu risināšanā. Mūsdienās var novērot arī Ķīnas iniciatīvu starptautisko organizāciju veidošanā. Šanhajas Sadarbības organizācija nav alternatīva globālajām starptautiskajām organizācijām, tomēr caur šo organizāciju Ķīna cenšas veicināt savas šaurās nacionālās intereses. Var atzīmēt arī to, ka suverenitāte joprojām ieņem svarīgāko vietu Ķīnas ārpolitikā, piemēram, galvenais nosacījums Ķīnas dalībai ANO miera uzturēšanas operācijās ir uzņemošās valsts piekrišana. Ķīnas valdība cenšas ierobežot starptautisko ietekmi arī tādās jomās, kā cilvēktiesības un demokrātija, par ko liecina starptautisko NVO darbības ierobežošana cilvēktiesību un demokrātijas jomā.

²⁷⁹ Frequently asked question on registering an international NGO in China [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 7. maijā].
Pieejams: <http://www.chinadevelopmentbrief.com/node/296>

Secinājumi

Apskatot Ķīnas globalizāciju ekonomiskajā jomā, pirmkārt, var secināt, ka Ķīnas iesaistīšanās globalizācijas procesā galvenokārt ir saistīta ar Ķīnas iekšējām vajadzībām. Kopš 1978. gada reformām Ķīna ir atvērusi savu iekšējo tirgu ārvalstu investīcijām, kas ir nodrošinājis jaunu tehnoloģiju ieplūšanu valstī un ražošanas attīstību. Kaut arī šodien Ķīna ir saglabājusi noteiktus ierobežojumus investīcijām un tirdzniecībai, nevar noliegt faktu, ka Ķīna ir cieši iesaistīta pasaules ekonomiskajā sistēmā, par ko liecina saņemto ārvalstu tiešo investīciju plūsmas, kā arī eksporta un importa apjomi. Ārvalstu tiešās investīcijas ir palīdzējušas attīstīt ražošanu, un kopš 1990. gadu beigām Ķīnas eksports regulāri pārsniedz importu. Šodien Ķīna ir pati spējīga veidot transnacionālās korporācijas, un 2010. gadā Ķīnas ārvalstu tiešās investīcijas sasniedza gandrīz 70 miljardus ASV dolāru.

Apskatot Ķīnas globalizāciju politiskajā jomā, ir acīmredzami, ka mūsdienās Ķīna ir viens no nozīmīgākajiem spēlētājiem starptautiskajā sistēmā, kas piedalās vairākās svarīgākajās starptautiskajās organizācijās un kas pievienojās daudziem svarīgākajiem starptautiskajiem līgumiem, atbalstot tādas iniciatīvas, kā kodolieroču izplatīšanas novēršana vai cīņa ar vides degradāciju. Tāpat Ķīna piedalās ANO miera uzturēšanas misijās, un 2010. gadā Ķīna ir palielinājusi arī savu iemaksu ANO regulārajā un miera uzturēšanas budžetā. Tomēr Ķīna ir ļoti jutīga attiecībā pret starptautisko ietekmi tādās jomās, kā demokrātija vai cilvēktiesības. Kaut Ķīna pievienojās daudziem starptautiskajiem līgumiem cilvēktiesību jomā, Ķīna turpina realizēt ierastu praksi šajā jomā. Ķīna ierobežo un cenšas stingri kontrolēt starptautisko NVO darbību, kas liecina par Ķīnas vēlmi nepieļaut starptautiskās kopienas ietekmi tās jutīgajās sfērās.

Līdz ar ekonomiskajām reformām Ķīna ir sākusi pakāpeniski atvērties arī sociālajā jomā, tomēr globalizācija šajā jomā notiek salīdzinoši lēnāk, nekā ekonomiskajā jomā. 1980. gados ķīniešu mijiedarbība ar ārvalstniekiem ir bijusi joprojām ļoti ierobežota, par ko liecina dati par starptautisko tūrisma un studentu apmaiņu, piemēram, Ķīnas valdība pieņēma lēmumu par ierobežojumu samazināšanu ārvalstu studentiem tikai 1990. gados. Ar indikatoru palīdzību tika noskaidrots, ka globalizācija ir ietekmējusi arī Ķīnas kultūru, un šodien Ķīnas sabiedrība akceptē vairākus ārvalstu kultūras produktus, piemēram, ārvalstu grāmatas, filmas, ātrās uzkodas u.c. Ir

jāsecina, ka ārvalstu kompānijām ir izdevies ietekmēt ķīniešu gaumi, kas ir ļāvis tām paplašināt savu biznesu Ķīnā. Ķīnas valdība cenšas ierobežot Ķīnas globalizāciju šajā jomā, kas īpaši attiecas uz kultūras produktu izplatīšanu Ķīnas tirgū, piemēram, ierobežojot pieeju ārvalstu kanāliem vai ārvalstu raidījumu apjomu vietējā televīzijā. Tomēr ekonomika nevar būt pilnīgi atdalīta no sociālās jomas, un, iesaistoties ekonomiskās globalizācijas procesā, ir tikuši samazināti ierobežojumi arī tām ārvalstu kompānijām, kas izplata kultūras produkciju. Rezultātā atsevišķām kompānijām piemēram, McDonald's, jau ir izdevies iekarot nozīmīgu Ķīnas tirgus daļu.

Aplūkojot Ķīnas globalizāciju ekonomiskajā, politiskajā un sociālajā jomā, ir jāsecina, ka visas trīs jomas ir cieši saistītas, piemēram, lai turpinātu ekonomikas modernizāciju un attīstību, Ķīnai bija jāintegrējas starptautiskajās organizācijās, kas nodrošināja Ķīnai pieeju resursiem, kā arī uzlaboja Ķīnas tēlu starptautiskajā arēnā. Līdztekus var secināt, ka ekonomiskajā jomā Ķīna ir vairāk globalizēta, nekā politiskajā vai sociālajā. Mūsdienās var novērot Ķīnas milzīgo atkarību no ārvalstu investoriem un starptautiskajiem tirgiem. Lai iestātos PTO, Ķīna piekrita noteiktā mērā ierobežot savu suverenitāti, piemēram, atteicās no iespējas neatkarīgi palielināt vai pazemināt tirdzniecības tarifus vai ieviest kādus citus ierobežojumus starptautiskajai tirdzniecībai. Protams, šis lēmums bija politisks, tomēr galvenā motivācija bija nodrošināt sev brīvāku pieeju ārvalstu tirgiem. Augstas politikas jautājumos Ķīna cenšas ierobežot starptautiskās sabiedrības ietekmi, īpaši tādos jautājumos, kā demokrātija un cilvēktiesības. Atpaliek arī Ķīnas globalizācija sociālajā jomā, kas, pirmkārt, ir saistīts ar to, ka ķīniešu mijiedarbība ar ārējo pasauli ir sākusies daudz vēlāk, nekā tika uzsāktas ekonomiskās reformas. Globalizāciju sociālajā jomā nozīmīgi ierobežo arī pastāvošie šķēršļi ārvalstu kultūras produkcijas izplatībai Ķīnas tirgū.

Izpētot Ķīnas globalizāciju ekonomiskajā, sociālajā un politiskajā jomā, var secināt, ka visas trīs jomas ir savstarpēji saistītas, un ekonomiskā globalizācija nevar notikt bez sociālās un politiskās globalizācijas. Ir zināms, ka ekonomiskās globalizācijas veicināšanā liela loma pieder uzņēmējiem, kas mēģina atrast izdevīgākus nosacījumus biznesa attīstīšanai, tomēr ekonomisko globalizāciju nav iespējams paplašināt, neiesaistoties politiskās globalizācijas procesā, jo uzņēmēju darbību ierobežo pastāvošās nacionālās barjeras, kas var būt efektīvi samazinātas tikai ar starptautisko organizāciju starpniecību. Tāpēc iesaistīšanās politiskās globalizācijas procesā ir obligāts priekšnosacījums ekonomiskās globalizācijas veicināšanā, jo tas var samazināt

pastāvošās barjeras, paplašināt diplomātiskās attiecības un uzlabot valsts tēlu starptautiskajā līmenī.

Ekonomiskā globalizācija nav varējusi notikt arī bez sociālās globalizācijas. Pirmkārt, biznesa saišu dibināšanai bija jāsamazina barjeras cilvēku starptautiskajai mobilitātei, kas savukārt veicināja ķīniešu mijiedarbību ar ārvalstniekiem. Protams, Ķīna varētu efektīvi ierobežot starptautisko studentu apmaiņu, tomēr šodien Ķīna to izmanto kā instrumentu savas kultūras izplatīšanai un sakaru dibināšanai, savukārt, sūtot savus studentus ārvalstīs, Ķīna cenšas sagatavot augsti kvalificētus speciālistus, kas ir nepieciešami turpmākai Ķīnas attīstībai. Globalizācija ekonomiskajā jomā nenovēršami ietekmē arī kultūru, jo ārvalstu preces, tajā skaitā arī kultūras preces, var brīvāk šķērsot nacionālās robežas.

Ir skaidrs, ka valsts joprojām ir viens no svarīgākajiem spēlētājiem globalizācijas procesos, jo tieši valsts pieņem lēmumu, vai iesaistīties globalizācijas procesos, vai nē. Tieši Ķīnas valdība ir pieņēmusi lēmumu par ierobežojumu samazināšanu ārvalstu tiešajām investīcijām un starptautiskajai tirdzniecībai, iesaistīties starptautiskajās institūcijās vai pievienoties starptautiskajiem līgumiem. Tomēr var atzīmēt arī to, ka, iesaistoties ekonomiskās globalizācijas procesā, ir grūti kontrolēt kultūras globalizāciju. Apskatot Ķīnas globalizāciju sociālajā jomā, var redzēt, ka Ķīnas valdība vēlas ierobežot tieši kultūras globalizāciju nevis ķīniešu mijiedarbību ar ārvalstniekiem. Tomēr kontrolēt kultūras globalizāciju ir kļuvis grūtāk, jo mūsdienās Ķīna ir ļoti atvērta ekonomiskā ziņā un nav iespējams pilnībā izslēgt noteiktas preču kategorijas no starptautiskās tirdzniecības. Ar pastāvošo barjeru palīdzību Ķīnas valdība ir spējīga samazināt ārvalstu kanālu, raidījumu un kultūras preču izplatību Ķīnas tirgū, tomēr pēc iestāšanās PTO Ķīnas valdībai ne vienmēr izdodas to efektīvi ierobežot, piemēram, pēc iestāšanās PTO ārvalstu kultūras preču imports sāka palielināties daudz straujākiem tempiem, nekā iepriekšējos gados, bet saskaņā ar 2009. gada PTO lēmumu Ķīnai ir jāatceļ ierobežojumi kultūras preču importam.

Tādejādi ir skaidrs, ka ekonomiskā, sociālā un politiskā globalizācija ir cieši saistītas un globalizācija ekonomiskajā jomā nevar notikt, neskarot politisko vai sociālo jomu, kaut globalizācijas temps dažādās jomās var būt atšķirīgs. Valsts joprojām ir svarīgākais aktieris globalizācijas procesu veicināšanā, tomēr, iesaistoties ekonomiskās globalizācijas procesā, kļūst arvien grūtāk kontrolēt kultūras globalizāciju. Ir skaidri redzams, ka iesaistīšanās globalizācijas procesos ir izmainījusi Ķīnas uzvedību starptautiskajā sistēmā, jo, lai kļūtu par pilnvērtīgu

starptautiskās kopienas locekli, Ķīnai bija jāakceptē starptautiskās kopienas normas. Tomēr, akceptējot starptautiskās normas un integrējoties starptautiskajās institūcijās, valsts nezaudē savas nacionālās intereses. Pastāv iespēja, ka Ķīnas valdība turpinās dziļāk integrēties pasaules ekonomiskajā sistēmā un aktīvi piedalīties pasaules politiskajos procesos, kas veicinās Ķīnas ekonomisko attīstību un palielinās valsts ietekmi starptautiskajā sistēmā, taču Ķīna arī turpmāk centīsies novērst starptautiskās kopienas ietekmi tai jūtīgās sfērās.

Izmantotās literatūras saraksts

Grāmatas un raksti:

1. Ball, Stephen; Horner, Susan and Nield, Kevin. *Contemporary Hospitality and Tourism management issues in China and India*. Elsevier Ltd, 2007.
2. Brady, Anne-Marie. *Making the Foreign Serve China: Managing Foreigners in the People's Republic*. Rowman & Littlefield Publishers, 2003.
3. Bozyk, Pawel. *Globalization and the Transformation of Foreign Economic Policy*. Ashgate Publishing, 2006.
4. Deng, Xiaogang and Zhang, Lening. China's Cultural Exports and its Growing Cultural Power in the World. In: *Soft power: China's emerging strategy in international politics*. Eds. Mingjiang Li. Lexington Books, 2009.
5. Dreher, Alex; Gaston, Noel and Martens, Pim. *Measuring Globalization: gauging its consequences*. New York, Springer, 2008.
6. Dreyer, June Teufel. *China's Political System: Modernization and Tradition*, 6th edition. Longman, 2007.
7. Ebrey, Patricia Buckley. *The Cambridge Illustrated History of China*, 2nd edition. Cambridge University Press, 2010.
8. Gang, Chen. *Politics of China's Environmental Protection: Problems and Progress*. World Scientific Publishing Co, 2009.
9. Giddens, Anthony. *Sociology*, 5th edition. Polity Press, 2006.
10. Hachigian, Nina; Chen, Winny and Beddor, Christopher. China's New Engagement in the International System: In the ring, but punching below its weight. Center for American Progress, 2009.
11. Held, David and McGrew, Anthony (eds). *The Global Transformation Reader: An Introduction to the Globalization Debate*, 2nd edition. Blackwell Publishing, 2003.
12. Junkui, Han. International NGO in China. In: *NGOs in China and Europe: Comparisons and Contrasts*. Eds. Yuwen li, Ashgate Publishing, 2011.
13. Kent, Ann. China's human rights in „the Asian century”. In: *Human Rights in Asia*. Eds. W. D. Davis, Thomas and Calligan, Brian. Edward Elgar Publishing, 2011.
14. Kent, Ann. *Beyond Compliance: China, International Organizations, and Global Security*. NUS Press, 2009.
15. Davis, Thomas W. D. and Calligan, Brian. Edward Elgar Publishing, 2011.
16. Ianchovichina, Elena and Martin, Will. Trade Liberalization in China's Accession to the World Trade Organization. World Bank, 2001.
17. Kaarbo, Juliet and Lee Ray, James. *Global Politics*, 10th edition. Wadsworth Cengage Learning, 2010.
18. Keyuan, Zou. Towards the Rule of Law. In: *China: Two Decades of Reform and Change*. Eds. Wang Gungwu and John Wong. Singapore University Press.
19. Kegley, Charles I. *World Politics: Trends and Transformation*. Wadsworth Cengage Learning, 2009.
20. Keping, YU. *Globalization and Changes in China's Governance*. Koninklijke Brill NV, 2008.
21. Lencher, Frank I. and Boli, John (eds). *The Globalization Reader*. Blackwell Publishers, 2008.

22. McGrew, Anthony. Globalization and Global Politics. In: *The Globalization of World Politics: An Introduction to International Relations*, 4th edition. Eds. Baylis, John and Smith, Steve. Oxford University Press, 2008.
23. Modelski, George. Introduction: A new approach to globalization. In: *Globalization as evolutionary process: Modeling global change*. Eds. Modelski, George; Devezas, Tessaleno and Thompson, William R. Routledge, 2008.
24. Mok, Joshua Ka-ho and Currie, Janice. Reflections on the Impact of Globalization on Educational Restructuring in Hong Kong. In: *Globalization and Education: the quest for quality education in Hong Kong*. Eds. Mok, Joshua Ka-ho and Kin-keung Chan, David. Hong Kong University Press, 2002.
25. Molchanov, Mikhail A. Regionalism in Eurasia. In: *Globalization and Security: Social and cultural aspects*. Eds. G. Honor Fagan and Ronaldo Munck. Greenwood Publishing Group, 2009.
26. Mpofu, Thomas P. Z. *An assessment of the impact of tourism globalization in Africa*. IBAS. 2009, vol. 1, no. 2.
27. Olson, Stephen and Prestowitz, Clyde. *The Evolving Role of China in International Institutions*. The Economic Strategy Institute, 2011.
28. Osterhammel, Jurgen and Petersson, Niels P. *Globalization: a short history*. Princeton University Press, 2005.
29. OECD. *Measuring Globalization: OECD Handbook on Economic Globalization Indicators*. Organization for Economic Co-operation and Development. OECD Publishing, 2005.
30. OECD. *Main Determinants and Impacts of Foreign Direct Investment on China's Economy*. OECD, Directorate for Financial, Fiscal and Enterprise Affairs. Working Papers on International Investment, 2000.
31. Palmer, Warren Bruce. The modern Chinese economy. In: *China: Asia in focus*. Ed. LaFleur, Robert Andre. ABC-CLIO, 2010.
32. Ritzer, George. *Globalization: A Basic Text*. Blackwell Publishing, 2010.
33. Rumbaugh, Thomas and Blancher, Nicolas. *China: International Trade and WTO Accession*. International Monetary Fund. IMF Working Paper, 2004.
34. Rudzīte, Kristīne. *Globālās Dienaskārtības Jautājumi*. Grām: *Globālā dienaskārtība*. Stratēģiskās analīzes komisija. Rīga: Zinātne, 2006.
35. Simoons, Frederick J. *Food in China: A Cultural and Historical Inquiry*. CRC Press, 1991.
36. Salidjanova, Nargiza. *Going Out: An Overview of China's Outward Foreign Direct Investment*. U.S.-China Economic & Security Review Commission. USCC Staff Research Report, 2011.
37. Sitaraman, Srin. *State Participation in International Treaty Regime*. Ashgate Publishing, 2009.
38. Sidhu, Ravinder Kaur. *Universities and Globalization: to market, to market*. Taylor&Francis e-Library, 2008.
39. Stīgers, Manfrēds. *Globalizācija: ļoti saistošs ievads*. Literatūras un filozofijas portāls ¼ Satori, 2008.
40. Sun, Peng and Heshmati, Almas. *International Trade and its Effects on Economic Growth in China*. IZA Discussion Paper No. 5151, 2010.

41. Townsend, James R. Reflections on the Opening of China. In: *Perspectives on Modern China: Four Anniversaries*. Eds. Kenneth Lieberthal, Joyce Kallgren, Roderick MacFarquhar and Frederic Wakeman. New York: M.E. Sharpe, 1991.
42. United Nations Conference on Trade and Development. *Measuring Restrictions on FDI in Services in Developing Countries and Transition Economies*. United Nations Publication, 2006.
43. Wang, Yan-Zhong. A New World Factory and China's Labor Force. In: *China and the Challenge of Economic Globalization: The Impact of WTO Membership*. Eds. Hung-Gay Fung, Changhong Pei and Kevin. H. Zhang. M.E. Sharpe Inc, 2006.
44. Wang, Jing. *Brand new China: advertising, media, and commercial culture*. Harvard University Press, 2008.
45. Wen, Julie Jie and Tisdell, Clement A. *Tourism and China's Development: Policies, Regional Economic Growth, Ecotourism*. World Scientific Publishing, 2001.
46. Wei, Yingqi and Liu, Xiaming. *Foreign Direct Investment in China: Determinants and Impact*. Edward Elgar Publishing, 2001.
47. Whalley, John. *China's integration into the world economy*. World Scientific Publishing, 2011.
48. World Bank. *China Engaged: Integration with the Global Economy*. Washington D.C., 1997.
49. Xiaohe, Cheng. Education: The Intellectual Base of China's Soft Power Cultivation. In: *Soft Power: China's emerging strategy in international politics*. Eds. Mingjiang Li. Lexington Books, 2009.
50. Xu, Lilai. Going Global: China's outward foreign direct investment. In: *China's Economy in the Post-WTO Environment: Stock Markets, FDI and Challenges of Sustainability*. Ed. Lilai Xu. Edward Elgar Publishing, 2011.
51. Yongding, Yu. China's evolving global view. In: *Reforming from the Top: A Leaders' 20 Summit*. Eds. John English, Ramesh Thakur and Andrew. F. Cooper. United Nations University, 2005.
52. Zheng, Yongnian. *Globalization and State Transformation in China*. Cambridge University Press, 2004.
53. Zheng, Yongnian. *China and International Relations: The Chinese View and the Contribution of Wang Gungwu*. Routledge, 2010.
54. Zimmerman, James M. *China Law Deskbook: A Legal Guide for Foreign-Invested Enterprises*, Volume 1. ABA Section of International Law, 2010.
55. Островский, Л.Е. и Цзин, Цзян. *Китай после вступления в ВТО: адаптация Китайской экономики к условиям мирового хозяйства*. Москва: Юнити, 2007.

Interneta avoti:

1. Castles, Stephen. Globalization and Migration: some pressing contradictions [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 7. aprīlī]. Pieejams: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/1468-2451.00122/abstract>
2. Chen, Chunlai. The Development of China's FDI Laws and Policies after WTO Accession [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 14. aprīlī]. Pieejams: <http://epress.anu.edu.au/wp-content/uploads/2011/08/ch063.pdf>
3. Conway-Smith, Erin. China is surprise good guy at Durban climate conference [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 8. Maijā]. Pieejams:

- <http://www.globalpost.com/dispatch/news/regions/africa/south-africa/111205/china-surprise-good-guy-at-durban-climate-conferenc>
4. Dingding, Chen. China's participation in the international human rights regime: A State Identity Perspective [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 8. maijā]. Pieejams: <http://cjip.oxfordjournals.org/content/2/3/399.full>
 5. Ergil, Dogu. Social and Cultural impacts of globalization [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 6. aprīlī]. Pieejams: <http://www.todayszaman.com/columnist-204938-social-and-cultural-impacts-of-globalization.html>
 6. Fung, K. C.; Lizaka, Hitomi and Tong, Sarah. Foreign Direct Investment in China: Policy, Trend and Impact [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 13. aprīlī]. Pieejams: http://www.hiebs.hku.hk/working_paper_updates/pdf/wp1049.pdf
 7. Hafner-Burton, Emilie M.; Mansfield, Edward D. and Pevehouse, Jon C. Democratization and Human Rights Regime [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 9. Maijā]. Pieejams: http://irps.ucsd.edu/ehafner/pdfs/dem_hr.pdf
 8. Huang, Mu. Hard to lend a helping hand: the obstacles in registration and operation of International Nongovernmental Organization in China [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 6. maijā]. Pieejams: <https://docs.google.com/gview?url=http://docs.law.gwu.edu/stdg/gwilr/PDFs/44-1/44-1-Huang.pdf&embedded=true>
 9. Inchley, Valerie M. Globalization, migration nad mission in the Nepali context [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 7. aprīlī]. Pieejams: <http://ojs.globalmissiology.org/index.php/english/article/viewFile/306/857>
 10. Kearney, A. T. Measuring Globalization: Economic Reversals, Forward Momentum [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 3. aprīlī]. Pieejams: <http://www.comp.dit.ie/rfitzpatrick/Business%20Perspectives%20slides/Papers/Measuring%20Globalisation%20-%20Economic%20Reversals,%20Forward%20Momentum%20-%20A.T.%20Kearney.pdf>
 11. Lardy, Nicholas R. Trade Liberalization and Its Role in Chinese Economic Growth [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 19. aprīlī]. Pieejams: <http://www.imf.org/external/np/apd/seminars/2003/newdelhi/lardy.pdf>
 12. Lim, C. and. Pan, Grace W. An Econometric Analysis of Inbound Tourism for China [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 27. aprīlī]. Pieejams: http://www.mssanz.org.au/MODSIM03/Volume_03/B05/07_Lim_China.pdf
 13. Mariani , Bernardo. Starting to build? China's role in UN Peacekeeping Operations [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 5. maijā]. Pieejams: <http://www.saferworld.org.uk/downloads/Starting%20to%20Build%20Briefing.pdf>
 14. Mellor, William. McDonald's no match for KFC in China as colonel rules fast food [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 30. aprīlī]. Pieejams: <http://www.bloomberg.com/news/2011-01-26/mcdonald-s-no-match-for-kfc-in-china-where-colonel-sanders-rules-fast-food.html>
 15. Minghua, Xu. Globalization, Foreign media and Local response in China [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 28. aprīlī]. Pieejams: <http://mediaasiaconference.humanities.curtin.edu.au/pdf/Xu%20Minghua.pdf>
 16. Muncaster, Phil. China clamps down on foreign telly on its channels [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 29. aprīlī]. Pieejams: http://www.theregister.co.uk/2012/02/14/china_bans_foreign_tv/

17. Qiusha, Ma. Impact of Globalization and International Non-governmental Organizations on the Development of Non-governmental Organizations in China [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 6. Maijā]. Pieejams: http://docs.china-europa-forum.net/doc_547.pdf
18. Taylor, Robert. Globalization Strategies of Chinese Companies: Current Developments and Future Prospects [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 6. aprīlī]. Pieejams: <http://web.cenet.org.cn/upfile/67878.pdf>
19. Yao, Linqing. The Chinese overseas students: An overview of the flows change [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 26. Aprīlī]. Pieejams: http://www.apa.org.au/upload/2004-6C_Yao.pdf
20. Yin, Deyong. China's attitude toward foreign NGOs [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 6. Maijā]. Pieejams: http://www.law.wustl.edu/WUGSLR/Issues/Volume8_3/Yin.pdf
21. The Chinese Economy [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 4. martā]. Pieejams: http://www.economywatch.com/world_economy/china/?page=full
22. Restrictions on Foreign Investment [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 11. aprīlī]. Pieejams: <https://www.uschina.org/info/members-survey/foreign-investment-restrictions.html>
23. The Influence of Cultural Globalization [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 6. martā]. Pieejams: <http://www.docin.com/p-33835765.html>
24. China supports in UN peacekeeping operations [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 11. aprīlī]. Pieejams: http://www.chinadaily.com.cn/china/2011-03/31/content_12257975.htm
25. Glossary of Foreign Direct Investment Terms and Definitions [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 5. Aprīlī]. Pieejams: <http://www.oecd.org/dataoecd/56/1/2487495.pdf>
26. 2011 KOF Index of Globalization [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 6. aprīlī]. Pieejams: http://globalization.kof.ethz.ch/static/pdf/method_2011.pdf
27. Population, Migration and Globalization [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 7. aprīlī]. Pieejams: <http://www.worldwatch.org/node/559>
28. Concepts of Culture [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 9. aprīlī]. Pieejams: <http://www.insticeagestudies.com/library/concepts-of-culture.shtml>
29. General Introduction to Chinese Food and Drink [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 10. aprīlī]. Pieejams: <http://www.chinatraveldepot.com/C4-Chinese-Food>
30. Popular Culture [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 10. aprīlī]. Pieejams: <http://www.faqs.org/nutrition/Ome-Pop/Popular-Culture-Food-and.html>
31. Profile: Ikea [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 10. maijā]. Pieejams: http://fp05-527.web.dircon.net/ikea_company_profile.html
32. Political Globalization [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 3. aprīlī]. Pieejams: <http://politicalglobalization.com/>
33. Global Peace and Security Policy [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 2. aprīlī]. Pieejams: http://www.fes.de/gpol/en/security_policy.htm
34. Peace operations in Global Politics [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 3. aprīlī]. Pieejams: http://www.polity.co.uk/up2/pdf/SAMPLE_CHAPTER.pdf
35. Deng Xiaoping's economic reforms [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 13. aprīlī]. Pieejams: <http://factsanddetails.com/china.php?itemid=79>
36. FDI inflows into China 1984 – 2009 [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 15. aprīlī]. Pieejams: <http://www.chinability.com/FDI.htm>
37. Statistics of China's Absorption of FDI from January to December 2010 [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 15. aprīlī]. Pieejams: http://english.mofcom.gov.cn/aarticle/statistic/foreigninvestment/201101/2011010738164_1.html

38. Statistics of January-December 2011 on National Absorption of FDI [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 15. aprīlī]. Pieejams: http://english.mofcom.gov.cn/aarticle/statistic/foreigninvestment/201202/2012020794841_1.html
39. China remains the largest FDI attractor among developing countries [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 15. aprīlī]. Pieejams: <http://english.people.com.cn/90001/90776/90884/6523594.html>
40. Foreign Direct Investment [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 15. aprīlī]. Pieejams: <http://www.economist.com/node/17967018>
41. Foreign Direct Investment in China and India: Development Experiences and Determinants in a Comparative Perspective [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 15. aprīlī]. Pieejams: <http://www2.lse.ac.uk/economicHistory/Research/CCPN/publications/Dissertations/DissertationsCCP/35747.pdf>
42. On China's rapid growth in outward FDI [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 16. aprīlī]. Pieejams: http://www.chinadaily.com.cn/business/2009-08/03/content_8507784.htm
43. Going Global: Prospects and challenges for Chinese companies on the world stage [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 17. aprīlī]. Pieejams: http://www-31.ibm.com/cn/services/bcs/iibv/pdf/company_world_0529_en.pdf
44. 2010 Statistical Bulletin of China's Outward Foreign Direct Investment [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 16. aprīlī]. Pieejams: <http://hzs.mofcom.gov.cn/accessory/201109/1316069658609.pdf>
45. Beckoning Call: Updates to China's Foreign Direct Investment Catalogue [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 16. aprīlī]. Pieejams: http://www.businessforum-china.com/management_article_detail.html?articleid=376
46. The Complete 2011 Foreign Direct Investment Catalogue [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 18. aprīlī]. Pieejams: http://www.businessforum-china.com/management_article_detail.html?articleid=377&nowpage=3
47. China Releases Revised Catalogue for Guiding Foreign Investment: Emphasis on the Strategic Emerging Industries [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 18. aprīlī]. Pieejams: <http://www.cov.com/files/Publication/d07f9eef-734d-464f-8fb1-f2fcddd9309a/Presentation/PublicationAttachment/9a5787e5-df82-4f8f-bc2d-f7afd27ba300/China%20Releases%20Revised%20Catalogue%20for%20Guiding%20Foreign%20Investment%20-%20Emphasis%20on%20the%20.pdf>
48. WTO Tariff Reduction Pledge Fulfilled this Year [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 20. aprīlī]. Pieejams: <http://www.hktdc.com/info/mi/a/bacn/en/1X06KVJW/1/Business-Alert-China/WTO-Tariff-Reduction-Pledge-Fulfilled-This-Year.htm>
49. China [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 23. aprīlī]. Pieejams: http://www.ustr.gov/webfm_send/2694
50. Tariff rate quota [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 23. aprīlī]. Pieejams: http://www.webref.org/agriculture/t/tariff_rate_quota.htm
51. The 2010 National Trade Estimate Report: Key elements [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 23. aprīlī]. Pieejams: <http://www.ustr.gov/about-us/press-office/fact-sheets/2010/march/-2010-national-trade-estimate-report-key-elements>
52. WTO Panel finds against China's export restraints on raw materials [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 24. aprīlī]. Pieejams: <http://www.ustr.gov/about-us/press-office/press-releases/2011/july/wto-panel-finds-against-chinas-export-restraints-raw>

53. World Trade Transformed with the Rise of China [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 21. aprīlī]. Pieejams: <http://www.rieti.go.jp/en/china/11113001.html>
54. GDP (current US\$) – China [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 22. aprīlī]. Pieejams: <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD>
55. US-China Trade Statistics and China's World Trade Statistics [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 22. aprīlī]. Pieejams: <https://www.uschina.org/statistics/tradetable.html>
56. Statistical Communiqué of the People's Republic of China on the 2011 National Economic and Social Development [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 22. aprīlī]. Pieejams: http://www.npfpc.gov.cn/data/201202/t20120223_382267.html
57. Restriction on foreign investment [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 8. maijā]. Pieejams: <https://www.uschina.org/info/members-survey/pdfs/foreign-investment-restrictions.pdf>
58. The International Migrant Stock: A Global View [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 25. aprīlī]. Pieejams: http://www.iom.int/jahia/webdav/site/myjahiasite/shared/shared/mainsite/microsites/IDM/workshops/Data_Collection_08090903/conf_osaki.pdf
59. China – international migrant stock [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 25. aprīlī]. Pieejams: <http://www.indexmundi.com/facts/china/international-migrant-stock>
60. China increases its effort to attract international students [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 25. aprīlī]. Pieejams: <http://www.bmimedia.net/bmi/news.php?cod=16>
61. China looks to attract more foreign students [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 26. Aprīlī]. Pieejams: http://www.chinadaily.com.cn/china/2010-09/28/content_11355912.htm
62. Number of foreign students in China rise in 2010 [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 26. Aprīlī]. Pieejams: http://news.xinhuanet.com/english2010/culture/2011-03/04/c_13760778.htm
63. Top ten Chinese universities favored by foreign students [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 26. Aprīlī]. Pieejams: http://www.china.org.cn/top10/2012-01/17/content_24420997.htm
64. The Overall Situation of Studying Abroad [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 27. aprīlī]. Pieejams: <http://www.moe.edu.cn/publicfiles/business/htmlfiles/moe/s3917/201007/91574.html>
65. Number of overseas Chinese students doubles from 2008 [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 27. aprīlī]. Pieejams: <http://www.wantchinatimes.com/news-subclass-cnt.aspx?id=20111216000068&cid=1104>
66. Number of returning Chinese students up 38% [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 27. aprīlī]. Pieejams: <http://english.peopledaily.com.cn/90001/90776/90882/7307378.html>
67. China now world's third-largest tourism destination [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 28. aprīlī]. Pieejams: http://www.chinadaily.com.cn/business/2011-04/11/content_12304189.htm
68. Chinese tourist arrivals around the world [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 28. aprīlī]. Pieejams: <http://blog.euromonitor.com/2012/03/chinese-tourist-arrivals-around-the-world.html>
69. China television industry market report [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 28. aprīlī]. Pieejams: <http://www.ice.gov.it/paes/asia/cina/upload/174/CHINA%20TELEVISION%20INDUSTRIY%20MARKET%20REPORT%202011.pdf>
70. Chinese television and radio [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 29. aprīlī]. Pieejams: <http://factsanddetails.com/china.php?itemid=236&catid=7&subcatid=43>
71. Concealing satellite dishes in China [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 29. aprīlī]. Pieejams: <http://observers.france24.com/content/20090819-chinese-hide-satellite-dishes-banned-foreign-channels>

72. China issues new rules to limit foreign television shows [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 29. aprīlī]. Pieejams: <http://www.guardian.co.uk/world/2012/feb/14/china-rules-limit-foreign-television-shows>
73. Here comes a whopper [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 30. aprīlī]. Pieejams: http://www.economist.com/node/12488790?story_id=12488790&source=login_payBarrie
74. Junk Food? [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 30. aprīlī]. Pieejams: http://www.economist.com/node/1483166?story_id=E1_TQRPTGG
75. Burger King opens new store in South China [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 30. aprīlī]. Pieejams: <http://www.shenzhen-standard.com/2010/07/27/burger-king-opens-new-store-in-south-china/>
76. Restaurants in China [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 30. aprīlī]. Pieejams: <http://factsanddetails.com/china.php?itemid=1032&catid=11&subcatid=73>
77. McDonald's, globalization and culture [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 30. aprīlī]. Pieejams: <http://rw303.wetpaint.com/page/McDonald%27s,+globalization+and+culture>
78. Fast-Food chains market products to kids: study [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 30. aprīlī]. Pieejams: http://www.chinadaily.com.cn/cndy/2010-11/10/content_11525661.htm
79. The China's Total Import and Export Volumes of Cultural Products Exceeded USD 10 Billion [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 1. maijā]. Pieejams: <http://www.cbi.gov.cn/wisework/content/11049.html>
80. Nation's Statistics of Books, Periodicals and Newspapers Import and Export in 2006 [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 1. maijā]. Pieejams: <http://www.cbi.gov.cn/wisework/content/18294.html>
81. China import restrictions remain despite WTO ruling [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 1. maijā]. Pieejams: <http://www.isuppli.com/Media-Research/MarketWatch/Pages/China-Import-Restrictions-Remain-Despite-WTO-Ruling.aspx>
82. WTO backs ruling to loosen China media imports [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 1. maijā]. Pieejams: http://articles.marketwatch.com/2009-12-21/markets/30777438_1_trade-representative-ron-kirk-wto-china
83. Hollywood's cultural revolution [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 1. maijā]. Pieejams: <http://www.cnbc.com/magazine/story/hollywoods-cultural-revolution/1493/1/>
84. Boost for Hollywood studios as China agrees to ease quota on US films [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 1. maijā]. Pieejams: <http://www.guardian.co.uk/world/2012/feb/20/china-eases-import-quota-hollywood-films>
85. China's role in International organizations [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 2. maijā]. Pieejams: <http://countrystudies.us/china/134.htm>
86. China at the UN [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 2. maijā]. Pieejams: <http://www.indianexpress.com/news/china-at-the-un/865335/>
87. China's growing prominence in the multilateral human rights system [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 8. maijā]. Pieejams: http://hrichina.org/sites/default/files/oldsite/PDFs/CRF.1.2007/CRF-2007-1_Multilateral.pdf
88. Simmons Beth and Eric Posner discuss human rights treaties at Rubin Symposium [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 8. maijā]. Pieejams: http://www.law.nyu.edu/news/SIMMONS_POSNER_RUBIN
89. China Human Rights [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 8. maijā]. Pieejams: <http://www.amnestyusa.org/our-work/countries/asia-and-the-pacific/china>

90. China's Participation in UN Peacekeeping Operations (1990-2008) [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 4. maijā]. Pieejams: <http://www.china-un.org/eng/zt/wh/t534321.htm>
91. Troop and police contributors archive (1990 – 2011) [tiešsaistē] [aplūkots: 2012. 4. maijā]. Pieejams: http://www.un.org/en/peacekeeping/resources/statistics/contributors_archive.shtml
92. Paragraphs 138-139 of the World Summit Outcome Document [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 6. maijā]. Pieejams: http://www.responsibilitytoprotect.org/index.php?option=com_content&view=article&id=398
93. Frequently asked question on registering an international NGO in China [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 7. maijā]. Pieejams: <http://www.chinadevelopmentbrief.com/node/296>
94. International tourism, number of arrivals [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 27. aprīlī]. Pieejams: <http://data.worldbank.org/indicator/ST.INT.ARVL>
95. International tourism, number of departures [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 28. aprīlī]. Pieejams: <http://data.worldbank.org/indicator/ST.INT.DPRT>
96. Assessment of Member States' advances to the Working Capital Fund for the biennium 2010-2011 and contributions to the United Nations regular budget for 2010 [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 18. maijā]. Pieejams: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=ST/ADM/SER.B/789
97. Finding agreement on Member States' assessments complicates budget approval [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 19. maijā]. Pieejams: <http://www.centerforunreform.org/node/410>
98. Statistical Communiqué of the People's Republic of China on the 2002 National Economic and Social Development [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 19. aprīlī]. Pieejams: <http://chineseculture.about.com/library/china/china2002/nchina2002.htm>
99. Statistical Communiqué of the People's Republic of China on the 2003 National Economic and Social Development [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 19. aprīlī]. Pieejams: <http://www.stats.gov.cn/was40/reldetail.jsp?docid=402459945>
100. Statistical Communiqué of the People's Republic of China on the 2004 National Economic and Social Development [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 19. aprīlī]. Pieejams: <http://ph2.mofcom.gov.cn/aarticle/aboutchina/economy/200706/20070604790565.html>
101. Statistical Communiqué of the People's Republic of China on the 2005 National Economic and Social Development [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 19. aprīlī]. Pieejams: http://www.stats.gov.cn/english/newsandcomingevents/t20060302_402308116.htm
102. Statistical Communiqué of the People's Republic of China on the 2006 National Economic and Social Development [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 19. Aprīlī]. Pieejams: http://www.bjreview.com.cn/document/txt/2007-07/20/content_69981.htm
103. Statistical Communiqué of the People's Republic of China on the 2007 National Economic and Social Development [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 19. aprīlī]. Pieejams: http://www.stats.gov.cn/english/newsandcomingevents/t20080228_402465066.htm
104. Statistical Communiqué of the People's Republic of China on the 2008 National Economic and Social Development [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 19. Aprīlī]. Pieejams: http://www.stats.gov.cn/english/newsandcomingevents/t20090226_402540784.htm
105. Statistical Communiqué of the People's Republic of China on the 2009 National Economic and Social Development [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 19. aprīlī]. Pieejams: http://www.stats.gov.cn/english/newsandcomingevents/t20100226_402623115.htm

106. Statistical Communiqué of the People's Republic of China on the 2010 National Economic and Social Development [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 19. Aprīlī]. Pieejams: http://www.stats.gov.cn/English/newsandcomingevents/t20110228_402705764.htm

107. Statistical Communiqué of the People's Republic of China on the 2011 National Economic and Social Development [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 19. aprīlī]. Pieejams: http://www.npfpc.gov.cn/data/201202/t20120223_382267.html

1. pielikums

Ķīnas eksports un imports periodā no 2002. gada līdz 2011. gadam
(miljardos ASV dolāru)

Gads	Eksports	Pieaugums (%)	Imports	Pieaugums (%)	Bilance
2002 ²⁸⁰	325,6	22,3	295,2	21,2	+30,4
2003 ²⁸¹	438,4	34,6	412,8	39,9	+25,6
2004 ²⁸²	593,4	35,4	561,4	36	+32
2005 ²⁸³	762	28,4	660,1	17,6	+101,9
2006 ²⁸⁴	969,1	27,2	791,6	20	+177,5
2007 ²⁸⁵	1 218	25,7	955,8	20,8	+262,2
2008 ²⁸⁶	1 428,5	17,2	1 133,1	18,5	+295,4
2009 ²⁸⁷	1 201,7	-16	1 005, 6	-11,2	+196,1
2010 ²⁸⁸	1 577,9	31,3	1 394,8	38,7	+183,1

²⁸⁰ Statistical Communiqué of the People's Republic of China on the 2002 National Economic and Social Development [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 19. aprīlī]. Pieejams:

<http://chineseculture.about.com/library/china/china2002/nchina2002.htm>

²⁸¹ Statistical Communiqué of the People's Republic of China on the 2003 National Economic and Social Development [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 19. aprīlī]. Pieejams:

<http://www.stats.gov.cn/was40/reldetail.jsp?docid=402459945>

²⁸² Statistical Communiqué of the People's Republic of China on the 2004 National Economic and Social Development [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 19. aprīlī]. Pieejams:

<http://ph2.mofcom.gov.cn/aarticle/aboutchina/economy/200706/20070604790565.html>

²⁸³ Statistical Communiqué of the People's Republic of China on the 2005 National Economic and Social Development [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 19. aprīlī]. Pieejams:

http://www.stats.gov.cn/english/newsandcomingevents/t20060302_402308116.htm

²⁸⁴ Statistical Communiqué of the People's Republic of China on the 2006 National Economic and Social Development [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 19. aprīlī]. Pieejams: http://www.bjreview.com.cn/document/txt/2007-07/20/content_69981.htm

²⁸⁵ ²⁸⁵ Statistical Communiqué of the People's Republic of China on the 2007 National Economic and Social Development [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 19. aprīlī]. Pieejams:

http://www.stats.gov.cn/english/newsandcomingevents/t20080228_402465066.htm

²⁸⁶ Statistical Communiqué of the People's Republic of China on the 2008 National Economic and Social Development [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 19. aprīlī]. Pieejams:

http://www.stats.gov.cn/english/newsandcomingevents/t20090226_402540784.htm

²⁸⁷ Statistical Communiqué of the People's Republic of China on the 2009 National Economic and Social Development [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 19. aprīlī]. Pieejams:

http://www.stats.gov.cn/english/newsandcomingevents/t20100226_402623115.htm

2011 ²⁸⁹	1 898,6	20,3	1 743,5	24,9	+155,1
---------------------	---------	------	---------	------	--------

²⁸⁸ Statistical Communiqué of the People's Republic of China on the 2010 National Economic and Social Development [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 19. aprīlī]. Pieejams: http://www.stats.gov.cn/English/newsandcomingevents/t20110228_402705764.htm

²⁸⁹ Statistical Communiqué of the People's Republic of China on the 2011 National Economic and Social Development [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 19. aprīlī]. Pieejams: http://www.npfpc.gov.cn/data/201202/t20120223_382267.html

2. pielikums

Ārvalstu tūristu skaits Ķīnā periodā no 1995. gada līdz 2010. gadam²⁹⁰

Gads	Iebraucēju skaits
1995	20 034 000
1996	22 765 000
1997	23 770 000
1998	25 073 000
1999	27 047 000
2000	31 229 000
2001	33 167 000
2002	36 803 000
2003	32 970 000
2004	41 761 000
2005	46 809 000
2006	49 913 000
2007	54 720 000
2008	53 049 000
2009	50 875 000
2010	55 664 000

²⁹⁰ International tourism, number of arrivals [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 27. aprīlī]. Pieejams: <http://data.worldbank.org/indicator/ST.INT.ARVL>

3. pielikums

Ķīniešu tūristu skaits periodā no 1995. gada līdz 2010. gadam²⁹¹

Gads	Aizbraucēju skaits
1995	4 520 000
1996	5 061 000
1997	5 324 000
1998	8 426 000
1999	9 232 000
2000	10 473 000
2001	12 133 000
2002	16 602 000
2003	20 222 000
2004	28 853 000
2005	31 026 000
2006	34 524 000
2007	40 954 000
2008	45 844 000
2009	47 656 000
2010	57 386 000

²⁹¹ International tourism, number of departures [tiešsaistē] [aplūkots: 2012, 28. aprīlī]. Pieejams: <http://data.worldbank.org/indicator/ST.INT.DPRT>

Anotācija

Izstrādātā bakalaura darba nosaukums ir „Globalizācija Ķīnā: ekonomiskais, sociālais un politiskais aspekts”. Darba mērķis ir izpētīt, kādā mērā Ķīna ir globalizēta ekonomiskajā, sociālajā un politiskajā jomā. Ņemot vērā to, ka globalizācija ir asimetrisks process, un atsevišķās jomās valsts var būt vairāk globalizēta, nekā citās, tika izvirzīts sekojošs pētnieciskais jautājums - Vai ekonomiskā, sociālā un politiskā globalizācija Ķīnā notiek paralēli vai vienā no jomām Ķīna ir vairāk globalizēta, nekā citās? Lai sasniegtu darba mērķi un atbildētu uz izvirzīto pētniecisko jautājumu, tika atrasti indikatori, kas ļauj izmērīt globalizāciju ekonomiskajā, sociālajā un politiskajā jomā. Nobeigumā tika secināts, ka ekonomiskajā jomā Ķīna ir vairāk globalizēta nekā sociālajā un politiskajā jomā.

Annotation

The title of the completed bachelor thesis is „Globalization in China: economic, social and political aspect”. The aim of the bachelor thesis is to explore in what extent China is globalised in the economic, social and political sphere. Taking into account that globalization is an asymmetric process and in certain spheres the state can be more globalised than in the others, the following research question has been raised – Is economic, social and political globalization happening in parallel or is one of the spheres in China more globalised than the others? In order to achieve the aim of the work and to answer the raised research question, indicators have been found, which enables the measure of globalization in the economic, social and political sphere. It was concluded that in the economic sphere, China is more globalised than in the social or political sphere.

Bakalaura darbs „Globalizācija Ķīnā: ekonomiskais, sociālais un politiskais aspekts” izstrādāts LU Sociālo zinātņu fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autore: (_____) Viktorija Kotova

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītājs: docents, Dr. sc. pol., Toms Rostoks (_____) 24.05.2012.

Recenzents: zinātniskā asistenta p.i. Didzis Kļaviņš

Darbs iesniegts Politikas zinātnes nodaļā _____

Dekāna pilnvarotā persona: metodiķe Līga Pričina (_____)

Darbs aizstāvēts bakalaura gala pārbaudījuma komisijas sēdē

_____ prot. Nr. _____

Komisijas sekretāre: _____ (_____)